

Vilniaus universitetas

Komunikacijos fakultetas

Analitinės žurnalistikos studijų programos studentė

Erika Petrova

**Lietuvos ir Europos Sąjungos konstruojamas įvaizdis Rusijos
žiniasklaidoje karinio konflikto Ukrainoje metu**

Magistro darbas

Darbo vadovas: Doc. dr. Viktor Denisenko

Vilnius, 2023

BIBLIOGRAFINIS APRAŠAS

Petrova, Erika

Lietuvos ir Europos Sąjungos konstruojamas įvaizdis Rusijos žiniasklaidoje karinio konflikto Ukrainoje metu: magistro baigiamasis darbas/Erika Petrova; vadovas Doc. dr. Viktor Denisenko; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. – Vilnius, 2023. – 90 p. (153 365 spaudos ženklų): lent. – Santr. Angl. – Bibliogr: p. 60-65. (80 pavad.)

Pagrindiniai žodžiai: Rusijos informacinis karas, plataus masto invazija į Ukrainą, Lietuva, Europos Sąjunga, įvaizdis.

Magistrinio darbo tikslas yra ištirti, kaip Rusijos naujienų agentūra *TASS* formuoja Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdį per pirmąjį konflikto Ukrainoje mėnesį 2022-aisiais. Rusijos informacinis karas ne kartą nagrinėtas tiek Lietuvos, tiek užsienio mokslininkų, tačiau kaip Maskvos informacinis karas pasireiškė konstruojant Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdžius plataus masto invazijos į Ukrainą metu, iki šiol nebuvo tirta. Apie Rusijos informacinio karo priemones, pajėgumą, potencialią ir jo metu konstruojamus kitų šalių vaizdinius rašė M. Martišius, V. Denisenko, N. Maliukevičius, J. Darczewska, C. Sancu ir kt.

Šio baigiamojo darbo tikslas – nustatyti kaip Rusijos naujienų agentūra *TASS* formavo Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį prasidėjus Rusijos plataus masto invazijai į Ukrainą, *tyrimo objektas* – Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinys Rusijos naujienų agentūros *TASS* internetiniame puslapyje. *Taip pat buvo iškelti trys darbo uždaviniai* – nagrinėjant literatūrą išsiaiškinti Lietuvos ir Europos Sąjungos su Rusija santykių ypatumus ir Maskvos informacinio karo poveikį ir pasekmes Europos valstybėms; taikant kokybinį turinio tyrimo metodą nustatyti pagrindinius diskursus, formuojančius Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį naujienų agentūros *TASS* publikacijose; naudojant lyginamąjį metodą palyginti naujienų agentūroje *TASS* anglų ir rusų kalbomis pateikiamą informaciją, kuri formuoja Lietuvos ir ES įvaizdį.

Šiame darbe yra tiriamos Rusijos naujienų agentūros *TASS* publikacijos rusų ir anglų kalba. Tai yra valstybinė, Maskvai pavaldi naujienų agentūra, teikianti daugybę naujienų iš Rusijos ir kitų pasaulio šalių tiek rusų, tiek anglų kalbomis. *TASS* yra svarbus informacinis šaltinis, kuris yra naudingas norint suprasti oficialią, bet propagandinę Rusijos poziciją bei kitų pasaulio šalių, politinių ir ekonominių bendrijų vaizdinius. Analizuojamas laikotarpis – 2022 metų vasario 24 dienos, kai Rusija pradėjo plataus masto invaziją į Ukrainą iki kovo 31 dienos, kai Kyjivo pajėgos atsikovojo Bučos miestą. Šis laikotarpis pasirinktas siekiant suprasti, kaip konstruojamas Lietuvos ir ES įvaizdis pirmąjį karo mėnesį, kuomet buvo priimta daugiausiai sankcijų, draudimų, taip pat pradėta teikti paramą Ukrainai.

Baigiamajame darbe yra pristatomas informacinis karas, tai, kaip žiniasklaida formuoja žmogaus pasaulio suvokimą, aprašomi Lietuvos, Europos Sąjungos santykiai su Rusija ir jų atsakas į Maskvos invaziją į Ukrainą, analizuojami *TASS* rusų ir anglų kalba formuojami Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdžiai, apžvelgiami rusiškų ir anglišku publikacijų skirtumai. Atliekant tyrimą buvo remiamasi diskurso analizės prieiga.

Publikacijų rusų ir anglų kalba analizės metu iš viso buvo išskirti 9 vaizdiniai apie Lietuvą ir Europos Sąjungą. Apie Lietuvą tiek rusų, tiek anglų kalba buvo išskirti 5 įvaizdžiai, o apie ES – 4. Šie vaizdiniai skirstomi į dvi grupes – bendrus Lietuvos ar Europos Sąjungos vaizdinius, tai yra tuos, kurie formuojami publikacijose, parašytose ir rusų, ir anglų kalbomis, ir kitus vaizdinius, kurie konstruojami tik rusų arba tik anglų kalba.

The Constructed Image of Lithuania and European Union in Russian Media During Military Conflict in Ukraine

Erika Petrova

Summary

The purpose of the master thesis is to analyse how the Russian news agency *TASS* shapes the image of Lithuania and the European Union during the first month of the conflict in Ukraine in 2022. Russian information warfare has been studied many times by Lithuanian and foreign scholars, however, how Moscow's information warfare appeared in the construction of the images of Lithuania and the European Union during the large-scale invasion of Ukraine has not been researched so far. The instruments, capacity, potential and the images of other countries constructed by Russia's information warfare have been discussed by M. Martišius, V. Denisenko, N. Maliukevičius, J. Darczewska, C. Sancu and others.

The aim of this thesis is – to determine how the Russian news agency *TASS* has shaped the image of Lithuania and the European Union in the wake of Russia's large-scale invasion of Ukraine, *the object* – the image of Lithuania and the European Union on the website of Russian news agency *TASS*. *The three main goals of the study were* – to analyse the literature to find out the peculiarities of the relations between Lithuania and the European Union with Russia and the impact and consequences of Moscow's information war on European countries; to identify the main discourses shaping the image of Lithuania and the European Union in the publications of the news agency *TASS* by applying the qualitative content research method; to compare the information presented by the news agency *TASS* in the English and the Russian languages, which forms the image of Lithuania and the European Union, by using the comparative method.

The final thesis presents the information war, how the media shape people's perception of the world, describes the relations between Lithuania and the European Union with Russia and their reaction to Moscow's invasion to Ukraine, analyses the images of Lithuania and the European Union formed by *TASS* in Russian and English, and looks at the differences between the Russian and the English publications. The research was based on the method of discourse analysis.

The analysis of Russian and English language publications generated a total number of 9 images of Lithuania and the European Union. These images are divided into two groups – general images of Lithuania or the European Union, that is those images that are formed in publications written in both Russian and English, and other images that are constructed only in Russian or only in English.

Turinys

ĮVADAS.....	7
1. Rusijos žiniasklaidos komunikacijos priemonės ir jų strategijos.....	12
1.1. Informacinio karo apibrėžimas.....	12
1.2. Rusijos informacinis karas.....	14
1.3. Darbotvarkės nustatymo teorija.....	15
1.4. Darbotvarkės nustatymas naujienų portaluose/agentūrose.....	17
1.5. Įrėminimo teorija.....	18
2. Lietuvos ir Europos Sąjungos santykiai su Rusija.....	20
2.1. Lietuvos ir Rusijos santykiai po 1990 metų kovo 11 dienos šalies Nepriklausomybės paskelbimo.....	20
2.2. Lietuvos ir Rusijos tarpusavio santykių ypatumai nulemti Maskvos užsienio politikos 2004-2014 metais.....	22
2.3. Europos Sąjungos santykių su Rusija politika 2004-2014 metais.....	25
2.4. Rusijos dezinformacija ir Europos Sąjungos atsakas į ją.....	27
2.5. Maskvos dezinformacijos kampanijos įgyvendinimas Europos šalyse.....	28
2.6. Europos Sąjungos ir Lietuvos pozicija Rusijos atžvilgiu po 2022 metų vasario 24 dienos.....	31
3. Empirinis tyrimas.....	33
3.1. Tyrimo metodologija.....	33
3.2. Tyrimo dizainas.....	34
3.3. Duomenų analizė.....	35
4. Naujienų agentūros TASS konstruojami Lietuvos ir ES įvaizdžiai.....	37
4.1. Naujienų agentūros TASS konstruojami Lietuvos įvaizdžiai.....	37
4.1.1. Lietuva – perdėtai susirūpinusi savo šalies saugumu.....	37
4.1.2. Lietuva – užtikrinanti savo saugumą ir suverenitetą.....	39
4.1.3. Lietuvos vaizdinių palyginimas.....	40
4.1.4. Lietuva – draudžia viską, kas yra rusiška.....	41
4.1.5. Lietuva – rusų tautos engėja.....	42
4.1.6. Lietuva – rusų tautos engėja.....	44
4.1.7. Lietuvos vaizdinių palyginimas.....	44
4.1.8. Lietuva – tarnaujanti Ukrainos interesams.....	45
4.2. Naujienų agentūros TASS konstruojami ES įvaizdžiai.....	46

4.2.1. ES – nepajęgs išgyventi be rusiškų dujų.....	47
4.2.2. ES – Rusijos ekonomikos slopintoja.....	48
4.2.3. ES – veikianti išvien su JAV.....	50
4.2.4. ES vaizdinių palyginimas.....	51
4.2.5. ES – išnaudoja Ukrainos krizę savo geopolitinei padėčiai stiprinti.....	51
4.2.6. ES – išnaudoja Ukrainos krizę savo geopolitinei padėčiai stiprinti.....	52
4.2.7. ES vaizdinių palyginimas.....	53
4.2.8. ES – nesugebanti naudotis diplomatija.....	54
4.3. Rusiškų ir angliškų publikacijų skirtumai.....	55
IŠVADOS.....	56
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	61
PRIEDAI.....	68

Ivadas

Nuo XX amžiaus šeštojo dešimtmečio vidurio atlikta daugybė įvairiausių įvaizdžio tyrimų (Han, 1989, p. 222). Užsienio autorių teigimu, įvaizdžio sąvoka gali būti taikoma politiniams kandidatams, įvairiausioms politinėms, nevyriausybinėms organizacijoms, šalims ar net skirtingoms rūšims produktų. Kaip teigia K. P. Roth ir A. Diamantopoulos (2009), įvaizdis ne tik apibūdina atskirus bruožus ar savybes, bet ir sudaro ir bendrą įspūdį, daro didžiulę įtaką tam, kaip žmonės suvokia tam tikrus dalykus. Svarbu paminėti, kad vaizdiniai nėra konstruojami vien detalėmis, bet jie susideda iš itin plačios įvykių, istorijos, tarpusavio santykių, sprendimų visumos (Roth, Diamantopoulos, 2009, p. 726). Tai pat įvaizdis gali formuotis iš įvairiausių žmogui kylančių jausmų ir tendencijų, kylančių iš tam tikrų situacijų.

Visa tai yra subtili įvairių savybių integracija, kurią projektuoja atskiri žmonės, pavyzdžiui, valdžioje esantys asmenys arba žiniasklaidos atstovai, ir kurią individai suvokia ir interpretuoja pagal savo įsitikinimus, vertybes arba jau egzistuojantį požiūrį į tam tikrus dalykus (Saleem, 2007, p. 135).

Daugiau nei prieš septyniasdešimt metų buvo pastebėta, kad žmonės informaciją apie pasaulį, esantį už jų gyvenamos erdvės ribų, gauna iš masinės informacijos priemonių (Saleem, 2007, p. 130). Tačiau žiniasklaida ne tik teikia informaciją, pramogą, bet taip pat padeda apibrėžti individų pasaulėžiūrą, žinias, elgesį bei, mūsų, kaip socialinių veikėjų, veiksmus (Viswanath, Ramanadhan, Kontos, 2007, p. 275). Ji taip pat daro įtaką socialinėms grupėms, institucijoms ir socialiniam kontekstui, pavyzdžiui, kaimynystei, bendruomenėms ir nacionalinėms valstybėms (Viswanath, Ramanadhan, Kontos, 2007, p. 275). Todėl nenuostabu, kad šių dienų kontekste žiniasklaidai tenka ir lemiamas vaidmuo kuriant kitų šalių ir/arba politinių organizacijų įvaizdžius. Kaip priduria N. Saleem (2007), žiniasklaida atlieka lemiamą vaidmenį konstruojant vaizdinius, kurie vėliau lemia didžiosios visuomenės daugumos požiūrį ir į tam tikras šalis, organizacijas, bendrijas. Ji yra įtakinga ir dėl savo plačios aprėpties ir per tam ilgalaikį poveikį, o taip pat yra struktūruota taip, kad panašūs pranešimai vienu metu pasiektų kaip įmanoma didesnę kiekį asmenų (Viswanath, Ramanadhan, Kontos, 2007, p. 275). Patys įvairiausi žiniasklaidos pranešimai gali veikti kaip vertybių, ideologijų ir įsitikinimų skleidėjai bei perteikti pasaulio interpretavimo, visiškai nepriklausomai nuo to, ar jų kūrėjai patys suvokia šį ketinimą ar ne (Gamson, Croteau, Hoynes, Sasson, 1992, p. 374).

Visiškai kitokia situacija yra valstybėse, kurios valdomos autoritarinių režimų. S. Wilkins ir S. Emik (2019) nurodo, kad šalims, tokioms, kaip Rusija, Baltarusija, Kinija, Venesuela, Turkija ir pan., masinės informacijos priemonių kontrolė yra labai svarbi politinei kontrolei ir socialinei tvarkai palaikyti, taip pat visuomenei parodyti savo, kaip valstybės ir politinės jėgos pranašumą prieš kitas šalis. Ribojant žodžio laisvę, siekiama, kad piliečiai negalėtų susipažinti su informacija, galinčia juos nuteikti prieš režimą, o taip pat visuomenei skelbia informaciją, atspindinčią valdančiojo politinio

ir/arba ekonominio elito galią ir požiūrį (Reuter, Szakonyi, 2015, p. 29). Be to, autoritarinės šalys žiniasklaidą pasitelkia kaip vieną iš efektyviausių priemonių melagingiems pranešimams skleisti. Pavyzdžiui, Rusijoje, kaip nurodo I. Khaldarova ir M. Pantti (2016), Maskvos kontroliuojama žiniasklaida yra itin svarbi skleidžiant vyriausybės strateginius naratyvus tiek vidaus, tiek tarptautinei auditorijai, pateikiant priežastis, situacijos pobūdį iš savo perspektyvos ir/arba galimą sprendimą. Rusijos naratyvuose taip pat akcentuojamas Vakarų, NATO, Europos Sąjungos, jos valstybių narių ir Baltijos šalių priešiškus ir savanaudiškus interesus, už kurių slypi tam tikri sprendimai, priimami Rusijos atžvilgiu. Taip bandoma sukelti nepasitikėjimą tomis šalimis ir politinėmis organizacijomis bei jų demokratine santvarka, sumenkinti jų sprendimus bei parodyti Maskvos „teisingą“ poziciją. Tačiau tiek Lietuvos, tiek užsienio mokslininkai pastebi tendenciją, kad šie Rusijos veiksmai suintensyvėja sumaištį ir baimę pasaulyje keliančiose situacijose, tokiose kaip Krymo aneksija, karas Rytų Ukrainoje, COVID-19 pandemija ir Maskvos vykdoma plataus masto invazija į Ukrainą. Rusija žiniasklaidoje užima daug agresyvesnę poziciją šių situacijų atžvilgiu, o tai kelia rimtą pavojų dėl kelių priežasčių. Pirmiausia, Maskva gali daryti įtaką žmonių požiūriui, nuomonei ir elgsenai, siekdama sustiprinti savo pozicijas ir neigiamai paveikti kitų šalių ir politinių bendruomenių santykius su Rusija. Antra, agresyvi Kremliaus pozicija žiniasklaidoje gali sukelti įtampą ir konfliktus tarp Rusijos ir kitų šalių. Tai taip pat gali lemti visuomenės susiskaldymą, kai siekiama sukurti tam tikrą kitų šalių ir organizacijų įvaizdį. Dėl to gali kilti poliarizacija tarp skirtingų visuomenės grupių, o tai gali sukurti labai rimtą grėsmę nacionaliniam vientisumui ir organizacijų vienybei.

Darbo aktualumas: Rusijos informacinio karo nagrinėjimas akademinėje literatūroje nėra naujas reiškinys. Į jį gilinasi tiek Lietuvos, tiek užsienio šalių tyrėjai. Kalbant apie Lietuvos tyrėjus, nagrinėjančius Rusijos informacinį karą yra būtina išskirti šiuos: Mantą Martišių, Viktor Denisenko bei Nerijų Maliukevičių. M. Martišiaus (2014) moksliniame darbe „Rusiško informacinio karo bruožai“ nagrinėjama kaip žiniasklaidos priemonėmis galima sukurti tariamą realybę. Mokslininkas šiame darbe naudojo analitinį ir lyginamąjį metodą aptarti informacinio karo problematiką Rusijos teoretikų darbuose. V. Denisenko (2013) moksliniame straipsnyje „Baltijos šalių vaizdinys Rusijos internetinėje žiniasklaidoje: konflikto naratyvo aspektai“ plačiai analizavo kaip Rusijos internetinėje žiniasklaidoje yra pateikiamas Baltijos šalių vaizdinys, kuris tik dar labiau gali didinti tarpvalstybinių santykių įtampą. Šame moksliniame straipsnyje jis taikė kiekybinę ir kokybinę Rusijos internetinės žiniasklaidos, tokios kaip *Vesti.ru*; *Rbc.ru*; *Ria.ru*, analizę. Taip pat savo disertacijoje „Rusijos periodinės spaudos požiūris į Baltijos šalis geopolitinių pokyčių kontekste (1991-2009)“ V. Denisenko (2016) atlikdamas kiekybinę ir kokybinę atrinktų periodinės spaudos publikacijų analizę tyrė kaip 1991-2009 metų laikotarpiu keitėsi požiūris į Baltijos šalis Rusijos periodinėje spaudoje. Kitas mokslininkas, analizuojantis informacinio karo ir propagandos temas, yra Nerijus Maliukevičius (2008). Savo knygoje „Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida

Lietuvoje“ (2008) aptaria kaip šiuolaikinė Rusija, įvertinusi galios sampratos pokyčius informacijos amžiuje, informacinių technologijų ir žiniasklaidos pagalba bando išlaikyti savo įtaką Lietuvoje, priklausiusiais Sovietų Sąjungai. Knygoje M. Maliukevičius (2008) remiasi Lietuvos mokslininkų ir šalyje savo veiklą vykdančių rinkos tyrimų įmonių kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis. Šiuose Lietuvos autorių darbuose nagrinėjami klausimai yra artimai susiję su šiuo magistriniu darbu, nes kalbama apie Rusijos vykdomą informacinį karą bei propagandą. Tačiau juose nėra tiriama kaip Rusijos karo metu prieš Ukrainą Kremliaus valdoma žiniasklaida vaizduoja Lietuvą ir Europos Sąjungą. Daroma prielaida, kad tai – naujusia ir šiuo metu karščiausia tema Lietuvos ir Vakarų žiniasklaidoje ir apskirtai geopolitiniame lauke, todėl, manoma, kad šie įvykiai ir su jais susijusios temos yra dar tik nagrinėjamos.

Taip pat galima išskirti ir užsienio autorių darbus, susijusius su Rusijos informaciniu karu bei skleidžiama propaganda. Pavyzdžiui, Levan Makashvili (2017) savo darbe „The Russian information war and propaganda narratives in the European Union and the EU’s Eastern Partnership countries“ kalba apie Rusijos vykdomą antivakarietišką informacinį karą pačioje Europos Sąjungoje bei Rytų šalyse, kurios yra jos partnerės. Teigiama, kad tai kelia rimtą riziką ir grėsmę nacionaliniam saugumui, skaldo visuomenę. Lenkijos mokslininkas Ryszard Szpyra (2020) savo straipsnyje „Russian information offensive in the international relations“ atliko lyginamąjį tyrimų, dokumentų ir oficialių pareiškimų analizę. Mokslininkas analizavo Rusijos naudojamas informacinio karo taktikas tarptautinių santykių lygmeniu. Jis taip pat pristato tai, kaip Rusijoje mokslinėmis teorijomis ir doktrinų pagalba yra formuojamas požiūris į informacinės konfrontacijos vaidmenį ir generuoja turinį apie tarptautinius santykius. Mihai-Cristian Stancu (2019) darbe „Information war. Case study: The role of Russian Today for coverage of the mission conducted in East Ukraine – May 2014 – February 2015“ rašo apie Rusijos vykdomą informacinį karą konflikto Ukrainoje metu žinomoje žiniasklaidos priemonėje „Russia Today“. Šiame darbe buvo atlikta kokybinė „Russia Today“ turinio analizė. Teigiama, kad per šią žiniasklaidos priemonę buvo vykdoma nuosekli strateginė komunikacija, parengta būtent Kremliaus. Taip pat yra priduriama, kad buvo naudojama įžeidžiančio pobūdžio ir agresyvi propaganda prieš Ukrainą konflikto metu. Šie darbai, kaip ir prieš tai minėti Lietuvos autorių darbai, kalba ir analizuoja Rusijos vykdomą informacinį karą ir jos bruožus prieš Vakarų valstybes ir/arba Europos Sąjungos šalis nares bei Ukrainą.

Latvių mokslininkai knygoje „The War in Ukraine: Lessons for Europe“ (2015) gilinaisi į Rusijos keliamus saugumo, ekonominius, politinius, iššūkius Europai ir europiečiams. Rusijos informacinio karo tema daug rašo lenkų mokslininkė Jolanta Darczewska (2014). Analitinėje ataskaitoje „The anatomy of Russian information warfare. The Crimean operation, a case study“ (2014) mokslininkė kalba apie Rusijos informacinio karo pajėgumus ir potencialą, Maskvos daromą psichologinį poveikį, ideologinį ir politinį sabotажą. Taip pat ji paliečia ir Ukrainoje vykdomos dezinformacijos temą bei

apie Maskvos veiksmus prieš ir po Krymo aneksijos. Jolanta Darczewska kartu su kitu Lenkijos mokslininku Piotr Zochowski darbe „Russophobia in the Kremlin’s strategy. A weapon of mass destruction“ (2015) analizuoja vieną iš Maskvos naudojamų taktikų informacinio karo metu – „rusofobiją“. Skelbiama, kad šiandien Kremliaus strategai rusofobiją tapatina su antisemitizmu. Taip pat apie Rusijos vykdomą hibridinį karą rašė Bettina Renz (2016) straipsnyje „Russia and hybrid warfare“. Pasak B. Renz (2016), Rusija po 2014-ųjų kovo mėnesio įvykdytos Krymo aneksijos perėjo prie „mišraus“ karo idėjos, kuri išpopuliarėjo kaip koncepcija, galinti padėti paaiškinti Kremliaus karinių operacijų sėkmę šiame konflikte.

2022 metų vasario 24 dieną Rusijos pradėta plataus masto invazija į Ukrainą yra visiškai naujas reiškinys, todėl trūksta akademinų tekstų, kuriuose būtų nagrinėjamas Maskvos informacinis karas šiuo laikotarpiu. Ypač siekiant išsiaiškinti, kaip plataus masto invazijos akivaizdoje Maskva konstruoja kitų, šiuo atžvilgiu Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį. Šią akademinę nišą siekiama užpildyti šiuo darbu, kuris, be kita ko, naudingas ir būsimiems tyrimams, siekiant suprasti, kaip karo akivaizdoje Rusija išnaudoja savo informacinę erdvę priešiškiems Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdžiams kurti, taip pat esamiems / būsimiems žurnalistams, bandantiems suprasti ir atpažinti Kremliaus naratyvus, taip ugdant kritinį mąstymą, kuris taip reikalingas šiai profesijai.

Tyrimo problema: 2022-ųjų vasario 24 dieną prasidėjęs Maskvos karas prieš Ukrainą yra vienas didžiausių karinių konfliktų Europos istorijoje nuo Antrojo pasaulinio karo laikų. Su juo glaudžiai susijęs Rusijos informacinis karas, kuris dėl Maskvos veiksmų Ukrainoje tapo dar agresyvesnis ir kuris turi įtakos ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos saugumui. Šis karas sukėlė didelį susirūpinimą ne tik Lietuvoje, kuri nuo pat Oranžinės revoliucijos 2004 metais visapusiškai palaiko Ukrainą ir jos integraciją į ES, bet ir Europos Sąjungoje, kuri ėmėsi daug griežtesnių sankcijų Maskvai. Nagrinėjant naujienų agentūros *TASS* konstruojamą Lietuvos ir ES vaizdinį, galima geriau suprasti Rusijos užsienio politikos tikslus ir strategijas, taip pat nustatyti galimus konflikto taškus ir numatyti, kaip šie įvaizdžiai gali paveikti Lietuvos ir Europos saugumą bei stabilumą. Tad kyla klausimas, kaip vykstant Rusijos plataus masto invazijai į Ukrainą ir informaciniam karui prieš Lietuvą ir ES yra konstruojamas Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdis?

Tyrimo tikslas: nustatyti kaip Rusijos naujienų agentūra *TASS* formavo Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį prasidėjus Rusijos plataus masto invazijai į Ukrainą.

Tyrimo objektas: Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinys Rusijos naujienų agentūros *TASS* internetiniame puslapyje.

Keliama uždaviniai:

- Nagrinėjant literatūrą išsiaiškinti Lietuvos ir Europos Sąjungos su Rusija santykių ypatumus ir Maskvos informacinio karo poveikį ir pasekmes Europos valstybėms.

- Taikant kokybinį turinio tyrimo metodą nustatyti pagrindinius diskursus, formuojančius Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį naujienų agentūros *TASS* publikacijose.
- Naudojant lyginamąjį metodą palyginti naujienų agentūroje *TASS* anglų ir rusų kalbomis pateikiamą informaciją, kuri formuoja Lietuvos ir ES įvaizdį.

Tyrimo metodika: kokybinė diskurso analizė.

Magistrinį darbą sudaro trys dalys:

Pirmoje darbo dalyje aptariamas informacinis karas, darbotvarkės nustatymo teorija, darbotvarkės nustatymas naujienų portaluose/agentūrose, įrėminimo teorija.

Antroje darbo dalyje aptariami Lietuvos ir Rusijos santykiai po 1990 metų kovo 11 dienos, kai Lietuva paskelbė Nepriklausomybę, Lietuvos ir Rusijos tarpusavio santykių ypatumai nulemti Maskvos užsienio politikos 2004-2014 metais, Europos Sąjungos santykių su Rusija politika 2004-2014 metais, Rusijos dezinformacija ir Europos Sąjungos atsakas į ją, Maskvos dezinformacijos kampanijos įgyvendinimas Europos šalyse, Europos Sąjungos ir Lietuvos pozicija Rusijos atžvilgiu po 2022 metų vasario 24 dienos.

Trečioje darbo dalyje pristatoma tyrimo metodologija, tyrimo dizainas ir duomenų analizė.

Ketvirtoje darbo dalyje pateikiami tyrimo analizės rezultatai. Aptariami rusų ir anglų kalba formuojami Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdiniai, pristatomi skirtumai ir panašumai tarp šių vaizdinių, publikacijų.

1. Rusijos žiniasklaidos komunikacijos priemonės ir jų strategijos

Šiame baigiamojo darbo skyriuje bus skiriamas dėmesys informacinio karo apibrėžimui, darbotvarkės nustatymo ir įrėminimo teorijoms.

Rusijos vykdomas informacinis karas itin dažnai yra aptariamas pasaulinėje politikos arenoje. Maskva kryptingai naudoja informacinį karą tam, kad paveiktų ne tik savo, bet ir valstybių politinius, ekonominius ir socialinius procesus. Svarbu pridurti tai, kad informacinio karo metu dažnai yra naudojamos darbotvarkės nustatymo ir įrėminimo teorijos taktikos. Tai apima sąmoningą informacijos naudojimą, siekiant daryti įtaką visuomenei bei formuoti Kremliaus naratyvus atitinkantį požiūrį, taip paveikiant žmonių nuostatas, nuomonę ir elgesį.

Todėl norint geriau suvokti informacinį karą yra būtina gilintis ne tik į jį, bet ir darbotvarkės nustatymo ir įrėminimo teorijas. Visa tai leidžia geriau suprasti, kaip informacinis karas veikia žiniasklaidą ir jos auditoriją, kokią įtaką jiems daro ir kokius įvaizdžius formuoja apie kitas šalis ar politines ir ekonomines bendruomenes.

1.1. Informacinio karo apibrėžimas

Termino „informacinis karas“ (*angl. information warfare*) pradžia siekia XX amžiaus aštuntojo dešimtmečio pabaigą, kai ši sąvoka buvo naudojama būtent karinėje srityje (Hutchinson, 2006, p. 213). Tačiau tik 1995-aisiais kovo mėnesį JAV Gynybos departamentas pateikė apibrėžimą, kuriame teigiama, kad „informacinis karas – veiksmai, kurių imamasi siekiant informacinio pranašumo nacionalinei karinei strategijai paremti, darant poveikį priešininko informacijai ir informacinėms sistemoms, taip pat panaudojant ir apsaugant savo šalies informaciją ir informacines sistemas“ (Harknett, 1996, p. 93). M. Martišius (2012) priduria, kad dauguma mokslininkų, tiriančių informacinį karą, teigia, kad jo pradžia – 1991 metų sausio 18 dieną prasidėjęs karas tarp JAV vadovaujamų koalicinių pajėgų ir Irako, okupavusio Kuveitą.

W. Hutchinson (2006) teigia, kad informacinio karo ištakos – elektroninis karas, karinė apgaulė, psichologinės operacijos, saugumas. Vis dėlto reikšmingiausias jo evoliucijos elementas buvo elektroninių skaičiavimo (kompiuterių) ir komunikacijos technologijų vystymasis (Hutchinson, 2006).

Pagrindinis informacinio karo ginklas ir svarbiausias taikinytis yra informacija (Hutchinson, 2006, p. 410). Tai yra produktas, kuriuo būtina manipuluoti, kad šis suteiktų naudos tiems, kurie bando daryti įtaką įvykių eigai. Pasak W. Hutchinson (2006), informacija, o tiksliau informacinių technologijų naudojimas, suteikė privalumų mūšio lauko žvalgybos, taikinių nustatymo, vadovavimo ir kontrolės srityje. Juk šiandien dauguma valstybių yra priklausomos nuo informacinių technologijų ir jų itin sklendaus veikimo. M. Martišius (2012) teigia, kad pažeidus arba kaip nors kitaip sutrikdžius

šalies/šalių, laikomu priešininkėmis, kompiuterių ir/arba jų tinklų darbą yra siekiama įgyti strateginį pranašumą.

Londone įsikūręs saugumo analizės centras „King’s College“ teigia, kad informacinis karas yra kova dėl informacinės veiklos kontrolės, o jo metu vyksta idėjinė kova (bandoma paveikti priešininko protą), kova dėl informacinio dominavimo bei informacinio srauto (siekiama dominuoti priešininko informacinėje erdvėje siekiant išvengti karinio konflikto), ir informacinės veiklos sutrikdymas ir apsaugojimas nuo priešų atakų (taikomos elektroninės atakos prieš kariuomenės arba civilinės reikšmės informacines infrastruktūras) (Martišius, 2012, p. 189). Pagrindinis tikslas – įgyti informacinį pranašumą arba priversti priešininką patikėti tuo, kuo apgaudinėjanti pusė pageidauja, kad jis patikėtų, siekiant pranašumo ir žalos apgautajam.

Dar vienas svarbus komponentas informaciniame kare – žiniasklaidos priemonių valdymas, atsiradęs Vietnamo karo metu (Hutchinson, 2006). Svarbu pažymėti, kad nors karo propagandos precedentų žiniasklaidoje būta dar XIX a. pradžioje, Pirmasis pasaulinis karas buvo tas karas, kurio metu buvo sąmoningai įsteigtos įvairios organizacijos, skirtos formuoti ir nukreipti propagandą į priešininkus, sąjungininkus ir gyventojus (Badsey, 2014, p. 1). S. Badsey (2014) priduria, kad Pirmasis pasaulinis karas prasidėjo tuo metu, kai jau egzistavo daugybė priemonių, kuriomis buvo galima skleisti propagandą, įskaitant oficialius ir neoficialius kanalus, tokius kaip laikraščiai, politikų kalbos, nuotraukos, plakatai, knygos, lankstinukai ir periodiniai leidiniai. XX amžiaus šeštajame ir septintajame dešimtmetyje Vakarų pasaulyje atsirado televizija, o Vietnamo karas tapo pirmuoju per televiziją transliuotu karu (Horten, 2011, p. 31). Jungtinių Valstijų televizijos reportažais buvo palaikomi Vašingtono veiksmai Vietname. Kaip nurodo G. Horten (2011), dažnai reportažai priminė moralės kūrinis, kuriuose geri, pasiaukojantys JAV kariai gina Pietų Vietnamą ir viso pasaulio laisvę. G. Horten (2011) priduria, kad filmuota medžiaga iš Vietnamo buvo siunčiama, montuojama ir JAV televizijos ekranuose pasirodydavo tik po 30 valandų. A. Majčica (2021) teigia, kad žurnalistai Vietname buvo tik pasiuntiniai, kurių pagrindinė užduotis buvo per žiniasklaidos priemone parodyti JAV visuomenei tai, ko ji niekada nematė. Nors nufilmuota medžiaga nebuvo cenzūruojama, tačiau ja buvo sėkmingai manipuluota, pavyzdžiui, žurnalistams buvo liepta meluoti apie Jungtinių Valstijų laimėjimus (Majčica, 2021, p. 225). Tačiau Vašingtonas nuo žiniasklaidos ir visuomenės slėpė gyvybiškai svarbią informaciją, nepateikė jokio racionalaus paaiškinimo, kodėl JAV pajėgos ėmėsi karinių veiksmų Vietname, o visuomenė tuo metu priklausė būtent nuo televizijos pateikiamų pranešimų apie Vietnamą.

W. Hutchinson (2006) nurodo, kad XX amžiaus dešimtajame dešimtmetyje pradėjo formotis Vakarų žiniasklaidos kompanijų, turinčių stiprius ir itin glaudžius ryšius su vyriausybėmis, tokių kaip CNN, Sony, oligopolija. Buvo pradėta kurti žiniasklaidą, kuri atitiko vyriausybės požiūrį bei perduodavo oficialių valstybės šaltinių pateikiamą informaciją. Prasidėjo manipuliavimas duomenimis.

Manipuliavimas informacija vyksta tam, kad būtų įgyvendinti pagrindiniai tikslai – siekiama formuoti politinį kontekstą, pateisinti ir užtikrinti karinius veiksmus, stiprinti savo šalies įtaką ir galią (Martišius, 2012, p.187).

1.2. Rusijos informacinis karas

M. Martišius (2014) teigia, kad kalbant apie informacinį karą yra itin svarbu aptarti ir rusiškojo informacinio karo ypatumus. Kremliaus informacinis karas pirmą kartą istorijoje buvo reglamentuotas 2000-aisiais priimtoje Rusijos informacinio saugumo doktrinoje (Martišius, 2012, p.185). Tuomet buvo siekiama apsaugoti savo informaciją ir informacines sistemas nuo techninių ir psichologinių atakų, nukreiptų prieš Rusiją ar jos sąjungininkes (Maliukevičius, 2004, p. 62). Joje taip pat akcentuotas valstybei priklausiančios žiniasklaidos plėtojimas bei kūrimas tam, kad būtų užtikrinta sklandi šalies vidinė politika. Praėjus truputį daugiau nei dvidešimčiai metų Rusijos Nacionalinio saugumo strategijoje siūloma kovoti su nacionaline, separatistine, radikalia religine ir panašaus pobūdžio agitacija, kurią Kremlius laiko rimta grėsme (Jaitner, Mattsson, 2015, p. 40). Rusija teigia, kad kovodama su šiomis grėsmėmis skleidžia „teisingą“ informaciją savo šalies ir užsienio piliečiams. M. Martišius (2012) akcentuoja, kad vienas iš pagrindinių objektų, kurių Maskva nori paveikti yra savo ir kitų valstybių gyventojų, visuomenių protus. Rusija naudodama informacinį karą trokšta pergalės šiuolaikiniuose kariniuose konfliktuose bei įgyvendina jį karinių kampanijų metu (Martišius, 2012, p. 190).

I. Berzina (2018), remdamasi vienu žymiausiu Rusijos politologu, teoretiku Igoriu Panarinu, teigia, kad informacinis karas yra pagrindinis įrankis ir vyraujantis būdas siekti psichologinės, politinės ir ekonominės galios XXI amžiuje. Kalbant apie I. Panariną ypač svarbu pridurti, kad jis yra vienas iš artimiausių Kremliaus informacinio karo ideologų. Tačiau, jo teorijos nėra objektyvios ir grindžiamos mokslu, bet parodančios kaip Kremlius mato ir suvokia informacinį karą. Rusija šias galias plečia naudodama socialinę ir sąmoningą visuomenės kontrolę, manipuliavimą arba išgalvotos informacijos skleidimą, žiniasklaidos stebėjimą ir koordinavimą. Jo manymu, nacionalinė informacinio karo sistema, kuri tiek slaptai, tiek atvirai kontroliuoja komunikacijos procesus, turi būti pritaikyta šiuolaikinei globaliai tikrovei (Darczewska, 2014, p. 16).

Maskvos informacinis karas pasižymi dviem tipais: techniniu bei psichologiniu (Berzina cit.pg. Panarin ir Panarina 2003, p. 33). Priduriama, kad techninis informacinis karas šiuo atžvilgiu yra nukreiptas į technines sistemas, tokias kaip ryšių technologijos, radijas, televizija, kompiuterių tinklai ir pan. Tuo tarpu psichologinis informacinio karo tipas siekia pakenkti teisėtai (kitos valstybės) santvarkai, manipuliuojant informacine sritimi siekiant daryti poveikį (kitos šalies) politiniam elitui ir kurstyti politinę nesantaiką, separatizmą ir socialinę nesantaiką (Fridman, 2017, p. 63). Taip pat išskiriamas ir trečiasis – kultūrinis Kremliaus informacinio karo aspektas. Jo pagrindinis tikslas –

padaryti tam tikrai tautai sunkią kultūrinę traumą, infiltruojant į ją svetimas vertybes (Berzina cit.pg. Tkachenko 2011, p. 21). I. Berzina (2018), remdamasi šiais trimis informacinio karo aspektais, priduria, kad Maskva jį suvokia kaip konkrečių idėjų, griauinančių tam tikros tautos nacionalinę savimoneę, invaziją.

Informacinis karas taip pat yra nukreiptas į buvusias Sovietų Sąjungos valstybes. Šiam veiksmui įtaką turi keli aspektai. Pirmiausiai, didžioji dauguma aukšto rango Kremliaus pareigūnų iki šiol mano, kad SSSR žlugimas yra XX amžiaus katastrofa ir istorinė klaida. (Martišius, 2012, p.190). Rusija ypač dažnai yra linkusi pabrėžti buvusių SSR valstybių visuomenės ir kai kurių politikų palankumą Rusijai ir jų norą su ja integruotis, o taip pat akcentuoja tų šalių valdančiosios daugumos nenorą su Maskva vystyti politinius, ekonominius ir kultūrinius santykius bei, pasak Kremliaus, perdėtą baimę šiai valstybei.

Kitas ne ką mažiau svarbus veiksnys – rusų kalbos mokėjimas. S.Vilkinas (2018) nurodo, kad Maskva rusų kalbą naudoja stiprinant savo politinę, ekonominę ir karinę galią. Pavyzdžiui, Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas 2016-aisiais vykusiame Rusijos kalbotyros suvažiavime dar kartą visiems priminė, kad rusų kalbos saugojimas ir puoselėjimas yra itin svarbus nacionalinio identiteto klausimas. (Vilkinas, 2018, p. 185). Mokslininko nuomone, Maskva rusų kalbą naudoja manipuliuoti tiek Lietuvos, tiek posovietinių šalių piliečius. Šios kalbos mokėjimas itin palengvina rusų kultūros, žiniasklaidos, pramogų verslo platinimą, o tuo pačiu ir įsitvirtina buvusiose sovietinėse šalyse (Martišius, 2012, p. 191). Būtent kalbos patrauklumas daugiausiai yra skatinamas kultūros pagalba: filmais, muzika, literatūra, pramoginėmis laidomis. Galime pastebėti, jog virtualioje erdvėje yra lengvai prieinama daug nemokamos produkcijos rusų kalba, o tai ne tik išlaiko ir net didina susidomėjimą šia kalba, bet ir skatina žiūrėti ir klausytis rusiškai įgarsintos produkcijos. Kartu su įvairaus turinio gausa skleidžiamas melas, vykdomi psichologiniai veiksmai ir informacinis karas, kurie mūsų šalyje ir kitose posovietinėse šalyse yra puolamieji veiksmai (Vilkinas, 2018, p. 187).

1.3.Darbotvarkės nustatymo teorija

Žiniasklaidai tenka itin svarbus vaidmuo informuojant visuomenę. Kalbant kitais žodžiais, žiniasklaida gali lemti ką žmonės žino ir ko nežino. Šį reiškinį apibūdina dvi komunikacijos teorijos – darbotvarkės nustatymo teorija (angl. *agenda setting*) ir įrėminimo teorija (angl. *framing*). Šios teorijos glaudžiai tarpusavyje susijusios, nes iš esmės apibūdina žiniasklaidos veikimo principą, ką pranešinėti (darbotvarkės nustatymo teorija) ir kaip informuoti (įrėminimo teorija) (Kalinskaitė, 2018, p. 51).

L. Nevinskaitė (2011) teigia, kad darbotvarkės nustatymo teorija nurodo tai, kad žiniasklaida daro įtaką tiesiog vieniems klausimams skirdama daugiau dėmesio, o kitus ignoruodama. Manoma, kad padidėjęs žiniasklaidos dėmesys lemia didesnį visuomenės susirūpinimą būtent tam tikru klausimu.

Tuo tarpu žiniasklaida ne atspindi visuomenės prioritetus, o veikiau formuoja juos (Brown ir Deenang, 1998, p. 25). Tačiau svarbu paminėti, kad tai nėra sąmoninga ir/arba iš anksto apgalvota žiniasklaidos pastanga daryti įtaką visuomenės nuomonei, o veikiau netyčinis žiniasklaidos susitelkimas į kelias svarbiausias temas (McCombs, Guo, 2011, p. 252). Ši tendencija nebūdinga autoritarinėms šalims.

Anot J. Yang ir G. Stone (2003), darbotvarkės efekto stiprumą lemia keli klausimai – akivaizdūs, pastebimi ir neakivaizdūs. Pirmiausia, prie akivaizdžių klausimų priskiriami tie, kurie vienokiam ar kitokiam gyvenimo etape mus gali paveikti asmeniškai, pavyzdžiui, bedarbystė, kainų kylimas ir pan. Tuo tarpu neakivaizdūs klausimai tokie, kurie yra sunkiai identifikuojami iš asmeninės patirties, apie juos mes sužinome tik iš naujienų, pavyzdžiui, apie ekonominius šalies klausimus, kuriuos norint suprasti yra reikalingas specifinis išsilavinimas, terorizmas ar žemės drebėjimas, su kuriais ne kiekvienas ir kasdien gali susidurti. (Nevickaitė, 2011, p. 96). J. Yang ir G. Stone (2003) teigia, kad neakivaizdūs klausimai greičiausiai dominuos žiniasklaidos darbotvarkėje ir turės didesnę poveikį, o akivaizdūs – tik retkarčiais pateks į visuomenės darbotvarkę ir turės daug silpnesnę poveikį.

Be šio pagrindinio, pirmojo lygio darbotvarkės nustatymo poveikio egzistuoja ir antrasis darbotvarkės nustatymo poveikio lygis – jos formavimas pagal požymius. Jeigu pirmojo lygmens darbotvarkės elementus galime laikyti objektų rinkiniu, tuomet tampa savaime suprantama, kad šie objektai privalo turėti tam tikras savybes, kurias tiek žiniasklaida, tiek visuomenė akcentuoja skirtingu lygmeniu. Pavyzdžiui, rengiant, rašant reportažus, straipsnius apie tam tikrą objektą, problemą, asmenį ir pan., vieni aspektai yra išryškunami, kiti paminimi rečiau, o tretie išvis nenurodomi (McCombs, Guo, 2013). Pasak autorių, visiems pirmojo lygmens objektams egzistuoja tam tikrų požymių darbotvarkė, kurią galima klasifikuoti pagal jų pateikimą žiniasklaidoje ir pagal tai, kaip jie pasireiškia žmonių apibūdinimuose.

L. Nevinskaitė (2011) priduria, kad darbotvarkės sudarymo pasekmės nustatomos pagal aktyvavimo (*angl. priming*) efektą. Tai yra trumpalaikis žiniasklaidos pranešimų poveikis vėlesniems asmenų sprendimams, vertinimui ar jų elgesiui. Informacija žmogaus atmintyje yra saugoma kaip tam tikri mazgai, o kiekvienas iš jų atitinka tam tikrą sampratą. Pavyzdžiui, kai vienas iš mazgų suaktyvėja pamačius tam tikrą situaciją, joms yra priskiriamos atitinkamos reikšmės, o šis suaktyvėjimas gali pasklisti į kitus tarpusavyje susijusius mazgus (May, Tewksbury, Rinke, 2016, p. 5). Trumpai tariant, informacija, gauta per tam tikrą žiniasklaidos kanalą, suaktyvina gavėjo sąmonėje jau egzistuojančias su tuo siejamas žinias. Taip pat yra svarbus ir informacijos pakartojimo dažnumas, nes kuo dažniau ji primenama, tuo didesnė tikimybė, kad žmogaus atmintyje užprogramuoti mazgai aktyviau reaguos (May, Tewksbury, Rinke, 2016).

1.4. Darbotvarkės nustatymas naujienų portaluose/agentūrose

Pasak N. Brown ir C. Deenang (1998), šiais laikais žmonės gyvena dviejuose pasauliuose: realiame ir žiniasklaidos. Pirmąjį pasaulį apriboja tiesioginės žmogaus ir jo artimųjų, pažįstamų asmenų patirtys. Tuo tarpu žiniasklaidos pasaulis yra ribojamas naujienų reporterių ir redaktorių sprendimais. O. Westlund ir M. A. Fardigh (2015) atkreipia dėmesį į tai, kad plačiai paplitusios skaitmeninės ir mobiliosios informacijos ir ryšių technologijos keičia visuomenės naujienų vartojimo būdą. Dėl didesnio įvairių ir greitai prieinamų šaltinių kiekio skaitytojai susidaro visiškai kitokia darbotvarkė nei spausdintų laikraščių, žurnalų, žurnalų auditorija. 1988-aisiais atliktas tyrimas parodė, kad skaitytojai, rinkdamiesi, kokias naujienas skaityti spausdintame leidinyje atkreipia dėmesį į tai, kuriame puslapyje yra naujiena, jų antraščių dydį, pačio straipsnio ilgumą (Nevinskaitė, 2011). Tuo tarpu portaluose/naujienų agentūrose informacija pateikiama visiškai kitokiu būdu. Juose naujienos yra suskirstomos pagal temas, todėl dėl šios priežasties skaitytojai gali daug lengviau pasirinkti juos dominančią temą, visiškai neatkreipiant dėmesio į kitas. L. Nevinskaitė (2011) mano, kad asmuo naujienų portaluose/agentūrose pasirenks tik tas temas, kurios yra įdomios jam, o ne tas, kurias redaktoriai laiko svarbiomis. Internetu taip pat mažiau kreipiama dėmesio į straipsnių ilgį, antraščių dydį, nuotraukų kiekį. Mokslininkė priduria, kad redaktoriams lieka tik vienas vienintelis veiksmas šioje situacijoje – portalų redaktoriai gali rūšiuoti naujienas pagal jų svarbą, pavyzdžiui, atitinkamas naujienas rodyti pirmuose portalo puslapiuose.

Internetas yra itin aktualus darbotvarkei nustatyti, nes žiniasklaidos darbotvarkei įtaką taip pat gali daryti ir daugiau šaltinių, pavyzdžiui, socialiniai tinklai, tinklaraštininkai (Drezner, Farrell, 2014, p. 3). Kaip nurodo D. W. Drezner ir H. Farrell (2014), jie gali veikti ir daryti įtaką specialioms interesų grupėms, politiniams sprendimams, vyriausybei, žiniasklaidai ir visuomenės darbotvarkei. Socialinių tinklų ir jų veikėjų atsiradimas iš esmės pakeitė žiniasklaidos vaidmenį nustatant darbotvarkę. Socialinė medija, pavyzdžiui, „Facebook“, „Twitter“, „Youtube“ ir daugelis kitų, įsitvirtino kaip svarbi viešosios sferos dalis, plečianti ir transformuojanti ją, kad būtų įmanoma lengviau pasiekti informaciją ir vartotojus (Skogerbo, Krumsvik ct. pg. Benkler, 2006, p. 350). Tradicinei žiniasklaidai yra būdingi fiksuoti kaštai, palyginti lėtas gebėjimas reaguoti į įvykius ir priklausomybė nuo įprastų, biurokratinių informacijos šaltinių (White, McAlister ct. pg. Meraz, 2009, p.702). S. White ir I. McAlister (2014) teigia, kad dėl šios priežasties politinis elitas kartais gali daryti tiesioginę įtaką tradicinei žiniasklaidai, nustatydamas politinę dienotvarkę, formuodamas sau palankesnius klausimus ir paskatinti visuomenę nuspėjamai reaguoti į tam tikrus įvykius. Tuo tarpu socialinėje žiniasklaidoje egzistuoja milžiniška temų ir interesų įvairovė, kurią politikams elitui yra daug sunkiau suvaldyti.

L. Nevinskaitė (2011) priduria, jog atsiradus internetui, o kartu su juo ir socialiniams tinklams ir tinklaraštininkams nebelieka nuoseklios žiniasklaidos darbotvarkės, o dėl atsiradusių alternatyvų žiniasklaida jau nebeturi galios nustatyti homogeniškos visuomenės darbotvarkės.

1.5. Įrėminimo teorija

Įrėminimas (angl. framing) – tai tam tikrų suvoktos tikrovės aspektų atranka ir išryškėjimas informaciniame tekste, taip skatinant tam tikrą apibrėžimą, priežastinį aiškinimą, moralinį vertinimą ir/arba problemų sprendimą.

Pasak D. Scheufele (1999), žiniasklaida aktyviai nustato rėmus (angl. *frames*), kuriuos skaitytojai ar žiūrovai taiko aiškindamiesi ir aptardami įvairiausių įvykius. Paprastai rėmai padeda informaciją apibrėžti, vertinti ir priskirti (Entman, 1993, p. 52). R. Entman (1993) išskiria keturias pagrindines rėmų funkcijas – problemos apibrėžimas ir jos svarbiausi aspektai, nurodo priežastys ir problemą sukėlusius tam tikrus veiksnius, atlieka moralinį vertinimą, siūlo ir pagrindžia sprendimo būdus bei prognozuoja jų galimą poveikį.

Komunikacijos procese rėmai turi keturias pozicijas – pranešėjo, informacijos, gavėjo ir moralinio vertinimo. Pranešėjai (komunikacijos specialistai, žurnalistai, redaktoriai, televizijos/radijo laidų vedėjai ir pan.) sprenddami, ką sakyti, sąmoningai ir/arba nesąmoningai priima sprendimus dėl rėmų, kurie struktūroja jų įsitikinimų sistemas. Pateikiamoje informacijoje yra tam tikrų rėmų, kurie atsikleidžia per konkrečius raktinius žodžius, frazes, stereotipinį vaizdinį, šaltinius, sakinius, kuriuose pateikiami tam tikri faktai ar vertinimai. Tuo tarpu rėmai, kuriais vadovaujasi gavėjas, gali atsispindėti arba neatsispindėti pateikiamoje informacijoje esančius rėmus. Moralinis vertinimas – tai dažniausiai pasitelkiamas rėmų rinkinys, kuris pasireiškia daugumos individų, priklausančių tam tikrai socialinei grupei, kalboje bei mąstyme (Entman, 1993, p. 52).

Rėmų sąvoką pasiūlęs sociologas E. Goffmanas teigia, kad žmonės informaciją suvokia pagal tam tikrus modelius (rėmus), kurie turi įtakos žmonių informacijos apdorojimui ir interpretacijai (Nevinskaitė, 2011, p. 103). Šie modeliai padeda suprasti mąstymo ir suvokimo procesą ir nustatyti, į kuriuos elementus ar tikrovės aspektus yra kreipiamas dėmesys.

Rėmai išryškina tam tikrą informaciją apie elementą, kuris yra komunikacijos objektas, taip padidindami jo svarbą. Tai reiškia, kad informacija tampa labiau pastebima, reikšmingesnė ar daug labiau įsimintina auditorijai (Fiske, Taylor cit. pg. Entman, 1993, p. 53). Rėmai yra pamatinės kognityvinės struktūros, nulemiančios tikrovės suvokimą ir vaizdavimą (Nevinskaitė, 2011, p. 104). L. Nevinskaitė (2011) priduria, kad jie suteikia galimybę apibrėžti situaciją, klausimus ar terminus, kuriais bus sprendžiama problema.

D. Scheufele (1999) išskiria trys pagrindinius naujienų apdorojimo aspektus. Pirmiausiai, išskiriamas aktyvus apdorojimas, kuris reiškia, jog asmuo ieško tam tikrų papildomų šaltinių, darydamas prielaidą, jog žiniasklaidoje pateikiama informacija iš esmės yra neišsami, iškreipta ar kitaip pakreipta atsižvelgiant į pranešėjo ketinimus. Antrasis aspektas – refleksija. Asmenys mąsto apie informaciją, kurią susirenka iš masinės komunikacijos priemonių, arba diskutuoja su kitais apie tai, ką sužinojo, kad galėtų visapusiškai suvokti, ką suprato (Scheufele, 1999, p. 105). Ir galiausiai,

visuomenė naudojami žiniasklaida tik ieškodama jiems aktualios informacijos, praleisdama arba ignoruodama jiems nereikšmingą ar neįdomų turinį.

Rėmai atsipinti žiniasklaidos diskurso įvairovę ir nežymius skirtumus, kurie gali atsirasti, kai tam tikra tema pateikiama skirtingais būdais. Bet tokie itin subtilūs aspektai išnyksta, jeigu tekste ima vyrauti griežtas požiūris „už“ arba „prieš“. (Tankard, 2001, p. 96). Žiniasklaidoje rėmai yra svarbūs ir dėl to, jog jie gali daryti vos pastebima, bet itin reikšmingą poveikį auditorijai. Pavyzdžiui, XX amžiaus aštuntajame dešimtmetyje kilęs Votergeito skandalas parodė kaip žiniasklaidos naudojami rėmai gali pakeisti visuomenės nuomonę. Skandalo pradžioje žiniasklaida vengė šią situaciją įvardinti kaip itin aukšto lygio skandalą, todėl visuomenė į visą tai reagavo kiek vangokai. Visuomenės nuotaika ėmė keistis tuomet, kai žiniasklaida šį įvykį pradėjo vaizduoti kaip didžiausio masto skandalą (Tankard, 2001, p. 97).

J. W. Tankard (2001) priduria, kad įrėminimo galia yra daugiausiai susijusi su gebėjimu apibrėžti diskusijų sąlygas auditorijai nesuvokiant, kad tai vyksta. Įrėminimą žiniasklaidoje galime palyginti su fokusininko rankų miklumu – žmogaus dėmesys nukreipiamas į vieną tašką, idant žmonės nepastebėtų manipuliacijos, kuri vyksta kitame taške.

2. Lietuvos ir Europos Sąjungos santykiai su Rusija

Šiame magistrinio darbo skyriuje pirmiausiai bus aptariami Lietuvos, o vėliau ir Europos Sąjungos santykiai su Rusija.

Kalbant apie Maskvos informacinį karą, svarbu aptarti ir Lietuvos bei Europos Sąjungos santykius su Rusija. Lietuva yra viena iš Baltijos regiono ir ES šalių narių, kuri tiek prieš plataus masto invaziją į Ukrainą, tiek dabar susiduria su Maskvos informacine įtaka. Tokie Rusijos veiksmai gali kelti labai rimtą grėsmę Lietuvos gyventojams, vidaus politikai ir nacionaliniam saugumui apskritai. Tuo tarpu Europos Sąjunga yra didelė ir įtakinga politinė jėga, kuri daro reikšmingą įtaką regiono ir pasaulio politikai. ES, kaip institucija, ir jos šalys narės susiduria su Rusijos informaciniu karu ir jo poveikiu. Taigi, norint išsamiau suprasti Rusijos informacinį karą, būtina gilintis ne tik į informacinio karo, darbotvarkės nustatymo ir įrėminimo teorijas, bet ir į Lietuvos ir ES santykius su Maskva, norint išsiaiškinti, kodėl Maskva prieš jas imasi tokių veiksmų kaip informacinis karas.

2.1. Lietuvos ir Rusijos santykiai po 1990 metų kovo 11 dienos šalies Nepriklausomybės paskelbimo

1990-ųjų kovo 11 dieną Lietuvos Aukščiausioji Taryba paskelbė Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo aktą. Šis aktas buvo paskelbtas po penkiasdešimt metų trukusios Sovietų Sąjungos okupacijos, įvykdytos pagal 1939-ųjų rugpjūčio 23 dienos slaptuosius Ribentropo-Molotovo protokolus tarp SSRS ir nacistinės Vokietijos, ir 1944-1953 metais vykusio antisovietinio partizaninio karo, kurio pagrindinis tikslas buvo atsikratyti sovietų okupacijos, kontekste.

Lietuva tapo nepriklausoma valstybe, nors vis dar buvo Sovietų Sąjungos dalimi. Tuo tarpu SSRS liaudies deputatų suvažiavimas įvertino kovo 11-ąją Lietuvoje priimtus dokumentus kaip neteisėtus. Buvo teigiama, jog neva sąjunginė respublika, nepaisant to, jog turi konstitucinę teisę išstoti iš Sovietų Sąjungos, savo iniciatyva negali vienašališkai ignoruoti politinių, socialinių, ekonominių, teritorinių, teisinių ir panašių problemų. Pasak G. Vitkaus (2021), Sovietų Sąjungos vadovybė nedelsdama ėmėsi plataus masto juridinio, politinio, propagandinio, psichologinio spausimo, o taip pat ekonominių sankcijų, siekdama, jog Lietuva panaikintų nepriklausomybės deklaraciją ir grįžtų į SSRS sudėtį.

Pirmaisiais mėnesiais po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo M. Garbačiovas nesiryžo atvirai panaudoti karinės jėgos ir išvaikyti Lietuvos parlamentą bei suformuluoti marionetinę vyriausybę. Tuometinį SSRS vadovą nuo šio žingsnio atgrasė keli itin svarbūs aspektai, pirmiausiai – M. Gorbačiovas nenorėjo susigadinti savo demokratinių reformų iniciatoriaus įvaizdžio. Antra, tuo pat metu jam teko spręsti SSRS ištikusias politines problemas, kadangi šalies viduje didėjo politinė

įtampa, susijusi su SSRS ir Rusijos Federacijos politinių vadovybių nesutarimais dėl centrinės valdžios kompetencijų pasiskirstymo (Vitkus, 2021, p. 122).

Kaip teigia G. Vitkus (2006), M. Gorbačiovo politiką Lietuvos atžvilgiu netrukus apsunkino Rusijos Federacija. 1990 metų gegužę savo veiklą pradėjusi naujoji Rusijos Federacijos Aukščiausioji Taryba birželį paskelbė suvereniteto deklaraciją ir savo pirmininku išrinko Borisą Jelciną, kuris buvo populiarus politikas ir M. Gorbačiovo politinis oponentas (Vitkus, 2006, p. 26). Siekdamas įgyvendinti Suvereniteto deklaraciją, naujasis Rusijos Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas buvo suinteresuotas susilpninti SSRS centrinę valdžią, o tai objektyviai sutapo su Lietuvos interesais (Vitkus, 2006). Tais pačiais metais į Lietuvą atvykę Rusijos Federacijos Aukščiausios Tarybos deputatai įsipareigojo puoselėti santykius su Lietuva nepriklausomybės, teisingumo, geros kaimynystės, o taip pat abiem pusėms naudingo bendradarbiavimo pagrindu. Pavyzdžiui, tuo metu Rusijos parlamentas negailėjo kritikos SSRS vykdytai ekonominei blokadi, kurios metu buvo sustabdytas žaliavų, pirmiausiai energijos išteklių, tiekimas. Tiesa, SSRS vykdyta ekonominė blokada nebuvo ypač efektyvi, o tuo metu ėmė aiškėti ir tai, kad ji skaudžiai atsiliepė ir Sovietų Sąjungos ekonomikai (Čepaitis, 2010, p. 10). Kaip teigia V. Čepaitis (2010), Lietuva buvo vienintelė kai kurių produktų, be kurių negalėjo išsiversti didžioji dauguma SSRS gamyklų, tiekėja. Didėjo ir tarptautinis spaudimas, pavyzdžiui, JAV grasino panaikinti Sovietų Sąjungai suteiktas prekybos lengvatas. Jis taip pat priduria, kad dauguma Lietuvos įmonių prisitaikė prie ekonominės blokados, o šalies vyriausybė rado alternatyvius apsirūpinimo kelius ir tik dar kartą patvirtino Lietuvos atsiskyrimą nuo SSRS.

Lietuva po nepriklausomybės atkūrimo ėmėsi su Rusijos Federacija rengti dvišales valstybines sutartis, o taip pat susitarė dėl prekybinių ir ekonominių ryšių bei ilgalaikio kultūrinio bendradarbiavimo.

G. Vitkaus (2021) nurodo, jog Lietuvos santykiai su SSRS centrine valdžia ir toliau išliko itin įtempti. Lietuvos prokomunistinės jėgos, kurių veiksmus koordinavo Maskva bei okupacinė kariuomenė, kuri padėjo pasirengti kariniui pučui, kurio tikslas – jėga išvaikyti Vytauto Landsbergio vadovaujamą parlamentą (Vitkus, 2021, p. 123). 1991-ųjų sausio 10 dieną SSRS lyderis išsiuntė telegramą Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai, kurioje nurodė, jog Lietuva itin šiurkščiai pažeidinėja Sovietų Sąjungos konstituciją bei jos įstatymus (Povilaitis, Grigutytė, Jagilaitė ir kt. 2015, p. 166). Pasak G. Vitkaus (2021), SSRS terorizmo akcijos prieš Lietuvą atomazga buvo kruvinieji 1991-ųjų sausio 13 nakties įvykiai. SSRS ginkluotosios pajėgos, Sovietų Sąjungos Vidaus reikalų ministerijos kariuomenė, o taip pat SSRS Valstybės saugumo komiteto turimos pajėgos šturmavo televizijos bokšto ir Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos pastatus (Povilaitis, Grigutytė, Jagielaitė ir kt. 2015, p. 167). Teigiama, jog tarptautinės teisės požiūriu sausio 13 dienos įvykiai yra vertinami kaip Sovietų

Sjungos agresijos aktas prieš Lietuvą bei jos visuomenę (Žalimas cit. pg. Povilaitis, Grigutytė, Jagielaitė ir kt. 2015, p. 168).

Šiuo atveju Lietuva sulaukė pagalbos iš Rusijos Federacijos. Pačiame įvykių įkarštyje B. Jelcinas, atvykęs į Taliną, kartu su Latvijos, Estijos ir Lietuvos Aukščiausiųjų Tarybų pirmininkai pasirašė ir išplatino pareiškimą dėl sausio 13 dienos įvykių. Manoma, jog tai buvo itin reikšmingas Rusijos gestas, o taip pat bandymas pašiepti SSRS.

Pasak G. Vitkaus (2021), Lietuva ir Rusija tapo strateginėmis sąjungininkėmis, kovojančiomis prieš Sovietų Sąjungą ir jos centrinę valdžią. Lietuvai, kuriai tuo metu vadovavo V. Landsbergis, pavyko pasiekti, kad Rusija didžiausia ir svarbiausia SSRS valstybė, ją pripažintų.

2.2. Lietuvos ir Rusijos tarpusavio santykių ypatumai nulemti Maskvos užsienio politikos 2004-2014 metais

2004-aisiais Lietuvai pavyko įgyvendinti du svarbiausius saugumo politikos tikslus – įstojimą į NATO ir Europos Sąjungą. D. Jakniūnaitė (2021) teigia, jog įstojus į dvi tarptautines organizacijas, Lietuvoje ėmė plisti nuostata, kad po euroatlantinės integracijos santykiai su Rusija ims gėrėti, pavyks rasti konstruktyvių Rusijos ir ES bendradarbiavimo būdų. Mokslininkė priduria, kad politinių partijų susitarime dėl užsienio politikos atsispindėjo analogiška idėja.

Tačiau Lietuvos ir jos valdančiųjų mintys apie glaudesnę partnerystę su Maskva netrukus paskandino 2004 metų pabaigoje įvykę Ukrainos prezidento rinkimai, kilę konfliktai dėl jų skaidrumo, peraugę į Oranžinę revoliuciją. Kremlius šiuos rinkimus išnaudojo kaip priemonę siekiant sustiprinti Rusijos įtaką Ukrainoje, o taip pat nebuvo linkusi slėpti savo ambicijų kurti bendras politines struktūras bei izoliuoti Kyjivą nuo Vakarų (Sirutavičius, Lopata, 2005, p. 18). Maskva ėmė remti sau parankesnę kandidatą Viktorą Janukovičių, žadėjusi nemegzti santykių su NATO, suteikti rusų kalbai valstybinės kalbos statusą (Sirutavičius, Lopata, 2005). Palankamo jam netruko ir iš Rusijos žiniasklaidos ir šalies prezidento Vladimiro Putino. Rinkimus laimėjus prokavarietišku pažiūru Viktorui Juščenkai, V. Janukovičius ir jo šalininkai sukėlė masinius protestus visoje šalyje. Dėl šių priežasčių Ukraina buvo priversta ieškoti politinių kompromisų ir paskelbė pakartotinius prezidento rinkimus, kuriuose triumfavo vakarietišku pažiūru V. Juščenką.

I. Gajauskaitė (2014) nurodo, jog Lietuva ir tuometinis šalies prezidentas Valdas Adamkus itin aktyviai įsitraukė į Ukrainoje kilusios politinės krizės po Oranžinės revoliucijos sprendimą ir kiek vėliau iniciavo Lietuvos ir Ukrainos strateginę partnerystę. Šis aktyvus Lietuvos įsitraukimas sprendžiant Kyjivo problemas lėmė didėjančią Vilniaus ir Maskvos priešpriešą.

D. Jakniūnaitė (2021) nurodo, jog vis labiau agresyvėjanti Rusijos užsienio politika, jos noras centralizuoti politinį režimą neteikė jokių garantijų dėl geresnių Maskvos ir Lietuvos santykių, o

politikams dar didesnę baimę ir nuostabą taip pat kėlė 2005-aisiais V. Putino išsakyti žodžiai, kad SSRS žlugimas yra didžiausia XX amžiaus katastrofa.

2006 metais tarp Rusijos ir Lietuvos kilo įtampa, atskleidusi didžiulę šalies energetinę priklausomybę nuo Maskvos. Tais metais Lietuvos ir Rusijos santykiai vystėsi parduodant naftos perdirbimo įmonę „Mažeikių nafta“. Maskva darė spaudimą Lietuvai, jog ši parduotų savo akcijas šios šalies bendrovei „Lukoil“ (Jakniūnaitė, 2021, p. 166). Liepos pabaigoje, kol vyko diskusijos dėl pardavimo, Rusija pranešė, kad nutraukė naftos tiekimą į Lietuvą vieninteliu naftotiekiu dėl nuotėkio. Oficialiai buvo paskelbta, kad jis buvo laikinai uždarytas, kol bus pašalinti tariamo nelaimingo atsitikimo padariniai. Tuo metu aukšto rango Lietuvos pareigūnų, analitikų ir verslo atstovų teigimu, tikrąjį Kremliaus susirūpinimą kėlė ne tiek dujotiekis, kiek tai, prie ko jis bus prijungtas. Nutraukdama naftos tiekimą, Rusija bandė priversti Lietuvą persvarstyti „Mažeikių naftos“ pardavimą Lenkijos bendrovei „PKN Orlen“ (Kramer, 2006, p. 1). Lietuvos konfrontacija su Maskvos naftos politika yra puikus įrodymas to, ką buvęs JAV viceprezidentas Dickas Cheney pavadino pavyzdžiu, kaip Kremlius naudoja energetikos eksportą kaip „bauginimo ir šantažo įrankį“ santykiuose su kaimyninėmis šalimis (Kramer, 2006, p. 2).

2008-ieji buvo reikšmingi Lietuvos ir Rusijos santykiams dėl rugpjūtį tarp Sakartvelo ir Maskvos kilusio penkių dienų karo. Šis konfliktas tęsiasi nuo XX amžiaus devintojo dešimtmečio pabaigos, kai Sakartvele kilo etninis konfliktas tarp osetinų ir gruzinų. Subyrėjus SSRS, kilo vienerius metus trukęs karas, kuriam pasibaigus Pietų Osetija paskelbė atsiskirianti nuo likusios Sakartvelo dalies. Netrukus Maskva šioje teritorijoje dislokavo savo pajėgas, ir dvylika metų Pietų Osetijoje buvo santykiniai ramu (Martišius, 2009, p. 84). Tačiau 2004-aisiais po vadinamosios Rožių revoliucijos Sakartvelo prezidentu tapus prodemokratiškam ir provakarietiškam Michailui Saakašviliui, įtampa tarp šios valstybės ir Rusijos ėmė sparčiai intensyvėti. Sakartvelas ir jo lyderis ėmė aiškiai pabrėžti norą kuo greičiau integruotis į Vakarų politines ir ekonomines organizacijas, visų pirma tapti visateise NATO nare. Maskvoje tai buvo sutikta ne itin palankiai (Martišius, 2009, p. 84). D. Jakniūnaitė (2021), priduria, kad Sakartvelas *de facto* neteko savo dviejų regionų – Abchazijos ir Pietų Osetijos, o Lietuvos politikams tai bus itin aiškus ir atviras Rusijos agresijos signalas.

Po šių įvykių Lietuva ėmė raginti NATO, ES ir kitas tarptautines organizacijas atsižvelgti į Maskvos keliamus iššūkius regiono ir Lietuvos saugumui. Anot D. Jakniūnaitės (2021), Lietuva, anksčiau kalbėjusi apie partnerystę ir bendradarbiavimą su Rusija, perėjo prie neutralios ir atsargesnės retorikos, o Rusiją vertino kaip nebe partnerę, o kaip grėsmę keliančią valstybę.

2009-aisiais Dalia Grybauskaitė tapo pirmąją Lietuvos Respublikos prezidente moteris ir nuo pat pradžių aiškiai parodė, kad jos užsienio politikos prioritetai iš esmės skirsis nuo jos pirmtakų. D. Jakniūnaitė (2021) atkreipia dėmesį, kad D. Grybauskaitė labai kritiškai vertino buvusių Lietuvos prezidentų užsienio politikos posūkį į Rytus, kalbėjo apie pragmatišką ir konstruktyvią poziciją

Rusijos atžvilgiu bei ragino daugiau dėmesio skirti Europos valstybėms. Jos esminiu užsienio politikos prioritetu tapo glaudesnių santykių mezgimas su Vakarų lyderėmis – Prancūzija ir Vokietija – valstybėmis, formuojančiomis ir nustatančiomis ES darbotvarkę, taip siekdama padidinti Lietuvos politinį svorį ir matomumą Europos Sąjungoje (Park, Paulionyte, 2016, p. 514).

D. Grybauskaitė buvo pasiryžusi plėtoti dalykiškus santykius su Rusija ir siekti abiem pusėms palankių rezultatų. Kaip teigia A. Park ir M. Paulionytė (2016), naujai išrinkta prezidentė buvo pasiryžusi pakeisti savo šalies užsienio politikos toną buvusių sovietinių respublikų atžvilgiu, ypač, pasak jo, atsisakyti „isteriškos antirusiškos retorikos“. Prezidentė išvelgė būtinybę Lietuvai ir Rusijai palaikyti abipusiai naudingus ekonominius santykius, ypač turint omenyje tuo metu prasidėjusią pasaulinę ekonominę krizę (Park, Paulionytė, 2016, p. 521). Tačiau XXI amžiaus antro dešimtmečio pradžioje Rusija pradėjo teikti vienašališkus nurodymus ir reikalavimus. Įvairiuose susitikimuose, daugiausiai susijusiuose su energetika, Rusija ėmė demonstruoti, kad abiejų šalių diskusijos yra nelygiavertės, kėlė savo reikalavimus, nenoriai diskutavo apie problemas ir jokie tolimesni susitikimai ir/arba derybos nesuteikė jokių santykių normalizavimo garantijų.

D. Jakniūnaitė (2021) pabrėžia, jog pirmas simbolinis Lietuvos prezidentės veiksmas, rodantis, kad ji nebetikina vienašališkai demonstruoti politinio palankumo Rusijai, buvo atsisakymas dalyvauti kariniame parade Maskvoje 2010-ųjų gegužės 9 dieną, o dar nuo tų pačių metų vidurio tapo visiškai aišku, kad tiek D. Grybauskaitė, tiek kai kurie Lietuvos politikai vis labiau nepasitiki Rusija ir jos veiksmais.

Pasak A. Park ir M. Paulionytė (2016), Lietuvos prezidentė, pirmosios kadencijos pradžioje siekusi atviresnio dialogo ir bendradarbiavimo su Maskva, po įvykių Ukrainoje iš esmės pakeitė savo poziciją. 2013-ųjų lapkritį ir gruodį Ukrainoje vykusiose demonstracijose, kurias sukėlė tuometinio šalies prezidento V. Janukovyčiaus vyriausybės krizė, buvo reikalaujama, kad šalis, užuot tapusi Rusijos sąjungininkė, geriau žvelgtų į Vakarus ir siektų narystės Europos Sąjungoje. Gruodžio viduryje protestai pasiekė lemiamą posūkį, kai Ukrainos prezidentas sudarė netikėtą susitarimą su V. Putinu, pagal kurį Maskva iš Kyjivo įsigijo 15 mlrd. dolerių vertės obligacijų ir sumažino gamtinių dujų kainą trečdaliu (Diuk, 2013, p. 9). Ši žinia labai aiškiai patvirtino, kad V. Janukovyčius neketina keisti savo pozicijos.

N. Diuk (2013) nurodo, kad po to Ukrainos sostinėje prasidėjo masiniai protestai, kurių metu minia reikalavo nepriklausomos, suverenios valstybės, orientuotos į Vakarus, o ne į Rusija. V. Janukovyčius, kaltinamas korupcija ir palaikęs glaudžius ryšius su Maskva, kilus neramumams pabėgo iš šalies į Rusiją. K. Kilinsko (2016) teigimu, Rusija tuo pasinaudodama dislokavo savo pajėgas Kryme bei ėmė kurstyti ir organizuoti prorusiškus, prieš Ukrainos valdžią nukreiptus mitingus. Visų šių įvykių virtinėje Rusija 2014-ųjų kovo 18 dieną po to, kai surengė pseudoreferendumą, aneksavo Krymą, o šalies pietryčiuose tų pačių metų balandį Rusija pradėjo hibridinį karą prieš Ukrainą. D. Jakniūnaitė

(2021) teigia, kad Lietuvos politikai šiuos veiksmus Ukrainoje laikė ir tebe laikė grėsme ne tik savo šaliam, bet ir visos Europos saugumui.

2.3. Europos Sąjungos santykių su Rusija politika 2004-2014 metais

Nuo SSRS žlugimo Rusijos ir Europos Sąjungos tarpusavio santykiams yra būdinga konflikto ir bendradarbiavimo dichomatija (Nitoiu, 2016, p. 148). XX amžiaus dešimtajame dešimtmetyje Europos Sąjunga pradėjo vykdyti gana nuoseklią užsienio politiką posovietinės erdvės atžvilgiu. Visoms šioms šalims, išskyrus Baltijos valstybes, ES taikė partnerystės, bendradarbiavimo ir finansavimo priemones (Casier, 2013, p. 1376).

2004 metais ES ėmė įgyvendinti Europos kaimynystės politiką (EKP) kuri yra grindžiama abipusiu įsipareigojimu puoselėti bendras vertybes, tokias kaip demokratija ir žmogaus teisės, teisinės valstybės, gero valdymo, rinkos ekonominius principus bei darnų vystymąsi, puoselėti šalių gerovę, stabilumą ir saugumą. H. Haukkala (2008) nurodo, kad Europos Sąjunga, įgyvendindama EKP, siekė pateikti alternatyvą tolesnei Bendrijos plėtrai, pristatyti ES normatyvinę darbotvarkę ir sustiprinti santykius su šalimis, kurios nėra kandidatės. Šio mechanizmo struktūra buvo paprasta: už veiksmingą reformų įgyvendinimą būtų atlyginama glaudesne ekonomine integracija. Tačiau ES neketino suteikti reikšmingos įtakos nustatant normatyvinę darbotvarkę – dėl tikslų ir priemonių nesiderama, o su kolegomis ketinama konsultuotis tik tada, kai bus susitarta dėl individualių veiksmų planų su aiškiais kriterijais ir tvarkaraščiais (Haukkala, 2008, p. 41).

Pradėjus įgyvendinti EKP, Rusija nusprendė nedalyvauti šiame susitarime, todėl, kad Maskva siekė lygiaverčio vaidmens su Europos Sąjunga, bei ėmė šia politika laikyti ne geranoriška, bet pernelyg įkyria ir nepageidaujama intervencija į Rusijos teritoriją. H. Haukkala (2008) pažymi, kad Maskva manė, jog EKP yra kišimasis į Rusijos nepriklausomas galias, įskaitant santykius su kaimyninėmis šalimis, ir todėl yra idėjiškai neteisinga.

Maskvai atsisakius dalyvauti EKP, ji ėmė reikalauti labiau privilegijuotos strateginės partnerės statuso. Rusija siekė strateginės partnerystės su ES, apimančios ekonomiką, prekybą, energetiką, klimato kaitą, mokslinius tyrimus, švietimą, kultūrą ir saugumą, tačiau, priešingai, nei buvusios sovietinės respublikos, tokios kaip Moldova ar Ukraina, nepretendavo tapti Bendrijos nare (Kapoor, 2021, p. 3). D. Lynch (2004) teigia, jog šie du su Rusija susiję aspektai – glaudesnių ryšių plėtojimas ir kartu siekis išlaikyti savo suverenitetą – apsunkino tolesnius Maskvos ir ES santykius.

Įpusėjus XXI amžiaus antrajam dešimtmečiui nesutarimai tarp Rusijos ir ES ėmė kauptis vienas po kito dėl tokių klausimų, kaip NATO ir Europos Sąjungos plėtra, 2008-aisiais kilęs Sakartvelo ir Rusijos karas, Maskvos kibernetinės atakos prieš Bendrijos nares (Kapoor, 2021, p. 4). Tačiau 2013 metais prasidėjusi politinė įtampa tarp Ukrainos ir Rusijos pasiekė kulminaciją 2014-ųjų kovo 18 dieną, kai Maskva pažeidė Ukrainos teritorinį vientisumą ir aneksavo Krymą, o nuo tų pačių metų

balandžio pradėjo remti smurtinius konfliktus Ukrainos rytuose, prie kurių prisidėjo prorusiškų separatistų pajėgos (Veebel, Markus, 2015, p. 167). Europos Sąjungos lyderiai primygtinai ragino Maskvą atsisakyti smurto Rytų Ukrainoje, atitraukti savo karius nuo sienos bei atšaukti neteisėtą Krymo aneksiją (Scazzieri, 2017, p. 397).

Maskva šių reikalavimų nevykdė, todėl ES nusprendė įvesti Rusijai sankcijas, siekdama išspręsti konfliktą, ir taip dar labiau padidinti spaudimą Rusijai. 2014-ųjų kovą ES įvedė pirmąsias sankcijas Rusijos ir prorusiškų pažiūrų Ukrainos pareigūnams ir asmenims, susijusiems su žmogaus teisių pažeidimais ir piktnaudžiavimais, susijusiais su Krymo prisijungimu prie Rusijos Federacijos (Veebel, Markus, 2015, p. 174).

Įvykiai Ukrainoje taip pat sukėlė labai rimtų klausimų ir pagrįstų abejonų dėl Rusijos ateities Didžiojo aštuoneto (G-8) grupėje. G-8 šalių lyderiai pritarė Rusijos pašalinimui iš šios grupės, todėl vietoje šio aukščiausio lygio susitikimo Briuselyje buvo surengtas Didžiojo septyneto (G-7) viršūnių susitikimas. V. Veebel ir R. Markus (2015) priduria, jog Europos Sąjungos valstybės narės palaikė ir tai, kad būtų sustabdytos derybos dėl Maskvos narystės Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (EBPO) bei dvišalės diskusijos dėl vizų klausimo.

2014-ųjų rugsėjį ES valstybių vadovai susitarė dėl naujų sankcijų, uždraudžiant Rusijos kontroliuojamoms naftos ir gynybos bendrovėms pritraukinėti lėšas iš Europos kapitalo rinkų bei buvo apribotos užsienio šalių investicijos. Vėliau sekė apribojimai finansų, ginkluotės, energetikos srityse. V. Veebel ir R. Markus (2015) pažymi, kad Rusijos ir Ukrainos krizės akivaizdoje ES politikai pabrėžė, jog Maskvai ir jai palankių asmenų atžvilgiu taikomos sankcijos yra ne tikslas nubausti Rusiją, o aiškiai parodyti, kad ji privalo nutraukti paramą separatistams ir nustoti destabilizuoti Ukrainą. Europos Sąjunga teigė, jog taikydama sankcijas Maskvai nenorėjo padaryti jai ekonominės žalos, o siekė pasiųsti aiškų signalą, jog jos veiksmai nėra ir niekada nebus toleruojami.

2014-ųjų rugpjūčio 6 dieną V. Putinas išleido dekretą, kuriame nurodoma, jog Maskva ketina imtis ekonominių priemonių savo šalies nacionaliniam saugumui apsaugoti (Stephen, Wegner, 2014, p. 8). V. Putinas vieneriems metams iš Europos Sąjungos šalių į Rusiją uždraudė įvežti vaisius, daržoves, įvairius pieno, žuvies ir mėsos produktus. Taip pat be atsako ekonomikai, Rusija į nepageidaujamų asmenų sąrašą įtraukė aukšto rango ES ir jos valstybių narių pareigūnus. Buvo išdėstytos siūlomos strateginės priemonės, tikėtini padariniai pažeidus šias sankcijas bei galimybė šį sprendimą persvarstyti, bet nenustatyti aiškų kriterijai, kurių reikia laikytis, kad sankcijos būtų nutrauktos (Veebel, Markus, 2015, p. 175). Rusijos atsakomosios priemonės buvo orientuotos į oponento smerkimą ir norą parodyti savo tautai, kad tokie veiksmai nebus toleruojami. Taip pat galima teigti, kad ES sankcijomis nepasiekė esminio tikslo ir kad Maskvos atsakomosiomis priemonėmis buvo siekiama nubausti Bendriją ir jos valstybes nares bei pateikti ją kaip šalies ekonomikos žlugdytoją ir tautos engėją.

2.4. Rusijos dezinformacija ir Europos Sąjungos atsakas į ją

Kaip teigia M. Vilson (2016) nuo 2014-ųjų išryškėjo tai, kad Rusija ėmė plačiai naudoti įvairius dezinformacijos ir propagandos metodus ne tik prieš Ukrainą, bet ir prieš Europos Sąjungos bei jos valstybes nares. Hibridinis karas Ukrainoje prasidėjo 2014 metais ir tęsėsi iki 2022-ųjų vasario 24 dienos, kai Maskva pradėjo plataus masto invaziją į Ukrainą, kuri tęsiasi iki šiol. Hibridinio karo pagrindas yra manipuliavimas žiniasklaida, teroristiniai veiksmai, ekonominis, finansinis, energetinis bei socialinis spaudimas, kombinuotas ir koordinuotas atvirų ir slaptų karinių, sukarintų ir civilių priemonių įgyvendinimas (Bajarūnas, Keršanskas, 2018, p. 129). M. Vilson (2016) priduria, kad ši Rusijos kampanija prieš ES buvo netikėta. Kova su dezinformacija tapo iššūkiu ne tik dėl Europoje vyraujančios žodžio laisvės, bet ir todėl, kad nebuvo tinkamų sistemų atremti tokio masto dezinformacijos kampaniją. Dezinformacija tarpvalstybiniuose konfliktuose nėra naujas reiškinys, tačiau tai buvo pirmas kartas ES istorijoje, kai jai teko susidurti su tokiu dideliu pavojumi saugumui dėl savo paramos Kyjivui ir Rusijai taikomų sankcijų.

Vykdydama šią dezinformacijos kampaniją Rusija naudojo kelis skirtingus metodus. Pirmiausia, dezinformacija buvo naudojama dėmesio atitraukimui, o ne įtikinimui, skleidžiant skirtingas tikrovės versijas, todėl auditorija buvo blaškoma tarp informacijos gausos, kurioje faktai yra maišomi pasitelkiant įvairiausias melagienas. Be to, siekdama demoralizuoti šalis, Maskva pasitelkė vadinamuosius troliaus arba botus, kurie socialinėje žiniasklaidoje skelbė daugybę provokuojančių komentarų, kad suklaidentų skaitytoją arba skleisdami dezinformaciją paslėptą tikrąją informaciją (Vilson, 2016, p. 118). Pasak R. Kasperienės (2018), troliai daugiausiai veikia politinių diskusijų lauke, užversdami vartotojus milžinišku kiekiu dezinformacijos ir propaganda. M. Vilson (2016) priduria, kad dėl šių priežasčių socialinių tinklų naudotojams gali susidaryti įspūdis, kad troliai yra įtakingesni, nei yra iš tikrųjų, todėl jie gali tapti daug patrauklesni plačiajai visuomenei, kuri dėl to gali pradėti abejoti žiniasklaidos objektyvumu.

Kitas ne ką mažiau svarbus rusiškos dezinformacijos aspektas – alternatyvios realybės kūrimas. Po 2014-ųjų įvykių Ukrainoje Maskva Europos Sąjungos valstybėse narėse ėmė itin aktyviai remti prorusiškas politines partijas, nevyriausybinės organizacijas bei skirtingas žiniasklaidos platformas, kurios skleidė Rusijai palankius naratyvus. Anot M. Vilson (2016), Kremlius tokiais būdais siekė sukelti neramumus ES vidaus politikoje, stiprinant euroskeptikas nuotaikas, rusų tautybės asmenų baimę dėl diskriminacijos, ES propaguojamas vertybes pozicionuojant kaip visišką blogį.

Tuo tarpu Europos Sąjunga užėmė griežtą poziciją dėl Maskvos dezinformacijos bei ėmė derėtis dėl tolesnių kovos žingsnių, taip pat iškėlė šią problemą į darbotvarkės viršų. 2015-ųjų sausio 15 dieną Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kurioje paragino Europos Sąjungą parengti ir patvirtinti komunikacijos strategiją, skirtą kovoti su Maskvos dezinformacija visose valstybėse narėse. Tai buvo

pirmasis oficialus Europos Sąjungos institucijos pasisakymas šiuo klausimu. Tų pačių metų kovą po ES Tarybos aukščiausio lygio susitikimo buvo prieita prie bendros išvados, jog reikia imtis atitinkamų veiksmų norint pažaboti Maskvos vykdomą dezinformaciją (Wilson, 2016, p. 128).

Nepaisant to, ES valstybės narės norėjo sulaukti tvirtesnės ES pozicijos šiuo klausimu, pavyzdžiui, Latvija, Lietuva, Danija, Estija ir tuomet nare dar buvusi Jungtinė Karalystė išsiuntė neoficialius dokumentus su raginiu didinti šalių narių visuomenės atsparumą Rusijos dezinformacijai ir propagandai. Reaguodama į raginimus bei sparčiai plintančią Rusijos dezinformacijos kampaniją, Europos Sąjungos pavedė savo diplomatiniam padaliniui – ES išorės veiksmų tarnybai (EIVT) – reaguoti į Rusijos dezinformaciją (Hedling, 2021, p. 841). M. Wilson (2016) teigia, kad 2015-ųjų balandį prie EIVT buvo įkurta Rytų strateginio komiteto darbo grupė, kuri turėjo teikti informaciją aktualiais klausimais, sklaidyti kuriamus mitus bei remti ES pastangas stiprinant žiniasklaidą. Ši darbo grupė kiekvieną savaitę socialiniame tinkle „Twitter“ skelbė įvairiausias Rusijos dezinformacijos apžvalgas, mokslininkų, analitikų analizes apie Maskvos taikomas strategijas, o taip pat kas savaitę leido du naujienlaiškius (Wilson, 2016, p. 130). Tokiu būdu buvo norima parodyti kiek daug dezinformacijos atakų patiria Europa. Tiesa, pripažįstama, jog šios paskyros itin menkas sekėjų skaičius nebuvo reikšmingas, lyginant su milijonais, į kuriuos Maskva buvo nukreipusi savo dezinformaciją (Wilson, 2016, p. 131).

Susidūrusi su palyginti nauju ir nenusėjamu reiškiniu bei turėdama nepakankamai patirties, Europos Sąjunga per santykiniai trumpą laiką ėmėsi atsakomųjų veiksmų prieš Maskvos vykdomą dezinformaciją.

2.5. Maskvos dezinformacijos kampanijos įgyvendinimas Europos šalyse

Pasak J. Darczewskos (2014), 2014-ųjų kovo 18 dieną Kremliuje vykusiame oficialiame susitikime Krymo prijungimo prie Rusijos Federacijos proga pasakytoje kalboje šalies prezidentas V. Putinas pabrėžė neprofesionalių ir itin ciniškų Vakarų veiksmus destabilizuojant padėtį Ukrainoje ir supriešino juos su tariamai taikiais Rusijos veiksmais. Šiame aukščiausiojo lygio susitikime dalyvavo parlamento nariai, slaptųjų tarnybų vadovai, saugumo nariai, kultūros, akademinų sluoksnių bei žiniasklaidos atstovai, prisidėję prie Krymo informacinės erdvės kontrolės, o galiausiai ir aneksijos. K. Kilinskas (2016) nurodo, jog Maskvos veiksmai Krymo pusiasalyje vyko atsižvelgiant į vietos sąlygas, kurios nulėmė karinės operacijos strategijos pasirinkimą. Visų pirma, etninė regiono sudėtis sudarė itin palankias sąlygas Maskvai skleisti separatistines nuotaikas ir dezinformaciją. Po Sovietų Sąjungos žlugimo šiame regione susiklostė unikali demografinė padėtis, nes Krymas iki aneksijos buvo vienintelis rusų daugumos regionas Ukrainoje, todėl jis buvo palanki terpė Maskvos dezinformacijai (O'Loughlin, Toal, 2019, p. 9). V. Denisenko (2016) teigia, kad ši situacija leido

Maskvai imtis „antirusiškos“ kortos šioje posovietinėje erdvėje. Rusijos žiniasklaida, atlikdama visuomenės informavimo funkcijas, siekė, jog Krymo rusakalbiai gyventojai mąstyti Krekliui palankia kryptimi. Maskvos valstybinė žiniasklaida daug dėmesio skyrė naujienoms, nevengdama pasakojimų apie Ukrainą ir kartodama, kad šalį užvaldė fašistinis režimas, banderovcai, kurie atlieka etninį rusų valymą (Martišius cit. pg. Ivanina, 2014, p. 15). Įvykių įkarštyje Rusijos vyriausybė pareiškė, kad Ukrainoje įsitvirtino neonacių grupuotės ir kraštutinių dešiniųjų jėgos, kurios rengiasi smurtauti prieš etninius rusus ir rusakalbius ukrainiečius. Maskva taip pat nevengė pareiškimų, kad naujajai laikinajai Kyjivo vyriausybei, kuriai vadovavo Oleksandras Turčynovas, atstovauja fašistinė nacionalistų grupuotė, kuri neteisėtai atėjo į valdžią ir yra palaikoma Europos Sąjungos bei Jungtinių Valstijų (Partanen-Dufour, 2016, p. 28). Maskva neišvengiamai rodė reportažų iš Krymo, kur vyko visuotiniai protestai prieš naująją Kyjivo valdžią ir pabrėžė vietos rusų baimę dėl savo ateities.

Rusija pasinaudodama sumaištimi Ukrainoje ir palankiomis Krymo gyventojų nuotakomis ir 2014-ųjų vasario 27 dieną dislokavo specialiąsias pajėgas – „žaliuosius žmogeliukus“, o kovo 16 dieną Maskva pusiasalyje surengė referendumą, kuriame, Kremliaus teigimu, 96 proc. rinkėjų pasisakė už prisijungimą prie Rusijos Federacijos (Partanen-Dufour, 2016, p. 29). Tiesa, Maskva aneksuodama Krymą pažeidė tarptautinę teisę, nors Rusijos žiniasklaida teigė, kad tai buvo herojiškas veiksmas, išgelbėjęs Krymą nuo „moraliskai žlugusios“ Ukrainos valdžios.

Rusijai tęsiant prieš Europos valstybes nukreiptą agresyvią politiką, Baltijos šalys netapo išimtimi. Didžiausią grėsmę Lietuvos, Latvijos ir Estijos saugumui iki šiol kelia agresyvūs Maskvos ketinimai ir tikslai pakeisti pasaulinę jėgų pusiausvyrą ir dominuoti interesų sferoje, įskaitant Baltijos šalis (Bajarūnas, Keršanskas, 2018, p. 136).

Šios valstybės į Maskvos dezinformacijos akiratį taip pat patenka dėl savo geopolitinės padėties ir statuso – jos yra buvusios sovietinės valstybės, kurios dabar priklauso ES ir NATO (Skaržauskienė, Mačiulienė, Ramasauskaitė, 2020, p. 78). Rusijos žiniasklaida nevengia kalbėti apie Lietuvą, Latviją ir Estiją kaip apie šalis, sugriovusias Sovietų Sąjungą. Naudodama dezinformaciją prieš Baltijos šalis, Maskva siekia pakirsti visuomenės pasitikėjimą įvairiomis institucijomis – vyriausybe, sveikatos apsauga, akademinė bendruomene – demokratinėmis organizacijomis, tokiomis kaip NATO ir ES.

Kaip ir Ukrainos atveju, Maskva nori išlaikyti įtaką etniniams rusams Baltijos šalyse. Dėl didelės gyventojų imigracijos sovietmečiu, 2020-aisiais Latvijoje gyveno 25,2 proc. ir Estijoje 24,8 proc. rusų kilmės gyventojų. Tuo tarpu Lietuva, priešingai, yra homogeniškesnė, nes joje 84 proc. gyventojų yra lietuviai (Bergmane, 2020, p. 484). Be to, kadangi šios šalys kadaise priklausė Sovietų Sąjungai, didžioji dalis etninių latvių, estų ir lietuvių moka rusų kalbą, todėl dauguma Baltijos šalių gyventojų gerai supranta Rusijos žiniasklaidos turinį.

Šias aspektai Maskva naudojami vykdydama agresyvią informacinę ir ideologinę politiką prieš Baltijos šalis, taip pat skatindama istorinę atmintį. Dar 2007 metais Taline kilo riaušės dėl Estijos

vyriausybės sprendimo perkelti paminklą sovietų kariams – Bronzinį karį – iš sostinės centro į netoliese esančias karių kapines. Sovietų pergalė Antrajame pasauliniame kare Estijai, kaip ir abiem Baltijos šalims, turi dvejopą reikšmę: ji žymi ne tik nacių okupacijos pabaigą, bet ir sovietų okupacijos pradžią (Bergmane, 2020). Dėl šio sprendimo Rusija surengė plataus masto kibernetines atakas prieš Estijos valstybines institucijas, bankus bei žiniasklaidos priemones (Bergmane, 2020, p. 485). V. Denisenko (2016) priduria, kad nacionalizmo, nacizmo ir fašizmo diskursai buvo plačiai naudojami Maskvos žiniasklaidoje kalbant apie Estiją po šio įvykio, o Bronzinio kario gynėjai nevengė viešai kaltinti Estiją valstybiniu fašizmu ir nacistine propaganda, naudodamiesi dideliu Rusijos žiniasklaidos dėmesiu.

Pasak J. Janda (2016), Maskvos dezinformacija prieš ir po Krymo įvykių buvo nukreipta į Ukrainą ir Baltijos šalis, konkrečių atvejų pasitaikė net pagrindinėse Europos Sąjungos valstybėse narėse. Vykdydamas dezinformacijos kampanijas, Kremlius siekė pakirsti europiečių pasitikėjimą partijomis, žiniasklaida ir viešosiomis institucijomis, taip pat finansuodamas Rusijos informacinius projektus Europos valstybėse (Janda, 2016, p.1). Dauguma jų skleidė antieuropietiškus ir antivakarietiškus pranešimus ir dalijosi naujienomis, palaikančiomis Kremlių ir jo užsienio politiką, kad sudarytų įspūdį, jog Rusija ir jos žmonės yra Vakarų politikos aukos.

Vienas ryškiausių Maskvos dezinformacijos atvejų vienoje stipriausių Europos šalių – Vokietijoje – įvyko 2016 metų sausio mėnesį. B. Baade (2019), nurodo, kad Maskvos valdomas naujienų portalas vokiečių kalba „Sputnik“ pranešė, jog Berlyne dingo trylikametė rusakalbė mergaitė Liza, kurią, kaip buvo įtariama, pagrobė ir išprievartavo keli migrantų kilmės vyrai. Buvo tvirtinama, kad, pasak, mergaitės giminaičių, Vokietijos policija atsisakė pradėti tyrimą, nors taip pat buvo pranešimų apie tolesnius prokuratūros žingsnius. „Sputnik“ nurodė, jog prokuratūra pradėjo tyrimą dėl nepilnametės mergaitės seksualinio išnaudojimo prieš jos dingimą, kitaip tariant, dėl savanoriškų, bet teisiniu požiūriu nesiderintų lytinių santykių su vyresniu vyru. „Sputnik“ šią problemą suformulavo taip, kad parodytų, jog dėl 2015-ųjų Europą apėmusios pabėgėlių krizės padaugėjo saugumo problemų Vokietijos miestuose, o Liza tapo šios situacijos auka (Baade, 2019, p. 1360). Maskvos kontroliuojama žiniasklaida taip pat nevengė pateikti Vokietijos informacinių portalų teiginių, jog mergaitė meluoja.

Po žinios apie mergaitės dingimą ir Vokietijos valdžios institucijų neveiksmumą prie kanceliarijos Berlyne susirinko apie 700 rusų kilmės protestuotojų, dar daugiau – kituose miestuose (Baade, 2019, p. 1361). Tik kiek vėliau Vokietija pranešė, jog mergaitė visą tą laiką buvo draugų namuose, o tuo tarpu Berlynas tapo Rusijos dezinformacijos, nukreiptos prieš Vakarų Europą, auka.

2.6. Europos Sąjungos ir Lietuvos pozicija Rusijos atžvilgiu po 2022 metų vasario 24 dienos

2022 metų vasario 24 dieną Rusijos pradėtas karas Ukrainoje yra apibūdinamas kaip lūžis Europos politikoje, saugume bei ekonomikoje (Siddi, 2022, p. 1). Europos Sąjunga ir jos valstybės narės, įskaitant Lietuvą, griežtai smerkia Rusijos veiksmus Ukrainoje nuo pat Maskvos invazijos pradžios ir ne kartą ragino Rusiją nedelsiant nutraukti karo veiksmus ir visapusiškai gerbti Ukrainos teritorinį vientisumą, suverenitetą ir nepriklausomybę. Reaguodama į Maskvos agresiją, išpuolius prieš civilius gyventojus ir šalies infrastruktūrą, Europos Sąjunga per vienerius metus iš viso priėmė dešimt sankcijų Rusijai paketų.

Jie apima individualias ir ekonomines sankcijas, kuriomis, pasak Europos Vadovų Tarybos (EVT), siekiama susilpninti Rusijos ekonomiką ir taip neleisti Maskvai kariauti toliau. Europos Sąjunga paskelbė individualias sankcijas, įskaitant turto įšaldymą ir draudimą keliauti, Rusijos prezidentui Vladimirui Putinui, užsienio reikalų ministrui Sergejui Lavrovui, Rusijos samdinių grupės „Wagner“ lyderiui Jevgenijui Prigožinui, Valstybės Dūmos nariams, Maskvos kariškiams ir Saugumo tarybos nariams.

Europos Sąjungos įvestos finansinės sankcijos Maskvai apima kelias pagrindines sritis. Pirmiausiai, sankcijos buvo įvestos atskiriems Rusijos bankams. Be kita ko, pavieniai Rusijos bankai buvo atjungti nuo tarptautinės tarpbankinių pranešimų perdavimo sistemos SWIFT, kuri yra ES jurisdikcijoje. Antra – Rusijos centriniam bankui buvo uždrausta naudotis savo tarptautinėmis atsargomis visose pagrindinėse pasaulio rezervinės valiutos teritorijoje – JAV, Jungtinėje Karalystėje, Kanadoje, Japonijoje, Australijoje, Šveicarijoje (Wolff, 2022, p. 66). Europos Sąjunga taip pat ėmėsi priemonių, kad sumažintų ES priklausomybę nuo Rusijos energijos tiekimo. Į sankcijų sąrašą buvo įtrauktas draudimas importuoti rusišką naftą ir anglis bei uždrausta daryti naujas investicijas į Rusijos energetikos ir kasybos sektorių.

2023 metų vasario 21 dieną V. Putinas, sakydamas kalbą Rusijos parlamento nariams, aukštiems valstybės pareigūnams, kartodamas propagandinius teiginius, pareiškė, kad Rusijos ekonomika sugebėjo atsilaikyti prieš Vakarų, įskaitant ir ES, įvestas sankcijas. Anot jo, visos šitos sankcijos tapo tik priemone priversti Rusiją ir jos tautą kentėti bei stabilizuoti visuomenę iš vidaus. V. Putino teigimu, šios sankcijos nesuveikė, nes Maskva ekonomikos stabilizavimo priemonėms išleido 3 mlrd. rublių (37,7 mln. eurų). Tačiau ekspertai priduria, kad 2022 metais Rusijos bendrasis vidaus produktas (BVP) sumažėjo 2,1 proc. ir mano, kad Rusijoje padėtis šiuo metu yra sudėtinga, o ir patys rusai nevensia kalbėti apie sunkmetį.

Siekdama įtikinti savo piliečius tiek šalyje, tiek už jos ribų, palaikyti „specialiąją karinę operaciją“ Ukrainoje ir destabilizuoti padėtį Vakaruose, Rusijos vyriausybė įgyvendino naujus teisės aktus, suteikiančius daugiau galių tradicinei žiniasklaidai, kuri buvo priversta visiškai perimti Maskvos

sukurta naratyvą (Geissler, Bar, Prollochs ir kt. 2022, p. 3). Manoma, kad taip bandoma sumažinti Vakarų ir visuomenės paramą sankcijoms Rusijai ir susilpninti palaikymą Ukrainai.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija (LRTK), atsižvelgdama į šias aplinkybes, 2022-ųjų vasario 25 dieną penkeriems metams sustabdė šešių Maskvai pavaldžių rusų kalba transliuojamų kanalų veiklą. Praėjus kelioms savaitėms po šio sprendimo, policija, remdamasi Interneto žiniasklaidos asociacijos (IŽA), Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos bei Valstybės saugumo departamento išvadomis, apribojo prieigą prie kelių dešimčių rusiškų ir lietuviškų interneto portalų dėl karo kurstymo ir propagandos. IŽA, siekdama sustabdyti galimą dezinformacijos plitimą per naujienų portalus, išjungė galimybę po straipsniais ar vaizdo siužetais komentuoti tiek registruotiems, tiek neregistruotiems vartotojams. Vėliau Lietuvos naujienų portalai taip pat atjungė galimybę komentuoti publikacijas socialiniame tinkle „Facebook“, baimindamiesi internetinių „trolių“ skleidžiamos dezinformacijos. Atkreipdama dėmesį į tiesioginę grėsmę viešajai tvarkai ir saugumui, o taip pat į V. Putino taikomas manipuliacijos priemones EVT priėmė sprendimą skubiai sustabdyti Maskvai pavaldžių televizijos kanalų veiklą visoje ES, kol bus nutraukta agresija prieš Ukrainą ir kai Rusija nustos vykdyti dezinformacijos ir manipuliavimo veiksmus prieš ES ir jos valstybes nares.

3. Empirinis tyrimas

3.1. Tyrimo metodologija

Apžvelgus Rusijos informacinį karą, darbotvarkės nustatymo ir įrėminimo teorija, o taip pat ir Lietuvos ir Europos Sąjungos santykius su Rusija būtina aptarti baigiamojo darbo tyrimo tikslą, uždavinius, metodiką, objektą, analizuojamą laikotarpį, straipsnių atranką bei imtį.

Tyrimo tikslas: nustatyti kaip Rusijos naujienų agentūra *TASS* formavo Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį prasidėjus Rusijos plataus masto invazijai į Ukrainą.

Tyrimo objektas: Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinys Rusijos naujienų agentūros *TASS* internetiniame puslapyje.

Keliami uždaviniai:

- Nagrinėjant literatūrą išsiaiškinti Lietuvos ir Europos Sąjungos su Rusija santykių ypatumus ir Maskvos informacinio karo poveikį ir pasekmes Europos valstybėms.
- Taikant kokybinį turinio tyrimo metodą nustatyti pagrindinius diskursus, formuojančius Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį naujienų agentūros *TASS* publikacijose.
- Naudojant lyginamąjį metodą palyginti naujienų agentūroje *TASS* anglų ir rusų kalbomis pateikiamą informaciją, kuri formuoja Lietuvos ir ES įvaizdį.

Tyrimo metodika: kokybinė diskurso analizė.

Tyrimo objektas – straipsniai, kuriuose rašoma apie Lietuvą ir ES Rusijos karinės invazijos į Ukrainą metu, naujienų agentūros *TASS* internetiniame puslapyje.

Raktažodžiai – Литва, Lithuania (*Lt. Lietuva*); Европейский Союз, European Union (*Lt. Europos Sąjunga*).

Analizuojamas laikotarpis – Nuo 2022-ųjų vasario 24 dienos, kai Rusijos prezidento Vladimiro Putino nurodymu pradėta Rusijos ginkluotojų pajėgų karinė invazija į Ukrainą, iki 2022-ųjų kovo 31 dienos, kai Ukrainos pajėgos atsikovojo Bučos miestą, esanti netoli šalies sostinės Kyjivo. Tačiau tai buvo vienas pirmųjų Ukrainos miestų, kuriame užfiksuoti karo nusikaltimai: masinės civilių gyventojų žudynės, masinės kapavietės, nustatyti Maskvos ginkluotojų pajėgų plėšimai, pagrobimai ir prievarta. Šias žudynes pasmerkė Vakarai, politikai, tarptautinės organizacijos, aktyvistai, kultūros veikėjai. Taip pat pasigirdo kaltinimai Rusijai vykdant Ukrainoje genocidą, o Europos Vadovų Taryba žudynes Bučoje įtraukė į Europos teritorijoje įvykdytų žiaurumų sąrašą.

Straipsnių atranka – analizuojami straipsniai buvo pasirinkti tikslinės atrankos būdu. Tai procesas, kuomet į atrankinę visumą tyrimą atliekantis asmuo atrenka elementus priklausomai nuo tyrimo tikslų. Ieškant tinkamų straipsnių analizei buvo atliekama kelių etapų tikslinė atranka. Pirminiame etape raktažodžių pagalba buvo ieškomi straipsniai apie Lietuvą ir Europos Sąjungą. Antriniame

etape buvo peržiūrimas kiekvienas pirminiame etape atsirinktas straipsnis bei tolimesnei analizei buvo pasirenkti tik tie, kuriuose veiksmai yra plėtojamas apie Lietuvą ir/arba Europos Sąjunga karinės invazijos Ukrainoje metu.

Pirminės atrankos metu ieškant straipsnių **rusų kalba** ir naudojant raktažodį *Лумба* pavyko rasti 165 straipsnius, o pasinaudojus raktažodžiu *Евponeйckий Союз* bus rastos 635 publikacijos. Pirminės antrankos metu ieškant straipsnių **anglų kalba** ir naudojant raktažodį *Lithuania* buvo rastos 39 publikacijos, o įvedus raktažodį *European Union* pavyko rasti 337 straipsnius.

Antrinės antrankos metu peržiūrėjus visus straipsnius, atrinktus pirmajame etape, raktažodžiui *Лумба* buvo pasirinkti 78 straipsniai, o raktažodžiui *Евponeйckий Союз* 89.

Peržiūrėjus visus anglų kalba rastus straipsnius, raktažodžiui *Lithuania* buvo pasirinktos 5 publikacijos, o raktažodžiui *European Union* 108.

Tyrimo imtis: n= 167

Tyrimo poimtė: n= 113

3.2. Tyrimo dizainas

Baigiamajame darbe „Lietuvos ir Europos Sąjungos konstruojamas įvaizdis Rusijos žiniasklaidoje karinio konflikto Ukrainoje metu“ buvo naudojamas lyginamasis dizainas. A. Bryman teigia, kad lyginamasis dizainas yra metodas, kuris apima dviejų kontrastingų atvejų tyrimą naudojant daugiau ar mažiau identiškus metodus. Pasak autoriaus, jis įkūnija palyginimo logiką, o tai reiškia, kad socialinius reiškinius galime lyginti dviem ar daugiau prasmingais atvejais ar situacijomis. (Bryman, 2012, p. 72).

Pasak A. Bryman, lyginamasis dizainas yra naudojamas, kai pavieniai asmenys arba tyrėjų grupė ima nagrinėti tam tikrus klausimus ar reiškinius taip siekdami palyginti jų apraiškas, pavyzdžiui, skirtingose socialinėse ar kultūrinėse aplinkose (institucijose, papročiuose, tradicijose, vertybių sistemoje, gyvenimo būduose, kalboje, mąstymo modeliuose).

Šis dizainas tyrėjams suteikia galimybę ieškoti panašumų ir skirtumų ir paaiškinti arba giliau suvokti socialinę tikrovę nacionaliniame kontekste.

Trumpai tariant, lyginamasis dizainas yra svarbus siekiant suprasti nagrinėjamos problemos priežastingumą.

Šiame baigiamajame darbe naudojant lyginamąjį dizainą buvo bandoma palyginti kaip Rusijos naujienų agentūra *TASS* anglų ir rusų kalbomis pateikia informaciją, kuri formuoja Lietuvos ir Europos sąjungos įvaizdį. Šiam tikslui pasiekti buvo analizuojami *TASS* straipsniai tiek rusų, tiek anglų kalba, ieškomi skirtumai bei panašumai, nustatomos pagrindinės temos ir jų pateikimo būdai.

3.3. Duomenų analizė

Baigiamajame darbe remiamasi diskurso analizės prieiga.

Diskurso apibrėžimai varijuoja (Girkontaitė, 2018, p. 45). Vienu atveju diskursu gali būti vadinamas empirinių tekstų masyvas, kitu – diskursas tapatinamas su kalbos vartojimu ideologiniu požiūriu, o dar kitais atvejais jis yra aprašomas pasitelkiant objektą, mokslo kryptį ar tam tikras socialines grupes (Girkontaitė, 2018, p. 45). Taip yra išskiriami ir keli diskurso analizės būdai: kiekybinis ir kokybinis. Pirmuoju atveju yra tiriami žanrai, stiliai ar žodynas. Tuo tarpu kokybiniu būdu yra gilinamasi į prasmes, jų skirtis, mėginant išsiaiškinti, kokias interpretacijas diskursui suteikia veikėjai (Girkontaitė, 2018, p. 48).

Literatūroje teigiama, kad diskurso analizė yra postpozityvistinės socialinio mokslo tradicijos dalis (Telešienė, 2005, p. 1). Ji antropologijoje, lingvistikoje, filosofijoje, psichologijoje bei sociologijoje pradėjo plisti XX amžiaus aštuntojo dešimtmečio pradžioje. Socialiniuose moksluose diskursas yra apibrėžiamas akcentuojant diskurso kaip socialinio veiksmo, ypatingos interakcijos sampratą (Telešienė, 2005). Kaip teigia A. Telešienė (2005), diskurso analizei tampa svarbus ne tik parašytas ar išsakytas tekstas, bet ir jį kuriantys ir interpretuojantys veikėjai, o taip pat ir istorinis kontekstas.

Diskursas gali būti suvokiamas kaip komunikacinio veiksmo procesas, kurio materialinė išraiška įgyja teksto formą (Chicombo cit. pg. Telešienė, 2005, p. 2). Tekstai susideda ne tik iš sakinčių ir/arba rašytinių žodžių, bet ir iš simbolių, gestų, garsų, pauzių arba veiksmo dalyvio paminėjimo arba įvairių elementų kombinacijų, kurios yra naudojamos komunikuojant idėjas, emocinę būklę, požiūrį ir pan. Yra įvardijami keli svarbiausi diskurso analizės aspektai: analizuojami ne išgalvoti kalbos pavyzdžiai, bet gyva kalba, realiai išsakomi, empiriniai pavyzdžiai; kalba traktuojama kaip socialinė ir susijusi su socialinio pasaulio konstravimu; laikomasi prielaidos, kad individo prasmės yra platesnio institucinio, organizacinio konteksto dalis; simbolinė tvarka pavaldi interpretavimo taisyklėms (Keller cit. pg. Girkontaitė, 2018, p. 49).

Diskurso analizės tikslas – analizuoti diskursų turinį ir platų jų kontekstą, siekiant atskleisti socialines praktikas, jas kuriančius, perduodančius ir interpretuojančius veikėjus bei diskursus/socialines praktikas įgalinančius ir apribojančius tiesioginius ar istorinius kontekstus. Pasak N. Fairclough (2013), diskursas naudojamas įvairių prasmų aiškinimui, įskaitant: reikšmių kūrimą kaip socialinio proceso elementą; kalbą, susijusią su tam tikra socialine sritimi ar praktika; pasaulio aspektų aiškinimo būdą, kuris yra susijęs su tam tikra socialine perspektyva.

Teigiama, kad diskursą kuria tam tikri socialiniai nariai savo socialinėje grupėje, savo aplinkoje, naudodamiesi kontekstu, kuriame jie veikia ir atlieka socialinius vaidmenis, perima statusą, formuoja savo tapatumą (Fairclough cit. pg. Nagrockaitė, 2016, p. 60). Pasak N. Fairclough (2013), diskursas kinta ir yra keičiamas, vyksta diskurso rekontekstualinimas. Tai procesas, kai nuo galių santykio priklausys tam tikro diskurso pozicija, ar ji pasisavina kitus diskursus, ar yra tas, kurį savinasi – kolonizuoja

(Fairclough cit. pg. Nagrockaitė, 2016, p. 60). Š. Nagrockaitė (2016) teigia, kad tai yra susiję su N. Foucault diskurso samprata, teigiančia, kad diskursyvūs laukai formuojasi galios santykių tarp socialinių grupių kontekste, „primetant“ praktikai tam tikras kalbines figūras, turinčias tiesos ir žinių atrankos monopolį, struktūruojančias socialinę tvarką ir užtikrinančias jos palaikymą.

Minėdama N. Fairclough R. Kupetytė (2022) teigia, kad trijų dimensijų diskurso analizės modelis remiasi idėja, kad tekstai negali būti suprantami arba analizuojami atskirai, todėl juos yra būtina tirti sąveikoje su kitais teksta ir socialiniu kontekstu. Mokslininkas diskursą siūlo nagrinėti trimis lygmenimis: teksto, diskursyvosios praktikos ir socialinės praktikos (Fairclough cit. pg. Kupetyte, 2022, p. 219). Teksto lygmeniu, naudojant lingvistines priemones, analizuojamas tekstas ir aprašomos formalios teksto savybės, tokios kaip žodynas, gramatika, sintaksė, sakinių rišlumas (Fairclough cit. pg. Kupetyte, 2022, p. 219). Diskursyvosios praktikos lygmenyje yra interpretuojami procesai, susiję su teksto gamybos ir vartojimo aspektais, analizuojama, kaip tekstai pagaminami, ar tekstų autoriai remiasi jau egzistuojančiais diskursais ir žanrais ir kaip jie interpretuojami (Fairclough cit. pg. Kupetyte, 2022, p. 220). Trečiasis socialinės praktikos lygmuo paaiškina platesnį socialinį ir kultūrinį kontekstą, kuriame kuriamas diskursas (Fairclough cit. pg. Kupetyte, 2022, p. 220). Šiame magistriniame darbe „Lietuvos ir Europos Sąjungos konstruojamas įvaizdis Rusijos žiniasklaidoje karinio konflikto Ukrainoje metu“ naudojant diskurso analizės prieigą buvo analizuojami Rusijos valstybinės naujienų agentūros *TASS* straipsniai, kurie, tikėtina, kad prisideda prie socialinio pasaulio konstravimo, taip sudarydami atitinkamą kultūrinį, istorinį, ekonominį, politinį ir socialinį Lietuvos ir Europos Sąjungos kontekstą. Naudojant diskurso analizę buvo norima suvokti ne tik konstruojama įvaizdį, bet ir suprasti gilesnį kontekstą.

4. Naujienų agentūros TASS konstruojami Lietuvos ir ES įvaizdžiai

Šiame baigiamojo darbo skyriuje pateikiami duomenys, surinkti atliekant kokybinę naujienų agentūros TASS publikacijų rusų ir anglų kalba analizę. Straipsniai, atrinkti tikslinės atrankos būdu, buvo skaitomi, o vėliau analizuojami remiantis trijų dimensijų diskurso analizės modeliu, kuris susideda iš teksto, diskursyvos ir socialinės praktikos. Taip pat naudojant lyginamąjį dizainą, buvo ieškoma panašumų ir skirtumų tarp anglų ir rusų kalba konstruojamų Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinių.

Taigi, šioje darbo dalyje bus pristatomi tikslinės atrankos būdu gauti duomenys. Išskiriamos dvi dalys. Pirmoje dalyje bus aptarti naujienų agentūros TASS publikacijose rusų ir anglų kalba konstruojami Lietuvos įvaizdžiai bei pateikti, kai kurių iš jų palyginimai, o antroje – ES vaizdiniai.

4.1. Naujienų agentūros TASS konstruojami Lietuvos įvaizdžiai

4.1.1. Lietuva – perdėtai susirūpinusi savo šalies saugumu

Rusijos žurnalistai, kurdami Lietuvos, kaip pernelyg susirūpinusios savo saugumu, įvaizdį, daugiausiai dėmesio skiria šalies prezidento, vyriausybės ar ministrų sprendimams, jų pasisakymams Rusijos atžvilgiu. Taip pat tekstuose yra akcentuojamos situacijos susijusios su regione susidariusios krizės valdymu, gynybos sektoriaus plėtra, NATO finansavimas ir JAV karių dislokavimas Lietuvoje. Nustatyta, kad dažniausiai Lietuvos įvaizdžiui konstruoti yra naudojami veiksmožodžiai tokie kaip: „sustabdo“ („приостанавливает“), „uždaryti“ („закреть“), „skyrė“ („выделить“), „skolinasi“ („одолжить“), „dislokuos“ („размещено“), „didins“ („увеличим“), „išpirko“ („выкупить“). Be to, pastebėta, kad publikacijos Lietuvos saugumo tema yra trumpos, sudarytos iš 4-5 pastraipų.

Visų pirma, Lietuvos, pernelyg susirūpinusios savo šalies saugumu, vaizdinys grindžiamas sprendimais, priimtais siekiant suvaldyti krizę. Atkreipus dėmesį į tekstų paskelbimo datą, tampa aišku, kad Lietuvos politikai priima sprendimus tą pačią dieną arba praėjus vos kelioms dienoms po Maskvos invazijos į Ukrainą. Straipsniuose konstatuojama, kad buvo priimti šie sprendimai – „įvestas aukšto lygio parengties planas“ („внедрение плана обеспечения готовности высокого уровня“), „įvesta nepaprastoji padėtis“ („введено чрезвычайное положение“), „sustabdytas vizų išdavimas rusams“ („приостановление выдачи виз для россиян“), „uždaryta Lietuvos oro erdvė Rusijos oro vežėjams“ („воздушное пространство Литвы закрыто для российских авианеперевозчиков“). Tačiau Rusijos naujienų agentūros žurnalistai savo publikacijose nepateikia jokių Lietuvos politikų argumentų, kodėl jie imasi tokių veiksmų.

Svarbu pažymėti, kad tekstuose, kuriuose kalbama apie priemones, kurių Lietuva ėmėsi saugumui užtikrinti, minimi tokie faktai – „Maskva neketina okupuoti Ukrainos“ („Москва не намерена оккупировать Украину“), „nepuola Ukrainos miestų“ („не нападать на украинские города“),

„tik išjungia karinę infrastruktūrą“ („*только выводит из строя военную инфраструктуру*“), „neturi bendros sienos su Ukraina“ („*не имеет общей границы с Украиной*“). Tai leidžia susidaryti vaizdą, kad Lietuva nesupranta tikrųjų Maskvos veiksmų Ukrainoje, net nenori į juos įsigilinti ir priima sprendimus, kurie nėra apgalvoti ar tinkamai apsvarstyti.

Kokybinė diskurso analizė parodė, kad Lietuvos, perdėtai susirūpinusios savo šalies saugumu, įvaizdį Tass.ru konstruoja paliesdama ir visuomenės aspektą. Šiuo atžvilgiu akcentuojami šie faktai: „Lietuvos gyventojai išpirko šovinius medžiokliniams šautuvams ir oficialiai išduotus savigynai skirtus pistoletus“ („*литовцы выкупали патроны для охотничьих ружей и официально выдавали пистолеты для самообороны*“), „parduotuvių vitrinose praktiškai tuščios“ („*витрины магазинов практически пусты*“), „šovinių paklausa išaugo maždaug penkis kartus“ („*спрос на патроны увеличился примерно в пять раз*“), „aktyviau nei įprastai“ („*активнее, чем обычно*“). Tass.ru žurnalistai šią informaciją pateikia remdamiesi Lietuvos žiniasklaidos duomenimis, tačiau naujienų agentūros publikacijose nepabrėžiama ir nepaaiškinama, kas konkrečiai paskatino gyventojus taip elgtis. Taip bandoma parodyti auditorijai, kad pernelyg didelis Lietuvos valdžios rūpinimasis saugumu turi įtakos ir šalies gyventojams. Taip pat gali susidaryti įspūdis, kad Lietuva susiduria su potencialiomis grėsmėmis dėl to, kad gerokai išaugo gyventojų turimų ginklų skaičius.

Lietuvos įvaizdis, kad ji yra pernelyg susirūpinusi savo saugumu, dažnai grindžiamas gynybos sektoriaus plėtra ir glaudžiu bendradarbiavimu su NATO. Pažymima, kad publikacijose gynybos sektoriaus plėtra siejama su Lietuvos vyriausybės noru didinti išlaidas krašto apsaugai ir keliami rimti lūkesčiai, kad 2025 metais bus pereita prie visuotinio šaukimo. Pastebėta, kad publikacijose apie išlaidų didinimą pirmame plane yra iškeliami skaičiai – „300 mln. eurų“ („*300 млн евро*“), „pasiekti 2,52 proc.“ („*достигнет 2, 52 процента*“), „skirta 1,2 mlrd. eurų“ („*1,2 млрд евро*“). Kalbant apie lūkesčius, pereiti prie visuotinio šaukimo, čia pabrėžiami tokie faktai – „turėtų būti taikomas vienodai vyrams ir moterims“ („*должны применяться в равной мере к мужчинам и женщинам*“), „Lietuvos biudžetui kainuos iki 290 mln. eurų per metus“ („*обходится бюджету Литвы в 290 млн евро в год*“), „visuotinis šaukimas, kuris apima visus šaukiamojo amžiaus vyrus“ („*всеобщая воинская повинность, которая распространяется на всех мужчин призывного возраста*“), „politikai jį siūlo padaryti visuotinį, kad tarnautų visi be išimties“ („*политики предлагают сделать его всеобщим, чтобы служили все без исключения*“). Galima teigti, kad pabrėžiant skaičius bandoma parodyti, kad už šiuos Lietuvos politikų sprendimus teks sumokėti žmonėms ir kad jų mokami mokesčiai ateityje tik dar labiau didės, taip parodydant, kad šalies valdžia negalvoja apie savo visuomenės gerovės didinimą, o tik užkrauna papildomą našą. Šiuos pasiūlymus taip pat galima interpretuoti kaip Lietuvos pasirengimą karui, karinei agresijai ir auditorijai gali susidaryti įspūdis, kad ji pirmiausiai bus nukreipta prieš Rusiją ir jos visuomenę.

Kitas itin dažnai aprašomas aspektas, prisidedantis prie Lietuvos įvaizdžio formavimo – glaudus bendradarbiavimas su NATO. Analizuotuose straipsniuose jis pasireiškia per NATO finansavimą ir Aljanso karių dislokavimą Lietuvos teritorijoje. Straipsniuose apie NATO finansavimą Tass.ru žurnalistai, remdamiesi Lietuvos Vyriausybės pranešimais, cituoja nutarimus, kuriuose konkrečiai nurodoma pinigų suma – „40,43 mln. eurų“ („40,43 млн. евро“) arba tai, kad Vyriausybė „skolinasi“ („одолжить“). Tokiu būdu parodomas neatsakingas Lietuvos elgesys, kuris gali turėti įtakos šalies ekonomikai, gerovei ir visuomenės pragyvenimo lygiui, nes vėl užkraunama papildoma našta mokesčių mokėtojams.

Papildomas JAV karių, karinės technikos dislokavimas šalies teritorijoje taip pat prisideda prie Lietuvos, kaip pernelyg susirūpinusios šalies, įvaizdžio kūrimo. Straipsniuose cituojami JAV valstybės sekretoriaus Anthony Blinkeno ir JAV 5-ojo armijos korpuso vado generolo Johno Kolaszeskio teiginiai ir pabrėžiami šie JAV sprendimai: „į Lietuvą atvyks papildomi 400 karių“, („400 дополнительных военнослужащих отправятся в Литву“) „Lietuvoje bus dislokuoti oro ir priešraketinės gynybos radarai, savaeigių artilerijos sistemų M-109 baterija ir oro gynybos sistemos „Avenger“ su trumpojo nuotolio raketomis „Stinger“, („в Литве будут размещены радары противовоздушной и противоракетной обороны, батарея самоходных артиллерийских установок М-109 и системы ПВО „Avenger“ с ракетами малой дальности „Stinger“) „Jungtinių Valstijų įsipareigojimas laikytis NATO Vašingtono kolektyvinės gynybos sutarties 5 straipsnio – „Puolamas vienas - puolami visi“ – yra neliečiamas“ („Приверженность Соединенных Штатов статье 5 Вашингтонского договора о коллективной обороне НАТО – „Если нападает один, нападают все“ – нерушима“). Tass.ru žurnalistai, plėsdami Lietuvos ir JAV karinį bendradarbiavimą, bando parodyti, kad Lietuva, per daug rūpindamasi savo saugumu ir naudodamasi JAV pagalba, didina karo ir galimo konflikto tarp Rusijos ir NATO šalių grėsmę. Tass.ru skaitytojai šiuos sprendimus dėl JAV karių ir karinės technikos dislokavimo taip pat gali vertinti kaip Vašingtono bandymą pasinaudoti Lietuvos baime siekiant išprovokuoti Rusiją ir skatinti nestabilumą regione.

4.1.2. Lietuva – užtikrinanti savo saugumą ir suverenitetą

Išanalizavus naujienų agentūros TASS publikacijas anglų kalba apie Lietuvą, išryškėjo vos keli konstruojami įvaizdžiai. Tai nutiko dėl kelių priežasčių – publikacijų trūkumo ir atitinkamų temų, kurios leistų konstruoti daugiau Lietuvos įvaizdžių, stoka. Taip pat svarbu pažymėti, kad analizuojant anglų kalba skelbiamus pranešimus, jog publikuojami ilgesni tekstai – nuo 4 iki 9 pastraipų. Tuo tarpu analizuojant straipsnius, kuriuose kuriamas Lietuvos, kaip pernelyg susirūpinusios savo saugumu, įvaizdis, publikacijų apimtis svyruoja nuo 3 iki 5 pastraipų.

Publikacijose dėl labai mažo jų skaičiaus buvo išskirtos tik dvi su saugumo užtikrinimu susijusios situacijos – „oro erdvės uždarymas“ („closure of airspace“), „iš viso dešimties Rusijos diplomatų

išsiuntimas" („*expulsion of a total of ten Russian diplomats*“) – kuriomis mėginta sukurti Lietuvos, kaip savo saugumą ir suverenitetą užtikrinančios šalies, įvaizdį.

Pirmiausia, analizuojant straipsnius anglų kalba, išryškėjo tai, kad Lietuva, siekdama užtikrinti savo saugumą, visų pirma uždaro oro erdvę. Šiuo atveju publikacijose yra teigiama, kad šis nutarimas priimtas atsižvelgiant į kitų Europos šalių sprendimus uždaryti oro erdvę. Taip pat buvo pastebėta, kad Lietuvos ir kitų šalių sprendimai uždrausti Rusijos lėktuvams leisti ir kilti jų oro erdvėje yra argumentuojami cituojant Lietuvos Vyriausybės sprendimus arba cituojant aukšto rango Europos politikus, tokius kaip ministrai ir diplomatai. Pateikiami tokie teiginiai: „sprendimas priimtas reaguojant į Rusijos veiksmus Ukrainoje“ („*the decision comes in response to Russia's actions in Ukraine*“), „neišprovokuotas, niekingas Rusijos išpuolis prieš Ukrainą“ („*Russia's unprovoked and despicable attack on Ukraine*“). Tačiau jų nepakanka, kad būtų galima susidaryti geresnį vaizdą apie Rusijos veiksmus Ukrainoje ir padėti joje, tačiau to pakanka, kad skaitytojai suprastų, kodėl Europos šalys ir Lietuva ėmėsi tokių veiksmų, norėdamos užtikrinti savo saugumą. Tass.com skaitytojams nedarant jokių išankstinių nuostatų, o kalbant tik faktais, bandoma pavaizduoti, kad Lietuva dėl Rusijos veiksmų imasi papildomų saugumo priemonių. Taip pat bandoma parodyti, kad Lietuva laikosi vieningos pozicijos su kitomis Europos šalimis.

Kitas aspektas, formuojantis Lietuvos, kaip savo saugumą ir suverenitetą užtikrinančios šalies, įvaizdį, yra Rusijos diplomatų išsiuntimas iš šalies teritorijos. Šioje situacijoje Lietuvos priimti veiksmai yra minimi kitų dviejų Baltijos šalių – Latvijos ir Estijos – kontekste. Be to, cituojant visų trijų šalių užsienio reikalų ministerijas, tik užsimenama, kodėl buvo priimtas toks sprendimas: „solidarizuojantys su Ukraina“ („*in solidarity with Ukraine*“), „nesuderinama su jų diplomatinio statusu“ („*incompatible with their diplomatic status*“). Tačiau šių argumentų nepakanka, kad skaitytojai galėtų padaryti išsamesnes išvadas apie šią situaciją. Todėl skaitytojai gali susidaryti visai skirtingą vaizdą apie visą situaciją. Vieniems, pavyzdžiui, tiems, kurie skaito Lietuvos ir/arba Vakarų žiniasklaidą, sprendimas bus aiškus dėl anksčiau matytos, girdėtos ar skaitytos informacijos apie Rusijos veiksmus Ukrainoje. Kitiems, kurių pagrindinis informacijos šaltinis yra Rusijos žiniasklaida, ši situacija gali pasirodyti kaip eilinis bandymas engti Rusijos politikus ir pačią valstybę.

4.1.3. Lietuvos vaizdinių palyginimas

Atlikus publikacijų saugumo tema analizę, paaiškėjo, kad anglų ir rusų kalbomis kuriamas šiek tiek skirtingas Lietuvos įvaizdis šios temos. Rusų kalba Lietuvos vaizdinys saugumo tema yra neigiamas, o anglų – neutralus. Lietuvos, kaip užtikrinančios savo saugumą ir suverenitetą, įvaizdis priskiriamas neutraliai kategorijai, kadangi itin mažas publikacijų anglų kalba skaičius neleido atlikti išsamesnės šio įvaizdžio analizės.

Lietuvos, kaip perdėtai susirūpinusios savo šalies saugumu, vaizdinys yra grindžiamas pasitelkiant 4 skirtingus kontekstus. Tuo tarpu Lietuvos, kaip užtikrinančios savo saugumą ir suverenitetą – 2 aspektais. Taip pat svarbu pažymėti, kad tiek rusų, tiek anglų kalbomis šios publikacijos nėra itin ilgos, dažniausiai vidutiniškai sudaro 3-5 pastraipas. Tai vieni trumpiausių tekstų tiek rusų, tiek anglų kalbomis, kurie buvo analizuojami šiame darbe. Manoma, kad jos nėra itin ilgos dėl kelių priežasčių. Visų pirma, kuo trumpesnės publikacijos, tuo labiau jos įsimenamos ir tuo lengviau skaitytojams susidaryti nuomonę apie tam tikrus įvykius, veiksmus ir pan. Taip pat, kuo trumpesnės publikacijos informacijos karo metu, tuo jos yra paveikesnės, aiškesnės ir mažiau keliančios klausimų.

Būtina nurodyti, kad tarp aspektų, naudojamų konstruoti šiuos du Lietuvos vaizdinius, nebuvo išskirta jokių panašumų. Manoma, kad skirtingi aspektai rusiškuose ir angliškuose publikacijose naudojami neatsitiktinai. Skirtingų aspektų naudojimas konstruojant Lietuvos įvaizdžius yra skirtas kurti skirtingas žinutes skirtingoms auditorijoms, išryškinant tai, kas svarbu toms visuomenėms ir/arba dominuoja tame regione. Taip siekiama sukurti skirtingus pranešimus skirtingoms auditorijoms ir tokiu būdu manipuliuoti naujienomis.

4.1.4. Lietuva – draudžia viską, kas yra rusiška

Naujienų agentūros Tass.ru publikacijų autoriai/ žurnalistai, publikacijose apie Lietuvos priimamus sprendimus Rusijos atžvilgiu nevengia naudoti tokių neigiamų veiksmoždžių kaip „sustabdyti“ („приостановить“), „atėmė“ („лишить“), „nutraukė“ („прекратить“), „užblokuoti“ („заблокировать“), „panaikinti“ („аннулировать“), „išjungti“ („выключить“) ir pan., taip formuodama Lietuvos įvaizdį kaip šalies, kurioje yra draudžiama viskas, kas yra rusiška ar net kaip nors susiję su Rusija. Žurnalistai analizuotuose publikacijose aspektui, viskas kas yra rusiška priskiria šiuos daiktavardžius: žiniasklaida, energijos šaltiniai, įmonė.

Dažniausiai Rusijos žiniasklaidos draudimo kontekste Lietuva pristatoma kaip šalis, kuri draudžia viską, kas yra rusiška. Straipsniuose vartojant būdvardžius, kaip „pavaldi“ („подчиненная“), „didžiausia“ („крупнейшая“), „antra pagal skaičių“ („вторая по числу“), norima pabrėžti kokios būtent organizacijos ir verslo įmonės priima sprendimus dėl rusiškos žiniasklaidos. Analizė rodo, kad parlamentui „pavaldi“ komisija bei „vienos iš didžiausių“ Lietuvos televizijos įmonių pateikia skirtingas rusiškų kanalų atjungimo versijas: vieni teigia, kad tokių veiksmų ėmėsi dėl „abejonių dėl sutarties su programų tiekėju“ („сомнения в отношении договора с поставщиком программы“), nenorėdami, kad Rusijos kompanijos pelnytųsi iš Lietuvos žmonių, kiti mano, kad Maskva skleidžia „nuolatinę dezinformaciją, keliančią grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui, kursto tautinę nesantaiką ir karo propagandą“ („постоянная дезинформация, угрожающая национальной безопасности Литвы, разжигание межнациональной розни и пропаганда войны“). Svarbu paminėti, kad Tass.ru publikacijose nėra pateikiami jokie faktai, pagrindžiantis šiuos išsakomus

teiginius, o tai leidžia skaitytojams suprasti, kad Lietuvos valstybinė institucija ir verslo atstovai už viso to slepia tikruosius ketinimus – atsikratyti rusiškos žiniasklaidos ir įdiegti Lietuvos visuomenei vakarietiškas vertybes „bendrovė įtraukė keletą naujienų kanalų anglų, vokiečių ir prancūzų kalbomis“ („компания добавила несколько новостных каналов на английском, немецком и французском языках“) bei Vakarų šalių stumiamą naratyvą.

Lietuvos, kaip norinčios uždrausti viską, kas yra rusiška, įvaizdis formuojamas ir energijos šaltinių, dažniausiai gamtinių dujų, kontekste. Publikacijose naudojamos Lietuvos politikų arba oficialių vyriausybių dokumentų citatos, vartojant tokios frazės kaip: „energetinė nepriklausomybė“ („энергетическая независимость“), „kad nebūtume šantažuojami“ („нельзя поддаваться шантажу“), „turime kuo greičiau atsijungti“ („мы должны отключиться как можно скорее“), bandant įtikinti visuomenę apie galimas aukštas kainas kasdienių paslaugų kainas. Šalies politikai stengiasi šį įsitikinimą dėl rusiškų dujų perteikti kitoms ES valstybėms narėms, kartodama tokias frazes, kaip „Rusija santykiuose su Vakarais naudoja dujų šantažą“ („Россия использует газовый шантаж в отношениях с Западом“). Tačiau Lietuva šioms valstybėms nesiūlo jokių alternatyvų, nors analizuotų straipsnių citatose šalies politikai nevengia pasigirti, kad jų suskystintų gamtinių dujų (SGD) laivas „Independence“, veikiantis Lietuvoje nuo 2014 metų, „tapo atsvara Rusijos dujų monopolininkei, kuriai atstovauja „Gazprom“, tačiau šiems teiginiams prieštarauja Tass.ru žurnalistai, kurie tvirtina, kad „terminalo nepakanka tiekti dujas visoms Baltijos šalims“ („терминал недостаточен для обеспечения газом всех стран Балтии“).

Kremliaus kontroliuojama naujienų agentūra Lietuvos, kaip šalies, norinčios uždrausti viską, kas susiję su Rusija, įvaizdžiui, įvedant draudimus Rusijos įmonėms, skiriama daug mažiau dėmesio nei pirmiems dviem ankščiau aptartiems aspektams. Šiuo atveju aptariama tik viena Lietuvos teritorijoje veikianti rusų įmonė, kurią Rusijos žiniasklaidos atstovai apibūdina kaip „paslaugų teikėja“ („поставщик услуг“), „duomenis tvarko ir saugo Nyderlanduose registruota bendrovė vadovaudamasi Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų teisės aktais“ („данные обрабатываются и хранятся компанией, зарегистрированной в Нидерландах в соответствии с законами Регламента Европейского парламента и Совета“). Straipsnyje pateikiama Lietuvos politikų pozicija dėl bendrovės, visiškai neatsižvelgiant į šiuos minėtus argumentus ir pateikiant savo piliečiams nerimą keliančias mintis, tokias kaip „kelia grėsmę nacionaliniam saugumui“ („угрожает национальной безопасности“), „jos veikla turi būti sustabdyta“ („его деятельность должна быть приостановлена“), tačiau visiškai nepagrįstas jokiais svariais argumentais.

4.1.5. Lietuva – rusų tautos engėja

Analizuotuose Tass.ru straipsniuose taip pat yra kuriamas Lietuvos kaip rusų tautos engėjos įvaizdis. Šis vaizdinys yra glaudžiai susijęs su draudžiančios viską, kas yra rusiška įvaizdžiu. Parodant savo

skaitytojams, kad Lietuva savo teritorijoje draudžia rusiškus kanalus, energijos šaltinius ir Rusijos įmones, kur kas lengviau sukurti ir engėjos vaizdinį. Tačiau šie vaizdiniai skiriasi tuo, kad Lietuvos, kaip draudžiančios viską, kas rusiška, įvaizdis formuojamas informacijos perdavimo ir ekonomikos kontekste, o Lietuvos, kaip rusų tautos engėjos, – socialiniame ir istoriniame kontekste. Taip tik papildant ir sustiprinant abu šiuos Lietuvos įvaizdžius.

Atliekant duomenų analizę buvo pastebėta, kad naujienų agentūra TASS, vaizduodama Lietuvą kaip rusų tautos engėją, dažniausiai vartoja šiuos neigiamus veiksmoždžius „išniekino“ („изуродовать“), „nuėmė“ („снять“), „nukentėjo“ („получил травму“), „išpylė“ („вылить“), „puolė“ („атаковали“), būdvardžius: „įžeidžiančių“ („оскорбительный“), „chuliganiškų“ („хулиганское“), „palaikantys“ („поддерживают“) bei daiktavardžius: „užrašų“ („надписи“), „kumščiai“ („кулаки“), „svastika“ („свастика“).

Tass.ru žurnalistai šį įvaizdį pirmiausiai formuoja remdamiesi smurto kontekstu. Publikacijose yra akcentuojama, kad šių veiksmų imasi Lietuvos Respublikos piliečiai būtent „palaikantys Ukrainą“ („которые поддерживают Украину“), o smurtiniai veiksmai yra nukreipti prieš rusų tautybės asmenys. Tiesa, nė viename straipsnyje apie smurtinį elgesį nenurodomos priežastys, kodėl taip atsitiko, paliekant vietos skaitytojo interpretacijoms. Publikacijomis apie smurtinį Lietuvos piliečių elgesį su rusais siekiama parodyti, kad šioje šalyje gyvenantys rusai negali jaustis saugūs. Skaitytojams šie incidentai taip pat gali kelti asociacijas su Lietuvos, draudžiančios viską, kas yra rusiška, vaizdiniu. Lietuvos politikai imdamiesi veiksmų, nukreiptų prieš Rusijos žiniasklaidą ir ekonomiką, visuomenės sąmonėje formuoja „antirusišką“ kampaniją. Todėl skaitytojai smurtinius incidentus gali suvokti kaip Lietuvos politikų išprovokuotą veiksmą.

Lietuvos, kaip rusų tautos engėjos įvaizdis, taip pat yra grindžiamas istoriniu kontekstu. Šiuo atveju yra rengiamos publikacijos apie Lietuvoje išniekintus paminklus sovietų kariams. Taip pat yra pažymima, kad tokie incidentai užfiksuoti keliuose Lietuvos miestuose. Svarbu paminėti, kad Rusijai Antrasis pasaulinis karas yra itin svarbus istorinis momentas, kurio metu ji nugalėjo kitą galybę – nacistinę Vokietiją. Rusija dažnai naudoja šį įvykį savo propagandos tikslais, kad priverstų žmones didžiuotis savo šalies pasiekimais, jos galybe. Publikacijose teigiama, kad buvo „išniekinti“ paminklai sovietų kariams. Taip pat buvo pastebėta, kad yra užsimenama apie tai, jog paminklai buvo ne tik išteplioti, bet ir ant jų atsirado užrašai, kurių turinys skaitytojams visiškai neatskleidžiamas, tačiau nurodoma, kad vienas iš užrašų ant paminklų buvo Trečiojo reicho simbolis – „svastika“. Tass.ru žurnalistai informuodami skaitytojus apie šiuos incidentus, bando parodyti, kad Lietuvos visuomenė negerbia ir niekina sovietų karių, išgebėjusių Lietuvą nuo nacistinės Vokietijos, ir Rusijai labai svarbaus istorinio laikotarpio atminimą.

4.1.6. Lietuva – rusų tautos engėja

Atliekant kokybinę anglų kalba parašytų publikacijų diskurso analizę buvo išsiaiškinta, kad naujienu agentūra formuodama šį Lietuvos vaizdinį pabrėžia tokias situacijas: „neapykantos kurstymo kampanija prieš Rusiją“ („*hate campaign against Russia*“), „prasidėjo išpuoliai“ („*the attacks began*“), „prasidėjus žiniasklaidos karui“ („*following the media war*“).

Pirmiausia buvo pabrėžta, kad Lietuvos, kaip rusų tautos engėjos, įvaizdis kuriamas smurto prieš diplomatus kontekste. Šioje situacijoje yra akcentuojamas žiniasklaidos neigiamas vaidmuo. Teigiama, kad ji dalyvauja „neapykantos kurstymo kampanija prieš Rusiją“, pabrėžiant, kad yra „pažeidžiami Rusijos ir jos piliečių interesai“ („*the interests of Russia and its citizens are at stake*“). Tokiu būdu skaitytojams bandoma parodyti, kad Lietuvos žiniasklaida nėra objektyvi, nebando informuoti ir šviesti visuomenės, o užsiima skaldymu ir tautinės neapykantos kurstymu. Kalbant apie smurtą prieš diplomatus, šioje situacijoje nėra nurodoma, kas nutiko, kiek žmonių nukentėjo, kaip nukentėjo. Tačiau nurodoma, kad „visą šią informaciją taip pat užfiksavome baudžiamosiose bylose“ („*we have also recorded all this information in criminal files*“). Taip siekiama parodyti auditorijai, kad Lietuvoje vykdomos nusikalstamos veikos prieš Rusijos piliečius. Be to, galima daryti išvadą, kad smurto detalių nepateikimu siekiama pabrėžti skaitytojams faktą, kad tokie veiksmai buvo įvykdyti, o ne gilintis į tam tikras detales, dėl kurių gali kilti klausimų. Todėl galima teigti, kad Tass.com žurnalistai, smurto prieš diplomatus kontekste kurdami Lietuvos kaip rusų tautos engėjos įvaizdį, bando parodyti auditorijai, kad Lietuva agresyviai nusiteikusi rusų tautybės asmenų atžvilgiu. Kitas išryškėjęs aspektas – Lietuvos įvaizdis kuriamas ir kitų Europos Sąjungos šalių kontekste. Šioje situacijoje yra minimos šios šalys: Nyderlandai, Čekija, Lenkija, Prancūzija, Estija. Stengiamasi pabrėžti, kad šiose šalyse vykdomas „žiniasklaidos karas“ („*media war*“), kuris yra nukreiptas prieš Rusiją. Tuo tarpu Lietuva, sekdamą kitų šalių pavyzdžiu, pati imasi tokių pačių iniciatyvų. Tačiau skaitytojams nebandoma paaiškinti, kaip šių šalių žiniasklaida vykdo priešiškus veiksmus prieš Rusiją, kas konkrečiai iš diplomatų nukentėjo ir koku būdu, kokios neapykantos kampanijos prieš juos vykdomos. Šiame kontekste Tass.com žurnalistai bando įrodyti, kad Lietuva yra susivienijusi su kitomis ES šalimis ir aktyviai dalyvauja engimo kampanijoje prieš Rusiją ir jos piliečius.

4.1.7. Lietuvos vaizdinių palyginimas

Lietuvos, kaip rusų tautos engėjos, įvaizdis buvo išryškintas naujienu agentūros TASS publikacijose rusų ir anglų kalbomis. Analizė parodė, kad nors įvaizdis yra tas pats, skiriasi jam konstruoti naudojami kontekstai. Tiek rusų, tiek anglų kalbomis šis vaizdinys yra grindžiamas pasitelkiant po 2 vaizdinius. Rusų kalba šis vaizdinys yra konstruojamas naudojant socialinį ir istorinį aspektą, o tuo tarpu anglų – diplomatų ir kitų Europos šalių. Tiesa, jų pasirinkimas nėra atsitiktinis dalykas. Rusų ir

anglų kalbomis išleistuose publikacijose, pasitelkiant skirtingas perspektyvas, norima parodyti Lietuvą kaip Rusijos žmonių engėją iš Tass.ru ir Tass.com auditorijai suprantamos perspektyvos. Būtina pabrėžti, kad analizės metu buvo pastebėta, kad rusiškuose publikacijose itin dažnai naudojami neigiami veiksmožodžiai ir kontraversiškas mintis keliantys daiktavardžiai, pavyzdžiui, svastika. Svarbu nurodyti, kad ši taktika yra pasirenkama visiškai sąmoningai. Visų pirma todėl, kad neigiamas asociacijas keliantys žodžiai lengviau padeda sukurti neigiamą Lietuvos vaizdinį ir sukelti Tass.ru auditorijai blogas emocijas ir asociacijas. Tokia tendencija analizuojant publikacijas anglų kalba nebuvo pastebėta. Manoma, kad Tass.com sąmoningai vengia vartoti neigiamus veiksmožodžius, kad angliškai skaitančiai auditorijai pasirodytų kaip objektyvus naujienų šaltinis, o ne kaip propagandos informacinis kanalas, bandantis sutelkti auditorijos dėmesį emocionalių kalbų dėka.

4.1.8. Lietuva – tarnaujanti Ukrainos interesams

2014 metais, kai Rusija neteisėtai aneksavo Krymą, Lietuva buvo viena iš nedaugelio Europos Sąjungos šalių pasmerkusį šiuos Maskvos veiksmus bei pasisakiusi ir politiškai palaikiusi Ukrainos teritorinį vientisumą. 2022-aisiais prasidėjus plataus masto invazijai į Ukrainą Lietuva dar kartą pakartojo savo poziciją Ukrainos atžvilgiu. Taip pat reikšdama savo paramą Ukrainai karo akivaizdoje Lietuva teikia politinę, humanitarinę, ekonominę, diplomatinę pagalbą. Tokiu būdu norėdama padėti Ukrainai ir jos gyventojams išlaikyti suverenitetą, nepriklausomybę bei apsaugoti šalies gyventojų teises ir laisvę. Maskva, matydama šią paramą Ukrainai „specialios karinės operacijos“ kontekste konstruoja Lietuvą, pataikaujančios Ukrainos interesams įvaizdį.

Atliekant analizę buvo išsiaiškinta, kad Tass.ru žurnalistai Lietuvos, kaip pataikaujančios Ukrainos interesams, įvaizdis yra formuojamas narystės Europos Sąjungos kontekste. Buvo pastebėta, kad rašant apie Lietuvos veiksmus dėl Ukrainos siekio įstoti į ES, itin dažnai yra pabrėžiami šie faktai – „V. Zelenskis paprašė“ (*„V. Зеленский попросил“*), „nedelsiant prisijungti prie Bendrijos“ (*„незамедлительно присоединиться к Сообществу“*), „Ukrainos paraiška dėl narystės ES pagal pagreitiną procedūrą“ (*„заявка Украины на членство в ЕС по ускоренной процедуре“*). Lietuva, reaguodama į Ukrainos prašymus, imasi šių veiksmų: „mes agitavome, kad Ukrainai būtų suteiktas kandidatės statusas“ (*„мы агитировали за предоставление Украине статуса кандидата в президенты“*), „pasirašė deklaraciją, kurioje pripažintas Kyjivo europinis pasirinkimas“ (*„подписывает декларацию о признании европейского выбора Киева“*), „yra pasirengusios toliau remti Ukraina visomis įmanomomis priemonėmis“ (*„готовы продолжать поддерживать Украину всеми возможными средствами“*). Cituojant Lietuvos politikus, šiame kontekste dažniausiai minimas G. Nausėda, skaitytojams parodant, kaip Lietuva reaguoja į Ukrainos prašymus. Tass.ru žurnalistai šioje situacijoje bando parodyti, kad Lietuvos politikai itin aktyviai ragina imtis

veiksmų, kad Ukraina taptų ES nare. Lietuvos politikų citatose skamba tokios frazės: „jau dabar“ („уже сейчас“), „ne kartą“ („несколько раз“), „turėtų nedelsdama“ („должна немедленно“). Publikacijomis apie Lietuvos raginimus priimti Ukrainą į Europos Sąjungą žurnalistai nori parodyti skaitytojams, kad Lietuva neturi aiškios nuomonės. Skaitytojams jie bando atskleisti, kad Ukraina, siekdama savo tikslo, bando manipuliuoti kitomis Vakarų šalimis ir/arba Europos Sąjungos šalimis, šiuo atveju – Lietuva. Taip bandoma pabrėžti, kad Lietuva lengvai pasiduoda kitų politiniam spaudimui ir stengiasi patenkinti kitų interesus, o savo interesus galbūt nustumia į šalį.

4.2. Naujienų agentūros TASS konstruojami ES įvaizdžiai

4.2.1. ES – nepajėgs išgyventi be rusiškų dujų

Vienas ryškiausių Europos Sąjungos įvaizdžių Rusijos naujienų agentūros publikacijose yra tas, kad ES nepajėgs išgyventi be rusiškų dujų. Prieš karą Rusijos gamtinių dujų importas sudarė beveik pusę šalies biudžeto, o daugelis ES šalių naudojos Rusijos teikiamomis paslaugomis. Labiausiai Vokietija, kuri kartu su Rusija 2011 metais atidarė „Nord Stream“ dujotiekį jungiantį abi šalis. Todėl publikacijose sąmoningai kuriamas ir nuolat palaikomas ES, negalinčios išgyventi be rusiškų dujų, įvaizdis.

Dažniausiai žurnalistai publikacijose apie ES ir Rusijos dujų santykį vartoja šiuos veiksmažodžius: „užtikrinti“ („обеспечивать“), „kyla“ („подниматься“), „padidėjo“ („увеличивать“), „sumažinti“ („уменьшать“), „atsisakyti“ („отказываться“), būdvardžius: „nepriklausomas“ („независимый“), „šaltuosius“ („холодный“) ir daiktavardžius: „kainos“ („цены“), „priklausomybė“ („Зависимость“), „žiema“ („зима“).

Stipriausią ir ryškiausią Europos Sąjungos, negalinčios išgyventi be rusiškų dujų, įvaizdis Tass.ru žurnalistai kuria artėjančios žiemos kontekste. Pirmiausiai publikacijose pabrėžiama, kad ES metai iš metų yra „priklausoma“ („Зависимая“) nuo rusiškų gamtinių dujų, o tekstuose naudojamos Europos Sąjungos institucijų lyderių ir/arba oficialių dokumentų citatos, kuriuose vartojami tokie išsireiškimai kaip „energetikos krizė“ („энергетический кризис“), „turime būti pasirengę kitai žiemai“ („мы должны быть готовы к следующей зиме“), „užtikrinti, kad Europa turėtų reikiamų atsargų prieš šaltuosius žiemos mėnesius“ („обеспечить Европу необходимыми запасами до наступления холодных зимних месяцев“), kuriais sustiprinamas šis naratyvas ir skaitytojui įrodomas Rusijos, kaip šalies, pranašumas, lyginant su 27 šalių Bendrija. Šiuo atveju Tass.ru taip pat nori parodyti savo auditorijai, kad ES užmojis nutraukti rusiškų dujų tiekimą yra visiškai neapgalvotas veiksmas, kurio imtasi skubotai ir neapgalvojus apie tai, kokį poveikį jis turės visuomenei.

Kiti du svarbūs aspektai kuriant ES, kuri negali išgyventi be rusiškų dujų, įvaizdį yra kaina ir patikimumas. Kainų kilimo klausimu Tass.ru žurnalistai cituoja tokių ekonomiškai stiprių Europos

šalių, kaip Prancūzija ir Vokietija, lyderius. Daug dėmesio skiriama Prancūzijos prezidento Emmanuelio Macrono ir/arba Vokietijos kanclerio Olafo Scholzo kalboms, kuriose yra naudojami tokie pasisakymai kaip „pakilus dujų kainoms, padidėjo šildymo kainos“ („увеличение цен на отопление в связи с повышением цен на газ“), „kyla maisto produktų kainos“ („цены на продукты питания растут“), „nukentės mūsų žemės ūkis, pramonė, keli ekonomikos sektoriai, nes jie priklauso nuo prekių importo iš Rusijos ir Ukrainos, taip pat patys eksportuoja į šias šalis“ („пострадает наше сельское хозяйство, промышленность и ряд отраслей экономики, поскольку они зависят от импорта из России и Украины, а также сами экспортируют в эти страны“), „ir situacija kasdien blogės“ („и ситуация будет ухудшаться с каждым днем“), bandant parodyti, kad net ir visiškai neatsisakius rusiškų dujų, net ir ekonomiškai stiprios šalys susiduria su rimtais sunkumais. Taip pat stengiamasi skaitytojui sudaryti įspūdį, kad rusiškos dujos europiečiams buvo labai pigus energijos šaltinis, suteikiantis daug geresnę ir stabilesnę pragyvenimą. Analizė parodė, kad Europos Sąjungos įvaizdis, jog ji negalės išgyventi be rusiškų dujų, kuriamas keliant klausimus dėl patikimumo. Tass.ru žurnalistai plėtoja šį aspektą rašydami apžvalgas, kuriose nagrinėja įvairius energijos šaltinius, galinčius pakeisti rusiškas dujas. Viena iš apžvalgose minimų alternatyvų yra branduolinė energija. Rašydami apie branduolinę energiją žurnalistai nevengia akcentuoti tragiškų įvykių, tokių kaip „avarija Fukušimoje“ („авария на Фукусиме“) arba situacijų, tokių kaip „Prancūzijoje sukurta incidentų pavojingumo vertinimo skalė nuo 1 iki 7. Pastaraisiais mėnesiais buvo gedimų, įvertintų 1 balu“, („В Франции разработана шкала от 1 до 7 для оценки серьезности инцидентов. В последние месяцы появились ошибки с оценкой 1“) „Dviem buvo įvertintas praėjusių metų rugsėji įvykęs gedimas, o keturiais - 1980 metais“ („Два - за нарушение в сентябре прошлого года и четыре - за нарушение в 1980 году“), „Vis dėlto laikui bėgant gedimų skaičius gali didėti dėl to, kad branduolinių elektrinių parkas jau seniai nebuvo atnaujintas“ („Однако количество поломок может увеличиваться со временем из-за того, что атомный парк не обновлялся в течение длительного времени“), „šiandien jų korpusuose randama įtrūkimų, dėl kurių įrenginius tenka uždaryti papildomam remontui“ („сегодня в их корпусах обнаруживаются трещины, что вынуждает закрывать их на дополнительный ремонт“).

Taip bandoma įtikinti skaitytoją, kad atsisakydama rusiškų dujų ir ieškodama kitų alternatyvų ES labai rimtai rizikuoja savo visuomenės saugumu. Kitas svarstomas galimas rusiškų dujų pakaitalas – anglimi kūrenamos elektrinės. Dažnai pabrėžiama Europos Sąjungos kova su klimato kaita ir pasaulio lyderių aukščiausiojo lygio susitikimai dėl klimato kaitos bei jų pastangos spręsti šią problemą. Apžvalgose dažnai vartojami tokie terminai kaip „šiltnamio efektas“ („парниковый эффект“), „visuotinis atšilimas“ („глобальное потепление“), kuriais iliustruojamos sprendimo atsisakyti rusiškų dujų ir pereiti prie anglies ir ES veidmainytės klimato kaitos klausimus pasekmės.

Pabrėždama šių dviejų galimų energijos šaltinių neigiamą poveikį, naujienų agentūra auditorijai formuoja nuomonę, kad nėra patikimesnio ir ekologiškesnio energijos šaltinio už rusiškas dujas.

4.2.2. ES – Rusijos ekonomikos slopintoja

Kitas svarbiausias ir labiausiai aptarinėjamas Europos Sąjungos įvaizdis naujienų agentūroje *TASS* yra Rusijos ekonomikos slopintojos.

ES jau pačiomis pirmosiomis Rusijos plataus masto į Ukrainą valandomis ėmėsi atitinkamų priemonių, kad neleistų Kremlui toliau finansuoti šio konflikto. Nuo vasario 24 iki kovo 31 dienos ES priėmė keturis sankcijų paketus, apimančius įvairias Rusijos ekonomikos sritis.

Atliekant kokybinę diskurso analizę ir bandant išsiaiškinti kaip rusų naujienų agentūra formuoja ES kaip Rusijos ekonomikos smugdytojos įvaizdį, buvo išsiaiškinta, kad dažniausiai šiame kontekste yra naudojamas tik vienas daiktavardis: „sankcijos“ („санкции“), taip pat pastebėta, kad itin dažnai yra naudojami šie veiksmažodžiai: „įtraukė“ („добавлена“), „pradės“ („начнёт“), „apima“ („включает“), „taiko“ („применять“), „uždraudė“ („запретили“), „uždaryti“ („Закрывать“) bei būdvardžiai: „antirusiškos“ („антироссийские“), „rusiškos“ („русские“).

Europos Sąjungos kaip Rusijos ekonomikos slopintojos įvaizdis formuojamas per sąsajas su JAV sprendimais. Dažniausiai Tass.ru žurnalistai publikacijose apie ES sankcijas Rusijai šiuos sprendimus sieja su JAV nutarimais jos atžvilgiu. Publikacijose yra teigiama, kad „kovo 8 dieną JAV prezidentas Joe Bidenas pasirašė dekretą, kuriuo uždraudė energijos išteklių importą iš Rusijos kaip sankciją, susijusią su Rusijos karine operacija Ukrainoje. Straipsniuose yra pabrėžiami šie Rusijos energijos ištekliai: „nafta“ („нефть“), „naftos produktai“ („нефтяные продукты“), „dujos“ („газ“), „anglis“ („уголь“), „anglies produktai“ („угольная продукция“). Svarbu paminėti, kad šie ištekliai yra vieni iš svarbiausių Rusijos eksporto produktų, kurių viena iš pagrindinių rinkų yra Europos Sąjungos šalys narės. Tokiu būdu skaitytojams Rusijos naujienų agentūros žurnalistai bando nurodyti, kas iš tikrųjų slypi už visų šių ES svarstymų atsisakyti rusiškos energijos šaltinių. Auditorijai bandoma suformuoti nuomonę, kad JAV naudojasi padėti regione, siekdama sumažinti Rusijos įtaką pasaulio energetikos srityje ir išplėsti savo pačios energetinę galią, skatindama ES priimti tokius pačius sprendimus kaip ir ji.

Analizė taip pat parodė, kad po šios datos, tai yra, kovo 8-osios, gerokai padaugėjo straipsnių apie ES svarstymus atsisakyti rusiškų energijos šaltinių. Pabrėžiant datą siekiama parodyti, kad Europos Sąjunga remiasi Jungtinių Valstijų sprendimais, taip parodydama, kad ji pasikliauja kažkieno kito politiniais nutarimais, o ne savo piliečių ekonominiiais interesais.

Europos Sąjungos, kaip Rusijos ekonomikos slopintojos, įvaizdis taip pat formuojamas per Rusijos visuomenės prizmę. Šiuo atveju stengiamasi rengti kuo ilgesnes publikacijas ir kuo plačiau aptarti bei informuoti skaitytojus apie įvairias ES sankcijas, kurios gali turėti tiesioginį poveikį Rusijos

žmonėms. Publikacijų, kuriose daugiausia dėmesio skiriama sankcijoms apimtis svyruoja nuo 7 iki 12 pastraipų, o ilgesni tekstai kartais skirstomi į skyrelius. Šiuo atveju kalbama apie vizų, draudimą Rusijos įmonių lėktuvams skraidyti virš visos ES teritorijos.

Straipsniuose cituojant ES Tarybos išplatintus pareiškimus teigiama, kad Europos Sąjunga nusprendė „sustabdyti suprastintą vizų išdavimą Rusijos piliečiams“ („прекратить выдачу упрощенных виз российским гражданам“), taip pat priduriama, kad tokie sprendimai „palies visus rusus, įskaitant studentus ir verslo keliautojus“ („затронет всех россиян, включая студентов и деловых путешественников“). Straipsniuose lygiagrečiai prie situacijos su vizomis, taip pat yra cituojami ES šalių narių sprendimas „uždaryti Europos Sąjungos oro erdvę Rusijos orlaiviams“ („закрытие воздушного пространства Европейского союза для российских самолетов“). Tačiau sprendimai ap sunkinti vizų gavimą ir uždaryti oro erdvę Rusijos orlaiviams straipsniuose nepagrįsti ir nenurodytos šių sprendimų priežastys. Todėl auditorijai iškeliami daugybė abejonių ir sudaroma prielaida, kad vien dėl to, jog turi Rusijos pasą, jie neturės visiškos judėjimo laisvės, kad jų saviraiška, pasaulio pažinimas, verslo plėtra bus apribota. Tass.ru žurnalistai taip pat bando parodyti, kad ES negarantuoja abipusės partnerystės su Rusija ir kad dėl šių veiksmų labiausiai nukentės Rusijos žmonės.

Taip pat Europos Sąjungos kaip Rusijos ekonomikos smugdytojos įvaizdis yra kuriamas per jos apribojimus rusiškoms įmonėms ir prekėms. Straipsniuose minima daugiau kaip 50 įmonių, kurioms ES taiko sankcijas. Pastebėta, kad Tass.ru žurnalistai rašo apžvalgas apie sankcijas bendrovėms, detalai apibūdindami jų veiklos sritis ir pačias sankcijas, tačiau nepateikdami galimo sankcijų poveikio, palikdami vietos skaitytojų interpretacijoms. Be to, rengiamos apžvalgos, kuriuose aptariamos sankcijos pačioms įvairiausioms prekėms, pavyzdžiui: „brangiems automobiliams ir motociklams“ („для дорогих автомобилей и мотоциклов“), „aukščiausios kokybės kvepalams“ („для парфюмерии высшего класса“), „buitinei technikai“ („для бытовой техники“), „meno kūriniais“ („для произведений искусства“), „elektronikos prekėms“ („для электронных товаров“). Tačiau nėra pateikiama, kodėl būtent yra taikomos šioms sankcijos tokiai plačiai įvairovei prekių. Todėl skaitytojams gali susidaryti įspūdis, kad ES sankcijomis pagrindinėms Rusijos bendrovėms ir įvairioms prekėms siekiama kuo greičiau izoliuoti Rusiją nuo likusio pasaulio. Taip pat gali susidaryti įspūdis, kad taikydama sankcijas vienoms iš svarbiausių Rusijos įmonių, ES bando pakenksti ir šalies visuomenei, kadangi jeigu šios sankcijos suveiks, o ES pagrindinis tikslas yra, kad jos veiktų, įmonės, siekdamos sutaupyti, ims atleidinėti savo darbuotojus arba mažinti jų uždarbius. Svarbu paminėti, kad visų šių sankcijų fone yra naudojamos Kremliaus atstovo Dmitrijaus Peskovo ir Rusijos užsienio reikalų ministro Sergejaus Lavrovo pasisakymai apie visas šias sankcijas. Jų teigimu, Vakarai užsiima antirusiška ir vienašališka politika, užsiima šantažu prieš Rusiją ir jos

visuomenę. Tokiais pasisakymais tik dar labiau užtvirtinama tai, kad visos šios sankcijos yra apgalvotai nukreiptos į Rusijos tiek kaip šalies, tiek kaip pačios visuomenės žlugdymą.

4.2.3. ES – veikianti išvien su JAV

Tass.com žurnalistai, pranešdami apie ES ir JAV sprendimus, dažniausiai vartoja šiuos neigiamus veiksmožodžius: „paralyžuoti“ („*to paralyse*“), „uždrausti“ („*to ban*“), „atšaukia“ („*cancel*“), „uždarė“ („*closed*“), „atjungti“ („*disconnect*“). Taip pat pabrėžiama, kad visi šie veiksmai yra: „koordinuoti“ ir teigiama, kad viskas, ką bendrai daro JAV ir ES Rusijos atžvilgiu, turi būti įgyvendinama „primygtinai“ („*insist on it*“), „kuo greičiau“ („*as soon as possible*“), „pasiryžusios greičiau“ („*determined to move faster*“). Be to, buvo pastebėta, kad šiame kontekste naudojami tokie žodžių junginiai kaip: „Jungtinės Valstijos ir Europos Sąjunga yra pasirengusios kartu“ („*The United States and the European Union stand ready to work together*“), „patvirtino Jungtinių Valstijų pasirengimą, koordinuojant veiksmus su ES“ („*confirmed the readiness of the United States, in coordination with the EU*“), „JAV, ES susitarė stiprinti bendradarbiavimą“ („*US, EU agree to strengthen cooperation*“), „dar labiau izoliuoti Rusiją nuo JAV ir ES ekonomikos“ („*further isolate Russia from the US and EU economies*“). Taip skaitytojams pabrėžiant, kad ES ir JAV kartu stengiasi kaip įmanoma greičiau palaužti Rusiją.

Anglų kalba išleistų publikacijų analizė rodo, kad Europos Sąjungos, kaip veikiančios kartu su JAV, įvaizdis dažniausiai kuriamas ekonominių sankcijų kontekste. Pastebėta, kad Tass.com žurnalistai daugiausia dėmesio skiria „ekonominėms“ ES ir JAV bendroms sankcijoms Rusijai. Cituojant tiek ES, pavyzdžiui, Europos Komisijos, JAV institucijas, nurodoma, kad jos, imamosios bendrų veiksmų taiko šiuos apribojimus: „blokuoja prieigą prie svarbiausių technologijų ir rinkų“ („*blocking access to key technologies and markets*“), „iššaldysime Rusijos turtą ES“ („*freeze Russian assets in the EU*“), „užkirsime kelią patekti į mūsų finansų rinką“ („*preventing access to our financial markets*“), „smarkiai paveikti Kremliaus gebėjimą finansuoti karą“ („*significantly affect the Kremlin's ability to finance the war*“). Tačiau nėra apžvelgiama, kokios būtent yra šios sankcijos. Taip pat svarbu paminėti, kad publikacijose nėra nurodomos ekonominių sankcijų, taikomų Rusijai, kokios nors priežastys, visą tai paliekama skaitytojų interpretacijai.

Galima teigti, kad Tass.com žurnalistai formuodami šį Europos Sąjungos įvaizdį sankcijų kontekste skaitytojams bando parodyti, kad ES bendradarbiauja su JAV norėdama stabdyti Rusijos plėtrą, griauti jos ekonomiką. Nenurodant tikslių priežasčių, dėl kurių buvo įvestos sankcijos, taip pat bandoma parodyti, kad ES ir JAV visiškai nepagrįstai imasi bendrų priemonių prieš Rusiją. Tai, kad Tass.com savo skaitytojams nenurodo, kokios konkrečiai sankcijos taikomos, jų nepateikia ir

panašiai, galimai yra siekiama labiau pabrėžti faktą, kad jos apskritai taikomos, pateikti teiginį be jokių papildomų paaiškinimų, tokiu būdu pozicionuojant save kaip auką.

4.2.4. ES vaizdinių palyginimas

Atlikus publikacijų rusų kalba analizę buvo išskirtas Europos Sąjungos, kaip Rusijos ekonomikos slopintojos, vaizdinys, o anglų – ES, veikiančios iš vien su JAV. Šie konstruojami vaizdiniai yra visiškai skirtingi, tačiau juos sieja vienas bendras ir labai svarbus aspektas – ekonominės sankcijos Rusijai. Pastebėta, kad kuriant šiuos du vaizdinius yra labai dažnai naudojami neigiami veiksmoždziai. Manoma, kad tokiu būdu auditorijai norima sukurti dramatiškesnį vaizdą, o taip pat patraukti skaitytojų dėmesį ir sukelti stipresnį ir efektyvesnį poveikį auditorijai. Be to, tiek rusų, tiek anglų kalbomis publikacijos ekonominių sankcijų tema yra ilgiausios iš visų šiame darbe nagrinėtų tekstų. Jų vidutinis ilgis svyruoja nuo 6 iki 18 pastraipų. Galima teigti, kad Kremliaus kontroliuojama naujienų agentūra rašo ilgas publikacijas, siekdama savo skaitytojams įrodyti ir sustiprinti neteisingą ir nepagrįstą Europos Sąjungos politiką.

Svarbu paminėti, kad konstruojant ES, kaip Rusijos ekonomikos slopintojos, vaizdinį itin dažnai akcentuojamas Rusijos visuomenės aspektas. Tai daroma siekiant kuo labiau neigiamai nuteikti rusakalbius gyventojus (tikėtina, kad daugiausia Rusijos gyventojus) prieš ES ir sustiprinti savo poziciją šių sankcijų atžvilgiu. Tačiau angliškose publikacijose šis aspektas nebuvo akcentuojamas, tikriausiai todėl, kad angliškai skaitanti visuomenė mažiau domisi sankcijų poveikiu Rusijos gyventojams, o kiti aspektai, pavyzdžiui, bendros ES ir JAV sankcijos Rusijai, pabrėžiami siekiant kuo didesnio poveikio. Taip pat reiktų pažymėti, kad JAV aspektas Rusijos leidiniuose buvo pastebėtas tik vieną kartą, kai Tass.ru žurnalistai kūrė ES, kaip negalinčios išgyventi be rusiškų dujų, įvaizdį.

4.2.5. ES – išnaudoja Ukrainos krizę savo geopolitinei padėčiai stiprinti

Naujienų agentūra Tass.ru savo publikacijose aiškiausiai formuoja Europos Sąjungos, besinaudojančios Ukrainos krize savo geopolitinėms pozicijoms stiprinti, įvaizdį. Ukrainos jau seniai nori tapti Europos Sąjungos šalimi nare. Pasak Laisvosios enciklopedijos, Kyjivas 2014 metais pasirašė asociacijos susitarimą su ES, kuris turėjo būti svarbus žingsnis link narystės. 2022 metais vasario 24 dieną prasidėjus plataus masto invazijai į Ukrainą, Kyjivas pateikė prašymą narystei. Be to, Rusijos agresijos sukelta krizė Ukrainoje dar labiau sustiprino ES ir Kyjivo santykius. Todėl Maskva, pasinaudodama tuo, kad jos „speciali karinė operacija“ („специальная военная операция“) pastūmėjo Ukrainą link narystės ES, nuosekliai konstruoja požiūrį, kad Europos Sąjunga išnaudoja Ukrainos krizę savo geopolitinei pozicijai stiprinti.

Analizė parodė, kad dažniausiai žurnalistai tokį Bendrijos įvaizdį kuria akcentuodami jos siekį tai padaryti kuo greičiau. Straipsniuose, kuriuose dėmesys sutelkiamas į Ukrainos prašymą įstoti į ES, visada išskiriamos šios aplinkybės – „ėmėsi skubotų veiksmų“ („*принял оперативные меры*“), „ypatingą dėmesį skyrė tolesniam derybų dėl narystės ES procesui“ („*уделили особое внимание дальнейшему процессу переговоров о членстве в ЕС*“), „pateikė paraišką dėl narystės ES pagal specialią procedūrą“ („*подали заявку на членство в ЕС по специальной процедуре*“), „nedelsdami“ („*немедленно*“), „vienas iš pagrindinių susitikimo klausimų“ („*один из главных вопросов встречи*“), „susitikimo darbotvarkė visa skirta Ukrainai“ („*Программа посвящена исключительно Украине*“), taip skaitytojams nurodant, kad Ukrainos narystės klausimas tapo pagrindiniu ES darbotvarkės punktu, kurį, net ir laikantis visų procedūrų, norima išspręsti kuo greičiau.

ES įvaizdį, kad ji išnaudoja Ukrainos krizę savo geopolitiniams tikslams, stiprina jos visapusišką paramą Kyjivui. Analizuotuose publikacijose akcentuojama ne tik politinė parama Ukrainai, bet ir humanitarinė, logistinė bei finansinė pagalba. Taip pat pastebima, kad Tass.ru žurnalistai dažnai mini, jog Maskvos „specialios karinės operacijos“ metu ES susiduria su „masiniu pabėgėlių iš Ukrainos antplūdžiu“ („*массовый приток беженцев из Украины*“) ir teikia jiems medicininę, humanitarinę ir finansinę pagalbą, be to, cituoja ES politikus, kurie mėgsta pabrėžti, kad situacijos mastas yra „didžiausia humanitarinė krizė nuo Antrojo pasaulinio karo laiku“ („*крупнейший гуманитарный кризис со времен Второй мировой войны*“). Atlikus analizę išaiškėjo, kad Kremliaus kontroliuojama naujienų agentūra, skelbdama straipsnius apie ES pagalbą Ukrainai ir jos žmonės, stengiasi parodyti, kad Bendrija, prisiimdama pagalbos tiekėjos vaidmenį, nori parodyti savo paramą ir geranoriškumą Ukrainos vyriausybei ir jos žmonės pačiu kritiškiausiu metu, kad vėliau galėtų daug lengviau skleisti savo įtaką regione ir mažinti Rusijos vaidmenį jame. Skaitytojas taip pat gali susidaryti įspūdį, kad Europos Sąjunga, rodydama paramą Ukrainai, stengiasi pelnyti jos valdžios ir žmonių palankumą, o tai padėtų ES lengviau skleisti savo liberalias vertybes, prieštaraujančias Maskvos nuostatoms, formuoti antirusiškas nuotaikas ir platinti savo tiesas bei įsitikinimus apie Rusiją.

4.2.6. ES – išnaudoja Ukrainos krizę savo geopolitinei padėčiai stiprinti

Šis įvaizdis jau buvo išskirtas atliekant publikacijų rusų kalba analizę. Jos metu buvo išsiaiškinta, kad Tass.ru žurnalistai šį įvaizdį kuria pabrėždami laiką ir visapusišką pagalbą Ukrainai. Atliekant anglų kalba parašytų publikacijų analizę buvo išskirtas vienas naujas aspektas, kuriuo remiantis yra formuojamas Europos Sąjungos, kaip besinaudojančios Ukrainos krize kaip savo geopolitinei padėčiai stiprinti, įvaizdis. Taip pat svarbu paminėti, kad angliškuose publikacijose nėra plėtojamas Ukrainos narystės ES klausimas, o yra koncentruojamasi į kitus veiksmus šios šalies kontekste. Būtina paminėti, kad analizės metu buvo pastebėtas ir skirtumas dėl publikacijų skaičiaus, rusų kalba

buvo išanalizuotos 9 publikacijos apie Ukrainą, o tuo tarpu anglų – 8. Be to, pastebėti skirtumai ir tarp publikacijų ilgumo. Rusų kalba jų ilgis svyruoja nuo 4 iki 20 pastraipų, taip pat yra rengiamos ir įvairiausios apžvalgos, pavyzdžiui, apžvelgiamas stojimo į ES procesas. Tuo tarpu anglų kalba parašytų publikacijų ilgis yra nuo 3 iki 7 pastraipų.

Šis Europos Sąjungos įvaizdis yra konstruojamas aptariant finansinę paramą Ukrainai. Akcentuojami šie daiktavardžiai: „ginklai“ („*weapons*“), „degalai“ („*fuel*“) ir tik vienas būdvardis: „mirtini“ („*lethal*“). Šiame kontekste cituojant Europos Sąjungos politikus, pavyzdžiui, ES užsienio politikos vadovą Josepą Borrellą, yra akcentuojami šie veiksmai: „siekiama finansuoti mirtinų medžiagų tiekimą“ („*to finance the supply of lethal materials*“), „suteikti reikalingų medžiagų, pavyzdžiui, degalų“ („*provide the necessary materials, such as fuel*“).

Šis kuriamas įvaizdis taip pat gali būti siejamas su ES, nesugebančios naudotis diplomatijos priemonėmis, įvaizdžiu, kuris buvo išskirtas atliekant pranešimų anglų kalba analizę. Publikacijose, aptariančiose finansinę paramą, taip yra teigiama, kad „Maskva neketina okupuoti Ukrainos teritorijų“ („*Moscow has no intention of occupying Ukrainian territories*“), „aštuonerius metus kenčia nuo Kyjivo režimo prievartos ir genocido“, „Rusijos kariai nesitaiko į Ukrainos miestus“ („*Russian troops are not targeting Ukrainian cities*“), „apsiriboja chirurginiais smūgiais“ („*limited to surgical strikes*“), „jokių grėsmių civiliams gyventojams nėra“ („*no threats to civilians*“).

Taip dar kartą bandoma skaitytojams įrodyti, kad ES priima nepagrįstus sprendimus, nesiklauso kitos pusės, tai yra Rusijos, ir finansiškai remia tuos, kurie vykdo žiaurumus savo šalies teritorijoje. Be to, pabrėžiant faktą, kad ES finansiškai padeda Ukrainai, siekiama parodyti, kad Bendrija kišasi į visai su juo nesusijusį konfliktą, siekdama Kijevo palankumo ir vienintelio tikslo – įgyvendinti savo interesus, pavyzdžiui, plėsti Europos Sąjungą. Tass.com žurnalistai taip pat bando parodyti auditorijai, kad ES nėra neutrali Rusijos ir Ukrainos konflikte, kad ji atvirai remia Kyjivą, o tiekdamą ginklus bando netiesiogiai dalyvauti kare ir pakenkti Maskvai.

4.2.7. ES vaizdinių palyginimas

Taigi, rusų ir anglų kalbomis parašytų publikacijų analizė atskleidė, kad nors Europos Sąjungos įvaizdis abiem kalbomis yra vienodas, tačiau skiriasi kontekstas, kuriame jis yra kuriamas. Publikacijose rusų kalba dėmesys yra sutelkiamas į laiką ir visapusišką paramą Ukrainai, o tuo tarpu angliškuose – finansinei paramai ir Europos Sąjungos nesugebėjimui pasitelkti diplomatiją. Galima teigti, kad naujienų agentūra, rašydama ta pačia tema, šiuo atveju apie Ukrainą, bet naudodama visiškai skirtingus kontekstus rusų ir anglų kalbomis, bando prisitaikyti prie įvairių auditorijų ir daryti joms nevienodą įtaką. Pavyzdžiui, skaitant šiame darbe analizuojamas rusiškas publikacijas apie Ukrainą, gali susidaryti įspūdis, kad visapusiška ES parama Kyjivui tik dar labiau provokuoja Rusiją ir kišasi į jos įtakos sferą. Tuo tarpu TASS skaitytojai anglų kalba gali suprasti, kad ES neteikia

pirmenybės savo piliečių gerovei, nesiklauso jų problemų, o kišasi į konfliktą, kuris jai nepriklauso. Manoma, kad pirmuoju atveju rusų kalba skaitantis žmonės ES gali matyti kaip priešą, o antruoju – angliškai skaitantys gali pradėti nepasitikėti Europos Sąjunga, kelti dėl jos daugybę klausimų. Galima daryti išvadą, kad nors šis įvaizdis yra toks pat ir rusų, ir anglų kalbomis, tačiau priklausomai nuo konteksto ir kalbinės auditorijos jis gali būti interpretuojamas gana skirtingai.

4.2.8. ES – nesugebanti naudotis diplomatija

Analizuojant straipsnius anglų kalba ir gilinantis į Europos Sąjungos sankcijas Rusijai, buvo išskirtas naujas, iki šiol baigiamajame darbe neaptartas ES vaizdinys – nesugebančios naudotis diplomatija. Nustatyta, kad Europos Sąjungos, kaip nesugebančios naudotis diplomatija, įvaizdis kuriamas individualių sankcijų kontekste. Straipsniuose cituojant Europos Sąjungos politikus akcentuojama, kad šie apribojimai yra taikomi „prezidentui V. Putinui“ („*for President Vladimir Putin*“), „užsienio reikalų ministrui S. Lavrovui“ („*for Foreign Minister Sergei Lavrov*“), „gynybos ministrui Sergejui Šoigu“ („*for the Minister for Defence Sergei Shoigu*“), „oficialiai Rusijos užsienio reikalų ministerijos atstovei spaudai Marijai Zacharovai“ („*the official spokeswoman of the Russian Foreign Ministry Maria Zakharova*“), „Rusijos parlamento nariams“ („*for Members of the Russian Parliament*“). Siekdami pateisinti šiuos sprendimus, ES politikai taip pat vartoja tokias frazes kaip: „remia šią agresiją“ („*supports this aggression*“), „neišprovokuota invazija į Ukrainą“ („*unprovoked invasion of Ukraine*“), „Rusijos įvykdytų Donecko ir Lugansko liaudies respublikų pripažinimu“ („*recognition of the Donetsk and Lugansk People's Republics by Russia*“) tačiau jos nėra detalizuojamos ir jų nepakanka, kad būtų galima susidaryti išsamesnį vaizdą ir susidaryti bendrą situacijos vaizdą. Pastebėta, kad Tass.com žurnalistai naudoja Rusijos politikų ir/arba ministerijų atstovų citatas kaip kontrargumentus šiems ES sprendimams. Dažniausiai yra naudojamos citatos, kuriomis pabrėžiami šie aspektai: „Maskva ragina Briuselį“ („*Moscow calls on Brussels*“), „nenuves ES į taiką“ („*will not lead the EU to peace*“), „labai blogas precedentas“ („*a very bad precedent*“). Pasitelkdama daugiau Rusijos politikų ir atstovų nei Europos Sąjungos atstovų citatų, angliškai kalbančiai auditorijai bandoma įrodyti savo teiginius ir argumentus, kad Europos Sąjunga taiko visiškai nesąžiningas ir neteisingas sankcijas Rusijos politikams ir jų atstovams. Kalbant apie atskiras sankcijas, taip pat siekiama parodyti, kad ES jas naudoja kaip manipuliacinę priemonę prieš Rusiją ir nesistengia ieškoti priemonių konstruktyviam dialogui ir bendradarbiavimui skatinti. Kitas aspektas, kuris išryškėjo analizės metu, yra tas, kad ES, kaip nesugebančios pasitelkti diplomatijos, įvaizdis taip pat formuojamas Rusijos veiksmų Ukrainoje kontekste. Buvo pastebėta, kad beveik visose anglų kalba skelbiamose pranešimose yra viena ar dvi pastraipos apie tai, ką Rusija teigia iš tikrųjų daranti Ukrainoje. Tuo tarpu rusiškuose leidiniuose tokios tendencijos nepavyko aptikti. Maskvos veiksmai Ukrainoje išryškėja per šiuos teiginius: „siekiama apsaugoti žmones“ („*to*

protect people“), „aštuonerius metus kenčia nuo Kyjivo režimo prievartos ir genocido“ („*suffering eight years of violence and genocide at the hands of the Kyiv regime*“), „tikslas – šalies demilitarizacija ir denacifikacija“ („*demilitarisation and de-nacification of the country*“). Taip pat pabrėžiama, kad ES sprendimai taikyti sankcijas dėl šių veiksmų yra visiškai „antirusiški“ („*anti-Russian*“) bei nėra minima, kad Europos Sąjunga kalbėtusi ar vestų kokį nors dialogą su Rusija šių įvykių Ukrainoje atžvilgiu. Skaitytojams bandoma parodyti Rusiją, kaip šalį, kuri nebegali ilgiau taikstyti su daugelį metų trunkančia neteisybe ir nori padėti tiems, kurie šioje situacijoje kenčia labiausiai – žmonėms. Be to, auditorija bando formuoti nuomonę, kad Europos Sąjunga nesistengia įsigilinti į Rusijos veiksmus, suprasti „tikrąją“ padėtį Ukrainoje, nevykdo jokio diplomatinio dialogo su Maskva, o imasi veiksmų, kurie tiesiogiai veikia Rusiją ir jos žmones.

4.3. Rusiškų ir angliškų publikacijų skirtumai

Būtina atkreipti dėmesį, kad skirtumai vaizduojant Lietuvą ir Europos Sąjungą pasireiškia ne tik angliškuose, bet ir rusiškuose publikacijose. Mažesni skirtumai fiksuojami tiriant rusiškas ir angliškas publikacijas apie Lietuvą. Būtina pažymėti, kad tam įtakos turi nedidelis publikacijų anglų kalba apie Lietuvą skaičius. Tiriamuose rusiškuose publikacijose pastebėta tam tikra įvykių tąsa, jų plėtojimas, atskleidimas iš skirtingų kampų. Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdis kuriamas labiau įsigilinant į įvykius, sprendimus, galimus tų sprendimų poveikius. Šios publikacijos papildo vieną kitą ir siekia formuoti objektyvius ir kuo labiau efektyvius Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdžius. Svarbu paminėti tai, kad Tass.ru šiuos vaizdinius konstruoja kaip objektyvius, tačiau dažnu atveju nėra pateikiami svarūs argumentai iš Lietuvos ir Europos Sąjungos pusės.

Daugiausiai tiriamuose Tass.ru publikacijose žurnalistai Lietuvos įvaizdžius formavo šiomis temomis (*1 lentelė*): krizės valdymas ir jai suvaldyti taikomos priemonės (13 publikacijų), rusiška produkcija ir kapitalas (10 publikacijų), rusų žiniasklaida (10 publikacijų), rusiški energijos šaltiniai (10 publikacijų), Ukraina (9 publikacijos) ir NATO ir JAV (8 publikacijos). Stipriausi Tass.ru formuojami įvaizdžiai – draudžiančios viską, kas yra rusiška ir perdėtai susirūpinusios savo saugumu. Tass.ru formuojamas silpniausias Lietuvos vaizdinys – tarnaujančios Ukrainos interesams. Nors publikacijose apie Lietuvą Ukraina buvo viena iš dažniausiai aptariamų temų, analizė atskleidė šių publikacijų homogeniškumą.

1 lentelė. Tass.ru publikacijose dažniausiai pasikartojančios temos, konstruojančios Lietuvos vaizdinį

Tema	Publikacijų skaičius
Krizės valdymas ir jai suvaldyti taikomos priemonės	13
Rusiška produkcija ir kapitalas	10
Rusų žiniasklaida	10
Rusiški energijos šaltiniai	10
Ukraina	9
NATO ir JAV	8

Šaltinis: sudarytas autorės

Europos Sąjungos vaizdinius Tass.ru žurnalistai dažniausiai formuoja šiomis temomis (2 lentelė): Ukraina (18 publikacijų), sankcijos (17 publikacijų), rusiškos dujos (14 publikacijų). Tass.ru žurnalistai Europos Sąjungą dažniausiai pozicionuoja kaip išnaudojančios Ukrainos krizę savo geopolitinei padėčiai stiprinti ir Rusijos ekonomikos slopintoją. Taip pat svarbu pažymėti, kad Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdis dažnai formuojamas per Ukrainos temą, tačiau, nepaisant to, kuriami visiškai skirtingi įvaizdžiai.

2 lentelė. Tass.ru publikacijose dažniausiai pasikartojančios temos, konstruojančios Europos Sąjungos vaizdinį.

Tema	Publikacijų skaičius
Ukraina	18
Sankcijos	17
Rusiškos dujos	14

Šaltinis: sudarytas autorės

Publikacijos anglų kalba, skirtingai nei rusų kalba, nepasižymi temų, formuojančių Lietuvos ir ES įvaizdžius, gausa. Daugiausiai analizuotose Tass.com publikacijose žurnalistai kūrė Lietuvos įvaizdį tik pagal vieną – saugumo (5 publikacijos) – temą. Nepaisant nedidelio publikacijų skaičiaus, pavyko išskirti du vaizdinius, iš kurių vienas buvo naujas ir anksčiau atliekant analizę nebuvo aptartas. Tiek rusiškuose, tiek angliškuose publikacijose buvo formuojamas tas pats Lietuvos, kaip rusų tautos engėjos, įvaizdis. Reikia pabrėžti, kad kontekstai, kuriuose šis įvaizdis kuriamas, yra skirtingi.

Tuo tarpu Europos Sąjungos įvaizdžius žurnalistai formavo šiomis temomis (3 lentelė): sankcijų (28 publikacijos), Ukraina (8 publikacijos), JAV (7 publikacijos). Šiuo atveju išryškėjo du nauji ES įvaizdžiai - ES, nesugebančios diplomatijos, ir ES, veikiančios kartu su JAV. Taip pat ir anksčiau aptartas ES, išnaudojančios Ukrainos krizę savo geopolitinei padėčiai stiprinti. Daugiausia dėmesio skiriama ne Ukrainos siekiui įstoti į Europos Sąjungą, kaip tai daroma rusiškuose publikacijose, ir ne ES veiksmams šioje srityje, o finansinei paramai Ukrainai.

3 lentelė. Tass.com publikacijose dažniausiai pasikartojančios temos, konstruojančios Europos Sąjungos vaizdinį.

Tema	Publikacijų skaičius
Sankcijos	28
Ukraina	8
JAV	7

Šaltinis: sudarytas autorės

Išvados

Rusijos vykdomas informacinis karas yra strateginė priemonė, kurią Maskva naudoja norėdama paveikti visuomenės nuomonę, skleisti „teisingą“ informaciją savo šalies ir užsienio piliečiams, kurti įvairiausių neramumus bei destabilizuoti kitas pasaulio šalis, kurias Kremlius laiko priešiškomis. Taip pat svarbu pažymėti, kad Rusija naudoja informacinį karą kitų valstybių ir/arba politinių ir ekonominių organizacijų įvaizdžiui formuoti. Tačiau tiek Lietuvos, tiek užsienio mokslininkai pastebi, kad Kremliaus informacinis karas suintensyvėja pasaulyje kilus sumaiščiui ir baimei, o šio darbo atveju – Maskvos plataus masto invazijos į Ukrainą metu. Siekiant kuo tiksliau suprasti Rusijos informacinį karą, šiame darbe nuspręsta aptarti patį informacinį karą ir dvi su juo susijusias komunikacijos strategijas – darbotvarkės nustatymo ir įrėminimo. Šios teorijos padėjo suprasti kokiais Lietuvos ir ES vaizdiniais *TASS* žurnalistai formuoja socialinę realybę savo auditorijai. Be to, siekiant geriau suprasti, kodėl Maskva vykdo informacinį karą prieš Lietuvą ir Europos Sąjungą, šiame magistro darbe buvo aptarta jų santykių su Rusija dinamika. Šių santykių dinamika yra sudėtinga ir nuolat kintanti dėl Rusijos vykdomos užsienio politikos. Šie santykiai taip pat kelia įtampą Europos Sąjungos šalyse ir skaldo visuomenes, darant žalą jų saugumui ir gerovei. Visa tai leido geriau suprasti analizuojamus duomenis, padedančius atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą – kaip konstruojamas Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdis plataus masto Rusijos invazijos į Ukrainą ir informacinio karo prieš Lietuvą ir ES kontekste.

Tyrimo naudota kokybinė diskurso analizė, siekiant nustatyti pagrindinius diskursus, formuojančius Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdį naujienų agentūros *TASS* publikacijose. Taip pat taikytas lyginamasis metodas, kuriuo siekta palyginti rusų ir anglų kalbomis konstruojamus Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdžius. Svarbu pridurti, kad šiame darbe buvo lyginami tokie patys arba labai panašūs Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdžiai rusų ir anglų kalbomis. Analizės metu buvo išskirti 9 Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdiniai. Iš tekstų rusų ir anglų kalba buvo išskirti 5 Lietuvos vaizdiniai, o ES – 4. Šie vaizdiniai yra skirstomi į dvi grupes – bendrus Lietuvos ar Europos Sąjungos vaizdinius, tai yra tuos, kurie formuojami publikacijose, parašytose ir rusų, ir anglų kalbomis, ir kitus vaizdinius, kurie konstruojami straipsniuose tik rusų arba tik anglų kalba. Didesnis kiekis Lietuvos ir ES vaizdinių buvo aptiktas rusų kalba paskelbtose publikacijose.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad:

- Beveik visi Lietuvos ir ES vaizdiniai tiek rusų, tiek anglų kalba paskelbtose publikacijose yra neigiami. Vienas Lietuvos vaizdinys, formuojamas anglų kalba, buvo priskirtas prie neutralių dėl itin mažo kiekio publikacijų, o tai neleido atlikti išsamesnės analizės.
- Rusų kalba Lietuvos įvaizdžiai aktyviausiai kuriami pasitelkiant draudimų ir saugumo diskursus. Daroma išvada, kad naujienų agentūra *TASS* šiuos diskursus naudoja dažniausiai

todėl, kad saugumas, kuris taip pat užtikrinamas įvedant įvairiausių draudimus Rusijai, yra svarbiausias Lietuvos prioritetas, ypač atsižvelgiant į Rusijos karinę invaziją į Ukrainą, jos agresyvią politiką ir informacinį karą.

- Rusų kalba mažiausiai dėmesio skiriama Lietuvos vaizdinio konstravimui pasitelkiant Ukrainos diskursą. Jis yra formuojamas pasitelkiant vos vieną aspektą. Atlikus analizę daroma išvada, kad šių publikacijų rėmuose Rusijos naujienų agentūra *TASS* bando parodyti, kad Lietuva yra per maža ir nereikšminga valstybė, kuri Rusijos karo Ukrainoje akivaizdoje neturi reikšmingo balso politinėje arenoje, galinčio pakeisti įvykių eigą ar pačią situaciją Ukrainą.
- Atlikus publikacijų anglų kalba analizę buvo išskirti vos du Lietuvos vaizdiniai. Nustatyta, kad jie yra konstruojami pasitelkiant saugumo ir neapykantos kitai tautai (šiuo atveju rusų) diskursai. Buvo pastebėta, kad rusų ir anglų kalba konstruojami Lietuvos vaizdiniai pasitelkiant saugumo diskursą yra labai panašūs, o naudojant neapykantos kitai tautai – tokie patys. Tiesa, naudojami visiškai skirtingi aspektai, tikriausiai todėl, kad *TASS* reaguoja į įvairių visuomenių politines nuotaikas ir poreikius, siekdama toliau daryti įtaką kuo didesniai skaičiui asmenų ir kurstyti nesutarimus tarp skirtingų visuomenių.
- Publikacijose rusų kalba aktyviausiai kuriamas ES vaizdinys pasitelkiant dujų ir ekonominių sankcijų diskursą. Daroma išvada, kad *TASS* naudoja šiuos du diskursus, siekdama pakenkti ES reputacijai, taip kurdama alternatyvų naratyvą Maskvos naudai, skaitytojams pateikdama Rusiją kaip auką ir sukeldama nepasitikėjimą ES ir jos sprendimais.
- Atlikus tekstų anglų kalba analizę buvo išskirti trys ES vaizdiniai. Nustatyta, kad jie yra konstruojami pasitelkiant diplomatijos, JAV ir Ukrainos diskursus. Pastebėta, kad anglų kalba rašytose publikacijose yra itin aktyviai pabrėžiami diplomatijos ir JAV diskursai. Tokia tendencija nebuvo pastebėta rusiškose publikacijose. Daroma išvada, kad publikacijose anglų kalba šie du diskursai nėra pasirenkami atsitiktinai. Pirmiausiai, *TASS* anglų kalba skaitančiai auditorijai bando parodyti ES priklausomumą nuo JAV, taip sukeldami abejonių dėl jos veiksmo ir savarankiškumo. Tuo tarpu naudojant diplomatijos diskursą norima skaitytojams parodyti ES nesugebėjimą ir negalėjimą ja tinkamai naudotis, taip verčiant kelti klausimus dėl jos kompetencijų.
- Rusiškų ir anglišku tekstų analizė parodė, kad ekonominių sankcijų ir JAV diskursai sąveikauja tarpusavyje kurdami ES įvaizdį. Angliškose publikacijose JAV ir ekonominių sankcijų diskursas sąveikavo labiau nei rusiškose. Todėl darytina išvada, kad *TASS*, siekdama sukurti stipresnį ir galingesnį įvaizdį, kuris tik dar labiau pakirstų visuomenės (tikėtina, kad Vakarų šalių) pasitikėjimą ES naudoja JAV ir ekonominių sankcijų diskurso sąveiką angliškos publikacijose.

- Rusų ir anglų kalbomis išleistuose straipsniuose Ukrainos diskursas naudojamas tam pačiam ES įvaizdžiui kurti. Tačiau skiriasi jų aspektai, koncertuojamasi į visiškai skirtingus dalykus. Galima daryti prielaidą, kad naujienų agentūra *TASS* tokių priemonių imasi siekdama prisitaikyti prie skirtingų visuomenių, daryti joms skirtingą įtaką ir galiausiai norėdama sukiršinti dėl Rusijos vykdomos invazijos į Ukrainą.

Iškeltų užduočių įvykdymas padėjo pasiekti pagrindinį šio baigiamojo darbo tikslą – nustatyti kaip Rusijos naujienų agentūra *TASS* formavo Lietuvos ir Europos Sąjungos vaizdinį prasadėjus Rusijos plataus masto invazijai į Ukrainą. Šio tyrimo rezultatai gali būti panaudoti tolesniems Lietuvos ir Europos Sąjungos arba kitų pasaulio šalių ir įvairių politinių bendrijų tyrimams, susijusiems su plataus masto Rusijos invazija į Ukrainą. Šio tyrimo rezultatai taip pat gali padėti visuomenei, ekspertams ir žurnalistams geriau suprasti Rusijos informacinį karą ir geriau nustatyti galimas grėsmes informacinėje erdvėje.

Ateityje Lietuvos ir Europos Sąjungos įvaizdžių analizė gali būti toliau plėtojama nagrinėjant Lietuvos ir ES įvaizdžius, suformuotus pirmaisiais karo Ukrainoje metais kitose Rusijos naujienų agentūrose, pavyzdžiui, *Ria.ru*, ir tarpusavyje palyginti *Tass.ru* ir *Ria.ru* žurnalistų suformuotus Lietuvos ir ES įvaizdžius.

Bibliografinių nuorodų sąrašas

- Baade, B. (2018). Fake news and international law. *European Journal of International Law*, 29(4), 1357-1376.
- Badsey, S. (2014). Propaganda: Media in War Politics, 1-16.
- Bajarūnas, E., Keršanskas, V. (2018). Hibridinės grėsmės: turinio, keliamų iššūkių ir priemonių įveikti jas analizė. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 16, 127-172.
- Bergmane, U. (2020). Fading Russian Influence in the Baltic States. *Orbis*, 64(3), 479-488.
- Berzina, I. (2018). The narrative of “information warfare against Russia” in Russian academic discourse. *Journal of Political Marketing*, 17(2), 161-175.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford university press.
- Brown, N., Deegan, C. (1998). The public disclosure of environmental performance information—a dual test of media agenda setting theory and legitimacy theory. *Accounting and business research*, 29(1), 21-41.
- Casier, T. (2013). The EU–Russia strategic partnership: Challenging the normative argument. *Europe-Asia Studies*, 65(7), 1377-1395.
- Čepaitis, V. (2010). Ar iš tikrųjų SSRS 1990 m. ketino derėtis su Lietuva?. *Kultūros barai*, (10), 72-81.
- Darczewska, J. (2014). *The anatomy of Russian information warfare. The Crimean operation, a case study*. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia.
- Darczewska, J., Żochowski, P. (2015). Russophobia in the Kremlin’s strategy. A weapon of mass destruction. 2015-11-02.
- Denisenko, V. (2016). *Rusijos periodinės spaudos požiūris į Baltijos šalis geopolitinių pokyčių kontekste (1991-2009)* (Doctoral dissertation, Vilniaus universitetas).

- Denisenko, V. (2013). Baltijos šalių vaizdinys Rusijos internetinėje žiniasklaidoje: konfliktinio naratyvo aspektai. *Agora. Politinių komunikacijų studijos*, (2), 104-117.
- Diuk, N. (2013). Euromaidan: Ukraine's self-organizing revolution. *World Affs.*, 176, 9.
- Drezner, D., Farrell, H. (2004). The power and politics of blogs. *American Political Science Association*, 2-27.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51-58.
- Fairclough, N. (2013). Critical discourse analysis. In *The Routledge handbook of discourse analysis*. Routledge, 9-20.
- Fridman, O. (2017). The Russian perspective on information warfare: conceptual roots and politicisation in Russian academic, political, and public discourse. *Defence Strategic Communications*, 2(2), 61-86.
- Gajauskaitė, I. (2014). Lietuvos užsienio politika: santykiai su strateginėmis partnerėmis. *Lietuva globalioje erdvėje: metinė apžvalga 2013–2014 m.*, 38-45.
- Gamson, W. A., Croteau, D., Hoynes, W., & Sasson, T. (1992). Media images and the social construction of reality. *Annual review of sociology*, 18(1), 373-393.
- Geissler, D., Bär, D., Pröllochs, N., & Feuerriegel, S. (2022). Russian propaganda on social media during the 2022 invasion of Ukraine, 1-50.
- Guo, L., McCombs, M. (2011, May). Network agenda setting: A third level of media effects. In *annual conference of the International Communication Association, Boston*, 1-20.
- Girkontaitė, A. (2018). Struktūros ir veikėjo santykis diskurso analizėje. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, (1), 45-72.

Haukkala, H. (2008). The European Union as a regional normative hegemon: the case of European Neighbourhood Policy. *Europe-Asia Studies*, 60(9), 1601-1622.

Han, C. M. (1989). Country image: halo or summary construct?. *Journal of marketing research*, 26(2), 222-229.

Harknett, R. J. (1996). Information warfare and deterrence. *The US Army War College Quarterly: Parameters*, 26(3), 9.

Hedling, E. (2021). Transforming practices of diplomacy: the European External Action Service and digital disinformation. *International Affairs*, 97(3), 841-859.

Horten, G. (2011). The mediatization of war: A comparison of the American and German media coverage of the Vietnam and Iraq wars. *American Journalism*, 28(4), 29-53.

Hutchinson, W. (2006). Information warfare and deception. *Informing Science*, 9.

Yang, J., Stone, G. (2003). The powerful role of interpersonal communication in agenda setting. *Mass Communication and Society*, 6(1), 57-74.

Jaitner, M., Mattsson, P. A. (2015, May). Russian information warfare of 2014. In *2015 7th International Conference on Cyber Conflict: Architectures in Cyberspace* (pp. 39-52).

Jakniūnaitė, D., Stankevičius, Č. V., Vadapalas, V., Vitkus, G., Žalimas, D. (2021). Lietuvos ir Rusijos sutartis dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų.

Janda, J. The Lisa Case.

Kapoor, N. (2021). Russia-EU Relations: The End of a Strategic Partnership. *Observer Research Foundation*, 11.

Kasperienė, R. (2018). Facebook grupės ir tapatybės ribų braižymas. *Res humanitariae*, 23, 160-182.

Khaldarova, I., Pantti, M. (2016). Fake news: The narrative battle over the Ukrainian conflict. *Journalism practice*, 10(7), 891-901.

- Kilinskas, K. (2016). Hybrid warfare: an orientating or misleading concept in analysing Russia's military actions in Ukraine?. *Lithuanian annual strategic review 2015-2016*, 14, 139-158.
- Kramer, A. E. (2006). Lithuanians are given a taste of how Russia plays the oil game. *New York Times*, 28.
- Kupetytė, R. (2022). Diskurso analizė taikant Stuardo Hallo „Kodavimo/dekodavimo“ modelį. *Logos*, 112, 216-222.
- Lynch, D. (2004). Russia's strategic partnership with Europe. *Washington Quarterly*, 27(2), 99-118.
- Makhashvili, L. (2017). The Russian information war and propaganda narratives in the European Union and the EU's Eastern Partnership countries. *International Journal of Social Science and Humanity*, 7(5), 309-313.
- Majčica, A. (2021). Vietnam War in US Media. *Rostra: Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru*, 11(11), 223-235.
- Maliukevičius, N. (2008). *Rusijos informacijos geopolitikos potencialas ir sklaida Lietuvoje* (p. 195). Vilniaus universiteto leidykla.
- Maliukevičius, N. (2007). Geopolitika ir informacinis karas: Rusijos požiūris. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 5, 111-134.
- Maliukevičius, N. (2004). Karinis konfliktas informacijos amžiuje ir Lietuvos pasirengimas. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 2, 53-72.
- Martišius, M. (2014). Rusiško informacinio karo bruožai. *Information & Media*, 69, 7-25.
- Martišius, M. (2012). Komunikacinės progresijos konstravimas informaciniame kare. *Žurnalistikos tyrimai*, (5), 183-205.
- Moy, P., Tewksbury, D., Rinke, E. M. (2016). Agenda-setting, priming, and framing. *The international encyclopedia of communication theory and philosophy*, 1-13.

Nagročkaitė, Š. (2016). Oficialusis ir neoficialusis diskursas: matoma ir nematoma mokyklos kultūra. *Acta Paedagogica Vilnensia*, (36), 59-71.

Nevinskaitė, L. (2011). Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos. *Vilnius: Petro Ofsetas*.

Nitoiu, C. (2016). Towards conflict or cooperation? The Ukraine crisis and EU-Russia relations. *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(3), 375-390.

O'Loughlin, J., Toal, G. (2019). The Crimea conundrum: legitimacy and public opinion after annexation. *Eurasian Geography and Economics*, 60(1), 6-27.

Pabriks, A., Kudors, A. (Eds.). (2015). *The war in Ukraine: lessons for Europe*. Centre for East European Policy Studies.

Park, A., & Paulionyte, M. (2016). Lithuania's foreign policy under Grybauskaitė: change or continuity?. *Journal of Contemporary European Studies*, 24(4), 509-531.

Partanen-Dufour, R. (2016). How Russia today supported the annexation of Crimea: A study of the media's role in hybrid warfare.

Povilaitis, R., Grigutyte, N., Jagielaitė, Š., Kudarauskaitė, J., Grigienė, D., Balčiūtė, E. (2015). „Sausio įvykių sukūrimai: Nepriklausomybės gynėjų ir kitų nukentėjusiųjų trauminės patirties įveika“. *Gyvenimas po lūžio*, 166.

Reuter, O. J., & Szakonyi, D. (2015). Online social media and political awareness in authoritarian regimes. *British Journal of Political Science*, 45(1), 29-51.

Renz, B. (2016). Russia and 'hybrid warfare'. *Contemporary Politics*, 22(3), 283-300.

Roth, K. P., Diamantopoulos, A. (2009). Advancing the country image construct. *Journal of Business Research*, 62(7), 726-740.

Saleem, N. (2007). US media framing of foreign countries image: An analytical perspective. *Canadian Journal of Media Studies*, 2(1), 130-162.

- Scazzieri, L. (2017). Europe, Russia and the Ukraine crisis: the dynamics of coercion. *Journal of Strategic Studies*, 40(3), 392-416.
- Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of communication*, 49(1), 103-122.
- Siddi, M. (2022). The partnership that failed: EU-Russia relations and the war in Ukraine. *Journal of European Integration*, 44(6), 893-898.
- Sirutavičius, V., Lopata, R. (2005). Ukraina prieš oranžinę revoliuciją ir po jos: demokratizacijos ir euroatlantinės integracijos perspektyvos. *Politologija*, (4), 3-33.
- Skaržauskienė, A., Mačiulienė, M., & Ramašauskaitė, O. (2020). The digital media in Lithuania: Combating disinformation and fake news. *Acta Informatica Pragensia*, 9(2), 74-91.
- Skogerbø, E., & Krumsvik, A. H. (2015). Newspapers, Facebook and Twitter: Intermedial agenda setting in local election campaigns. *Journalism Practice*, 9(3), 350-366.
- Stancu, M. C. (2019). INFORMATION WAR. CASE STUDY: THE ROLE OF RUSSIA TODAY FOR COVERAGE OF THE MISSION CONDUCTED BY RUSSIA IN EAST UKRAINE-MAY 2014-FEBRUARY 2015. *BULLETIN OF "CAROL I" NATIONAL DEFENCE UNIVERSITY*, 8(4), 45-53.
- Szpyra, R. (2020). Russian information offensive in the international relations. *Security and Defence Quarterly*, 30(3), 31-48.
- Tankard Jr, J. W. (2001). The empirical approach to the study of media framing. In *Framing public life* (pp. 111-121). Routledge.
- Telešienė, A. (2005). Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 1-6.
- Veebel, V., Markus, R. (2015). Lessons from the EU-Russia sanctions 2014-2015. *Baltic Journal of Law & Politics*, 8(1), 165.

- Vilson, M. (2016). The Europeanization of foreign policy in the face of the Russian disinformation war. *Søjateadlane*, (2), 114-140.
- Viswanath, K., Ramanadhan, S., & Kontos, E. Z. (2007). Mass media. *Macrosocial determinants of population health*, 275-294.
- Vilkinas, M. S. (2018). Išmanioji galia–rusų kalbos naudojimas, stiprinant Rusijos Federacijos galią. *Šiuolaikinės visuomenės ugdymo veiksniai*, 2(1), 175-191.
- Vitkus, G. (2021). Lietuvos ir Rusijos santykių vektorius 1990-2004 metais.
- Vitkus, G. (2006). *Diplomatinė aporija: tarptautinė Lietuvos ir Rusijos santykių normalizacijos perspektyva*. Vilniaus universiteto leidykla.
- Westlund, O., & Färdigh, M. A. (2015). Accessing the news in an age of mobile media: Tracing displacing and complementary effects of mobile news on newspapers and online news. *Mobile media & communication*, 3(1), 53-74.
- White, S., & McAllister, I. (2014). Did Russia (nearly) have a Facebook revolution in 2011? Social media's challenge to authoritarianism. *Politics*, 34(1), 72-84.
- Wilkins, S., Emik, S. (2019, July). Firm Strategy in Authoritarian Emerging Markets (WITHDRAWN). In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2019, No. 1, p. 12312). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.
- Wolff, G. B. (2022). The EU without Russian oil and gas. *Intereconomics*, 57(2), 66-67

PRIEDAI

Publikacijos rusų kalba apie Lietuvą.

TASS, „Bloomberg: президент Литвы предложит дать Украине статус кандидата в члены ЕС“. 2022 vasario 24 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13833711>>

TASS, „Президент Литвы обратился к Путину с призывом вернуться к миру“. 2022 vasario 24 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13833795>>

TASS, „Погранслужба Литвы ввела максимально высокий уровень готовности к охране границы“. 2022 vasario 24 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13839691>>

TASS, „Парламент Литвы ввел в стране режим чрезвычайного положения“. 2022 vasario 24 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13844307>>

TASS, „Литва приостановила выдачу виз гражданам России“. 2022 vasario 24 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13845729>>

TASS, „В Литве из опасений дезинформации запретили комментарии к новостям в интернете“. 2022 vasario 24 d. <<https://tass.ru/obschestvo/13849785>>

TASS, „Министр культуры Литвы потребовал увольнения режиссера Вильнюсского малого театра“. 2022 vasario 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13855049>>

TASS, „В Вильнюсе участники акции в поддержку Украины избили российского дипломата“. 2022 vasario 25 d. <<https://tass.ru/politika/13858921>>

TASS, „В Литве регулятор запретил трансляцию шести российских телеканалов“. 2022 vasario 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13863617>>

TASS, „МИД Литвы: страны Балтии стремятся создать неформальный альянс по поддержке Киева“. 2022 vasario 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13867753>>

TASS, „В Литве два поставщика телевизионных услуг отказались от ретрансляции российских каналов“. 2022 vasario 26 d. <<https://tass.ru/obschestvo/13877561>>

TASS, „В Литве вторая по аудитории сеть кабельного ТВ отключает трансляцию российских каналов“. 2022 vasario 26 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13878121>>

TASS, „Литва закрывает воздушное пространство для российских самолетов“. 2022 vasario 26 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13878099>>

TASS, „Литва наложила запрет на ввоз в страну российских и белорусских стройматериалов“. 2022 vasario 26 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13878593>>

TASS, „Глава МИД Литвы заявил, что целью Запада является тотальная изоляция России“. 2022 vasario 27 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13882981>>

TASS, „В Литве крупный оператор кабельного телевидения Telia отключил все российские каналы“. 2022 vasario 27 d. < <https://tass.ru/obschestvo/13885217>>

TASS, „Президент Литвы призвал незамедлительно предоставить Украине статус кандидата в члены ЕС“. 2022 vasario 27 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13886675>>

TASS, „В Литве запретили трансляцию российских телеканалов РБК и "Мир-24"“. 2022 vasario 28 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13903327>>

TASS, „Минтранс и Минэкономики Литвы просят заблокировать российский сервис "Яндекс.Такси"“. 2022 vasario 28 d. < <https://tass.ru/obschestvo/13904901>>

TASS, „В Литве ретранслятор "Русского радио" изменил название с "Русрадио" на "Ррадио"“. 2022 kovovo 1 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13920069>>

TASS, „Премьер Литвы заявил, что страна обеспечит себя газом и без поставок "Газпрома"“. 2022 kovovo 2 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13936345>>

TASS, „Литва договорилась со странами Балтии о закрытии для России морских портов“. 2022 kovovo 2 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13936385>>

TASS, „Вандалы осквернили памятники советским воинам в двух районах Литвы“. 2022 kovovo 3 d. < <https://tass.ru/obschestvo/13949133>>

TASS, „Литва выступила за отключение всех банков России от SWIFT“. 2022 kovo 3 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13950057>>

TASS, „Литва остановила импорт российского газа через СПГ-терминал в Клайпеде“. 2022 kovo 3 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13953385>>

TASS, „Президент Литвы призвал расширить и ужесточить санкции против России“. 2022 kovo 4d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13969621>>

TASS, „Литва выделила €40 млн на мероприятия по приему подразделений союзников по НАТО“. 2022 kovo 4 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13969975>>

TASS, „Литва планирует утроить расходы на прием союзников по НАТО в ближайшие годы“. 2022 kovo 5 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13975705>>

TASS, „МИД Литвы: страны Балтии обратились в Совбез ООН по гуманитарным коридорам на Украине“. 2022 kovo 6 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13986099>>

TASS, „Президент Литвы считает Россию долгосрочной угрозой европейской безопасности“. 2022 kovo 7 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13991841>>

TASS, „МИД Литвы призвал вывести экономическую блокаду РФ на уровень полной изоляции“. 2022 kovo 7 d. < <https://tass.ru/ekonomika/13992317>>

TASS, „Блинкен заявил, что в Литву из США придут дополнительно 400 военных“. 2022 kovo 7 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13992189>>

TASS, „Блинкен заявил, что в Литву из США придут дополнительно 400 военных“. 2022 kovo 7 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13992189>>

TASS, „Литва призвала к санкциям против Белоруссии в связи с военным сотрудничеством с РФ“. 2022 kovo 7 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13992575>>

TASS, „Железные дороги Литвы запретили аренду платформ в Россию и Белоруссию“. 2022 kovo 8 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14000011>>

TASS, „Глава МИД Литвы: санкции против России по энергоресурсам могут начаться с нефти“. 2022 kovo 8 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14000125>>

TASS, „За пропаганду войны в Литве предложили наказывать двумя годами тюрьмы“. 2022 kovo 8 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14000719>>

TASS, „Литва намерена приобрести боевые беспилотники“. 2022 kovo 8 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14000907>>

TASS, „Банк Литвы призвал создать центр надзора за соблюдением финансовых санкций против РФ“. 2022 kovo 8 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14001767>>

TASS, „Литва намерена увеличить расходы на оборону почти на €300 млн“. 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14007963>>

TASS, „Премьер Литвы призвала общество к терпимости по отношению к русскоязычным“. 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14012183>>

TASS, „Правительство Литвы одобрило план продления до 20 апреля режима чрезвычайного положения“. 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14013033>>

TASS, „Мэрия Вильнюса решила назвать участок дороги у посольства России "улицей героев Украины"". 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14013669>>

TASS, „В Литве регулятор запретил ретрансляцию телеканала "Мир" и заблокировал более 50 сайтов“. 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14014217>>

TASS, „Науседа считает, что основной целью санкций против РФ должен быть энергетический сектор“. 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14016563>>

TASS, „Президент Литвы считает, что Украина критически нуждается в военной помощи в сфере ПВО“. 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14016303>>

TASS, „Науседа: в сфере энергетики зависимость Литвы от России сохранилась лишь по электроэнергии“. 2022 kovo 9 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14016891>>

TASS, „В Минздраве Литвы сообщили о подготовке команды медиков для отправки на Украину“. 2022 kovo 10 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14019125>>

TASS, „Литва заключила с США контракт на поставку комплексов Javelin за \$40 млн“. 2022 kovo 10 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14024423>>

TASS, „Школьники Литвы не будут принимать участие в олимпиадах учащихся в России и Белоруссии“. 2022 kovo 10 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14027057>>

TASS, „Школьники Литвы не будут принимать участие в олимпиадах учащихся в России и Белоруссии“. 2020 kovo 10 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14027057>>

TASS, „Президент Литвы: ЕС вернется к теме предоставления Украине статуса кандидата позже“. 2022 kovo 11 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14038051>>

TASS, „В Литве раскупили патроны к охотничьим ружьям и пистолетам для самообороны“. 2022 kovo 11 d. < <https://tass.ru/obschestvo/14041779>>

TASS, „Литва и Польша видят Украину в составе ЕС в ближайшем будущем“. 2022 kovo 14 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14066435>>

TASS, „Власти Литвы введут персональные санкции против нескольких граждан России“. 2022 kovo 15 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14075001>>

TASS, „Власти Литвы не планируют компенсировать бизнесу возможную национализацию в РФ“. 2022 kovo 20 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14127471>>

TASS, „В Литве сообщили о готовности запросить помощь Брюсселя в распределении беженцев с Украины“. 2022 kovo 21 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14131143>>

TASS, „Литва предложила приостановить членство России и Белоруссии в ЮНЕСКО“. 2022 kovo 21 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14137929>>

TASS, „МИД Литвы предложил вариант гибкого применения санкций против энергетического сектора РФ“. 2022 kovo 22 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14148609>>

TASS, „Литва объявила эмбарго на поставку энергоресурсов из России и Белоруссии“. 2022 kovo 22 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14148883>>

TASS, „Литва поставит Украине военную амуницию стоимостью не менее €10 млн“. 2022 kovo 23 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14156431>>

TASS, „Глава МИД Литвы считает необходимым пересмотр НАТО оборонной стратегии региона“. 2022 kovo 23 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14160361>>

TASS, „Литва сообщила об окончании строительства заграждения на границе с Белоруссией до сентября“. 2022 kovo 24 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14172335>>

TASS, „Президент Литвы призвал распространить санкции ЕС на российский средний класс“. 2022 kovo 24 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14173189>>

TASS, „В Литве заявили о невозможности запретить в одностороннем порядке грузовой транзит в РФ“. 2022 kovo 28 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14203473>>

TASS, „Суд Литвы постановил расследовать роль Горбачева в событиях января 1991 года“. 2022 kovo 28 d. < <https://tass.ru/proisshestviya/14205049>>

TASS, „Литва в марте более 500 раз не пропустила в Россию и Белоруссию санкционные товары“. 2022 kovo 28 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14207231>>

TASS, „Литва заявила, что не может закрыть консульство России в Клайпеде“. 2022 kovo 29 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14212899>>

TASS, „В Литве одновременно будут находиться два батальона армии США“. 2022 kovo 30 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14227561>>

TASS, „Литва ожидает решения ЕС по вопросу возможного запрета транзита грузов в Калининград“. 2022 kovo 30 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14227347>>

TASS, „Литва просит у ЕС на обеспечение калининградского транзита €23 млн“. 2022 kovo 30 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14228663>>

TASS, „Парламентарии Литвы попросили Минобороны подготовить концепцию обеспечения ПВО“. 2022 kovo 30 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14230429>>

TASS, „Президент Литвы поддерживает переход с 2025 года на всеобщий призыв в армию“. 2022 kovo 30 d. < <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14234275>>

TASS, „Президент Литвы заявил о необходимости как можно скорее отключиться от БРЭЛЛ“. 2022 kovo 31d. < <https://tass.ru/ekonomika/14239093>>

TASS, „Президент Литвы считает, что дефицит продовольствия стране не грозит“. 2022 kovo 31d. < <https://tass.ru/ekonomika/14242683>>

TASS, „В Литве сообщили, что "Интер РАО" обратилась в арбитраж“. 2022 kovo 31 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14245027>>

TASS, „В Литве заявили, что СПГ-терминала в Клайпеде для обеспечения газом стран Балтии не хватит“. 2022 kovo 31 d. < <https://tass.ru/ekonomika/14245947>>

Publikacijos anglų kalba apie Lietuvą.

TASS, "Moscow to send inquiries to seven countries over attacks on Russian foreign missions". 2022 vasario 25 d. <<https://tass.com/politics/1427323>>

TASS, "Baltic states expel ten Russian diplomats". 2022 kovo 18 d. < <https://tass.com/world/1424161>>

TASS, "More countries announce move to close airspace to Russian planes". 2022 vasario 27 d. <<https://tass.com/economy/1412635>>

TASS, “Belarus will agree to host nuclear arms, if Poland or Lithuania do so – Lukashenko”. 2022 vasario 27 d. <<https://tass.com/world/1412493>>

TASS, „Lithuania closes its airspace for Russian planes“. 2022 vasario 27 d. <<https://tass.com/economy/1412149>>

Publikacijos rusų kalba apie Europos Sąjungą.

TASS, „В Бельгии выступили за прекращение выдачи виз ЕС всем россиянам”. 2022 vasario 24 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13835349>

TASS, „Новые санкции ЕС против России могут включить сектор энергетики и визовые ограничения” 2022 vasario 24 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13843173>

TASS, „Politico: делегация ЕС покинула Киев из соображений безопасности”. 2022 vasario 25 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13860959>

TASS, „Глава МИД ФРГ подтвердила, что ЕС намерен включить в санкционные списки Путина и Лаврова”. 2022 vasario 25 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13863241>

TASS, „МИД Австрии: санкции ЕС против Путина и Лаврова не предусматривают запрет на посещение ЕС”. 2022 vasario 25 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13865355>

TASS, „ЕС приостановил с 28 февраля действие соглашения об упрощении визового режима с Россией”. 2022 vasario 26 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13870811>

TASS, „ЕС ввел самый серьезный с 2014 года блок санкций против России ”. 2022 vasario 26 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13872565>

TASS, „Европейский союз дзюдо объявил об отмене Кубка Европы 2022 года в Оренбурге”. 2022 vasario 27 d. <https://tass.ru/sport/13882887>

TASS, „Reuters: ЕС может запретить полеты российских самолетов в своем воздушном пространстве”. 2022 vasario 27 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13882807>

TASS, „Евросоюз введет пакет экономических и персональных санкций против Белоруссии”. 2022 vasario 27 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13888059>

TASS, „Главы МИД ЕС согласовали новые санкции против России”. 2022 vasario 27 d. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13889533>

TASS, „ЕС утвердил новые санкции против РФ. Банки отключат от SWIFT, вещание RT, Sputnik запретят”. 2022 vasario 28 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13890843>>

TASS, „Глава ЕК выступила за вступление со временем Украины в Евросоюз”. 2022 vasario 28 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13891013>>

TASS, „Евросоюз закрыл воздушное пространство для России”. 2022 vasario 28 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13891305>>

TASS, „ЕС запретил операции, связанные с управлением резервами и активами ЦБ России”. 2022 vasario 28 d. <<https://tass.ru/ekonomika/13891285>>

TASS, „Зеленский подписал заявку на членство Украины в ЕС”. 2022 vasario 28 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13902301>>

TASS, „Президенты восьми стран ЕС выступили за скорейшее вступление Украины в ЕС”. 2022 vasario 28 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13906519>>

TASS, „Как происходит процедура вступления в Евросоюз”. 2022 kovo 1 d. <<https://tass.ru/info/13915955>>

TASS, „Европарламент будет добиваться международного расследования событий на Украине”. 2022 kovo 1 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13915727>>

TASS, „Bloomberg назвал российские банки, которые ЕС планирует отключить от SWIFT”. 2022 kovo 1 d. <<https://tass.ru/ekonomika/13915813>>

TASS, „Боррель: Евросоюз должен стать жесткой силой, влияющей на решения других стран”. 2022 kovo 1 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13919541>>

TASS, „Bloomberg: ЕС согласовал отключение от SWIFT семи банков, включая ВТБ и Промсвязьбанк”. 2022 kovo 1 d. <<https://tass.ru/ekonomika/13923251>>

TASS, „ЕС работает над четвертым пакетом санкций против России”. 2022 kovo 2d.

<<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13927783>>

TASS, „В Европарламенте считают, что санкции против России негативно повлияют на экономику ЕС”. 2022 kovo 3 d. <<https://tass.ru/ekonomika/13943381>>

TASS, „ЕС рассматривает возможность отключения белорусских банков от SWIFT”. 2022 kovo 3 d. <<https://tass.ru/ekonomika/13948149>>

TASS, „Глава Европарламента призвала ЕС предложить Украине "европейскую перспективу"". 2022 kovo 3 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13949551>>

TASS, „FT: Евросоюз намерен к зиме довести заполненность хранилищ газа до 80%”. 2022 kovo 3 d. <<https://tass.ru/ekonomika/13958509>>

TASS, „Глава Еврокомиссии не стала называть сроков вступления Украины в ЕС”. 2022 kovo 6 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13987713>>

TASS, „Глава ЕК заявила, что ЕС не откажется от критериев по приему новых членов”. 2022 kovo 7 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13990961>>

TASS, „Reuters: Евросоюз обратился к МАГАТЭ с просьбой обеспечить безопасность украинских АЭС”. 2022 kovo 7 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13991889>>

TASS, „Франция завершает приготовления к неформальному саммиту ЕС в Версале”. 2022 kovo 9 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14006261>>

TASS, „Глава Еврокомиссии заявила о независимости от поставок газа из России до конца зимы”. 2022 kovo 9 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14007305>>

TASS, „Reuters: ЕС укрепит связи с Украиной в ожидании оценки ЕК готовности страны к членству”. 2022 kovo 10 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14027543>>

TASS, „Моравецкий отметил наличие лидеров ЕС, которые хотят закрыть для Украины двери в Евросоюз”. 2022 kovo 10 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14034131>>

TASS, „Совет ЕС поручил представить оценку заявок Украины, Грузии и Молдавии на членство в ЕС”. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14034785>>

TASS, „Лидеры ЕС выразили поддержку Украине, но не предоставили ей статус кандидата на вступление”. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14035281>>

TASS, „Обязательно, но не сейчас. Как лидеры ЕС отнеслись к перспективам скорого членства Украины”. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14042865>>

TASS, „Шольц: ЕС хочет как можно скорее сократить зависимость от энергопоставок из третьих стран”. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14043549>>

TASS, „Еврокомиссия к маю представит план отказа от газа и нефти из России”. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14043697>>

TASS, „Чижов назвал нынешние отношения России с ЕС ненормальными”. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.ru/politika/14045111>>

TASS, „Bloomberg: ЕС может выпустить бонды на €2 трлн для финансирования военных расходов”. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14046715>>

TASS, „Боррель: ЕС опасается, что РФ "может расширить военную деятельность" против страны НАТО”. 2022 kovo 12 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14052527>>

TASS, „Зеленский и Мишель обсудили санкции против России и членство Украины в ЕС”. 2022 kovo 13 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14057021>>

TASS, „Боррель заявил, что ЕС находится на завершающей стадии принятия нового пакета санкций”. 2022 kovo 14 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14063157>>

TASS, „Reuters: ЕС усилит санкции против нефтяных компаний России, но не запретит импорт нефти”. 2022 kovo 14 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14064731>>

TASS, „Премьер Польши призвал ЕС быстро дать Украине статус кандидата и вооружение для обороны”. 2022 kovo 15 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14082529>>

TASS, „ЕС ввел против РФ четвертый пакет санкций. Под санкции подпали 12 российских компаний”. 2022 kovo 16 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14082663>>

TASS, „Лавров указал на готовность Европы принимать любые правила, созданные США”. 2022 kovo 16 d. <<https://tass.ru/politika/14087305>>

TASS, „ЕС перераспределит квоты на сталь, предназначавшиеся для России и Белоруссии”. 2022 kovo 16 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14089833>>

TASS, „Лавров назвал события на Украине квинтэссенцией курса Запада на маргинализацию России”. 2022 kovo 18d. <<https://tass.ru/politika/14112413>>

TASS, „Глава МИД Германии призвала страны Европы принять у себя беженцев с Украины”. 2022 kovo 20 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14128519>>

TASS, „Reuters узнал о подготовке ЕС пятого пакета санкций против России”. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14129561>>

TASS, „Песков предупредил, что возможное эмбарго на российскую нефть "ударит по всем"”. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14131713>>

TASS, „Глава МИД ФРГ предложила создать "гуманитарные хабы" в странах ЕС для украинских беженцев”. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14136757>>

TASS, „Молдавия попросила у ЕС помощи в преодолении кризиса с беженцами из Украины”. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14137195>>

TASS, „ЕС обсуждает возможность постепенного отказа от газа из России в течение двух лет”. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14138433>>

TASS, „ЕС не будет делать для Молдавии исключений в правилах членства”. 2022 kovo 22 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14146247>>

TASS, „МИД Греции: ЕС должен быть готов к росту цен на энергоносители и дефициту зерновых”. 2022 kovo 22 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14147169>>

TASS, „СМИ: Евросоюз в ближайшее время вряд ли введет запрет на российскую нефть”. 2022 kovo 22 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14148413>>

TASS, „Шольц: в ЕС считают, что Европа должна стать более независимой в вопросах энергопоставок”. 2022 kovo 22 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14149161>>

TASS, „Венгрия попросила ЕС выделить ей средства для помощи беженцам с Украины”. 2022 kovo 22 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14149295>>

TASS, „Bloomberg: цена на дизель в ЕС превысила стоимость бензина из-за сокращения поставок из РФ”. 2022 kovo 23 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14155281>>

TASS, „Зеленский попросил Евросоюз не медлить с принятием Украины”. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14179405>>

TASS, „Евросоюз создаст фонд для восстановления Украины”. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14179813>>

TASS, „ЕК хочет рассмотреть заявку Украины на вступление в ЕС по "ускоренной процедуре"”. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14181521>>

TASS, „Байден надеется, что Евросоюз перестанет покупать российский газ задолго до 2030 года”. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14184995>>

TASS, „В Болгарии заявили, что ЕС будет вести переговоры с "Газпромом" от имени всех членов

союза”. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14190849>>

TASS, „Саммит ЕС не принял конкретных ответных мер реагирования на рост цен на энергию”. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14190763>>

TASS, „Макрон заявил, что ЕС должен уменьшить зависимость от неевропейских стран в сфере обороны”. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14190291>>

TASS, „Представитель Евросоюза направится в Иран для обсуждения ядерной сделки”. 2022 kovo 26 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14191567>>

TASS, „Слуцкий прокомментировал заявление Борреля об опасности большего сближения РФ и КНР”. 2022 kovo 26 d. <<https://tass.ru/politika/14194351>>

TASS, „Politico: Байден не сможет помочь ЕС в снижении энергетической зависимости от России”. 2022 kovo 27 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14197639>>

TASS, „Боррель заявил, что Европа сможет отказаться от российского газа в течение двух лет”. 2022 kovo 27 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14197915>>

TASS, „Более 500 тыс. граждан Грузии воспользовались безвизом с ЕС за 5 лет”. 2022 kovo 28 d. <<https://tass.ru/obschestvo/14201043>>

TASS, „Лавров заявил, что одержимость Евросоюза вскрыла "пещерное нутро" русофобии”. 2022 kovo 28 d. <<https://tass.ru/politika/14201993>>

TASS, „США ожидают, что Европа откажется от газа и нефти из России в течение нескольких лет”. 2022 kovo 28 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14204083>>

TASS, „Президент Словении назвал расширение ЕС геополитическим вопросом первой категории”. 2022 kovo 28 d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14206633>>

TASS, „СМИ: ЕС предоставил Тунису кредит в размере €450 млн на развитие экономики”. 2022 kovo 29 d. <<https://tass.ru/ekonomika/14222335>>

TASS, „Чижев: непростая ситуация в энергосекторе Европы спровоцирована санкциями ЕС против России”. 2022 kovo 30 d. <<https://tass.ru/politika/14226661>>

TASS, „Россия в ответ на санкции запретила въезд в страну высшему руководству ЕС”. 2022 kovo 31 d. <<https://tass.ru/politika/14245347>>

TASS, „Вучич заявил, что значение ЕС снижается вместе с падением его экономической мощи”. 2022 kovo 31d. <<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14247873>>

Publikacijos anglų kalba apie Europos Sąjungą.

TASS, „US, EU ready to unleash new sanctions against Russia – Blinken“. 2022 vasario 24 d.
<<https://tass.com/world/1409117>>

TASS, „EU blacklists Russian government officials, lawmakers — EU Journal“. 2022 vasario 24 d.
<<https://tass.com/world/1409161>>

TASS, „EU imposed sanctions on three Russian banks, agency — EU Journal“. 2022 vasario 24 d.
<<https://tass.com/economy/1409163>>

TASS, „EU to impose toughest sanctions against Russia in history — Borrell“. 2022 vasario 24 d.
<<https://tass.com/world/1409811>>

TASS, „EU unlikely to cut Russia off SWIFT now, says Reuters“. 2022 vasario 24 d.
<<https://tass.com/economy/1409855>>

TASS, „New EU sanctions against Russia to cover energy sectors, visa restrictions“. 2022 vasario 24 d. <<https://tass.com/world/1410413>>

TASS, „EU leaders discuss third package of anti-Russian sanctions — source“. 2022 vasario 25 d.
<<https://tass.com/world/1410633>>

TASS, „Russian envoy hits out at EU for blacklisting Foreign Ministry spokeswoman“. 2022 vasario 25 d. <<https://tass.com/politics/1410799>>

TASS, „EU agrees on sanctions against Putin, Lavrov — TV“. 2022 vasario 25 d.

<<https://tass.com/politics/1411273>>

TASS, „EU to prepare new sanctions against Russian financial institutions — France’s Minister“.

2022 vasario 25 d. <<https://tass.com/politics/1411317>>

TASS, „EU to include Putin, Lavrov into sanction list — German Foreign Minister“. 2022 vasario

25 d. <<https://tass.com/politics/1411353>>

TASS, „Moscow to respond to EU sanctions on Putin and Lavrov – diplomat“. 2022 vasario 25 d.

<<https://tass.com/russia/1411513>>

TASS, „EU places Putin, Lavrov on sanctions list – Borrell“. 2022 vasario 25 d.

<<https://tass.com/world/1411567>>

TASS, „EU imposes tough financial, technological sanctions on Russia’s 64 key agencies, companies“. 2022 vasario 25 d. <<https://tass.com/economy/1411685>>

TASS, „Russia-EU contacts not officially severed – diplomat“. 2022 vasario 26 d.

<<https://tass.com/russia/1412151>>

TASS, „US, EU, UK, Canada committed to fighting Russian ‘disinformation’“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/economy/1412209>>

TASS, „US, EU, UK, Canada to introduce measures against Russian Central Bank“. 2022

vasario 27 d. <<https://tass.com/economy/1412199>>

TASS, „EU countries to close their airspace for Russian planes“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/economy/1412213>>

TASS, „Western nations agree to disconnect Russian banks from SWIFT“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/economy/1412191>>

TASS, „Borrell to ask EU to finance weapons supplies to Ukraine“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/world/1412497>>

TASS, „More countries announce move to close airspace to Russian planes“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/economy/1412635>>

TASS, „EU shuts down its airspace for Russian aircraft - European Commission chief“. 2022 vasario 27 d. <<https://tass.com/economy/1412695>>

TASS, „EU to ban Russia Today and Sputnik - European Commission chief“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/world/1412699>>

TASS, „EU will ban all transactions with Bank of Russia - European Commission chief“. 2022 vasario 27 d. <<https://tass.com/economy/1412717>>

TASS, „EU to introduce economic and personal sanctions against Belarus“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/world/1412721>>

TASS, „EU to freeze half of Russian Central Bank’s assets - EU foreign policy chief“. 2022 vasario 27 d. <<https://tass.com/economy/1412757>>

TASS, „EU decides to disconnect several Russian banks from SWIFT – Borrell“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/economy/1412785>>

TASS, „EU to ban Russia Today, Sputnik media outlets, top diplomat says“. 2022 vasario 27 d.

<<https://tass.com/world/1412781>>

TASS, „EU foreign ministers agree new sanctions on Russia - top diplomat“. 2022 vasario 28 d.

<<https://tass.com/world/1412783>>

TASS, „EU to provide 450 mln euros worth of lethal weapons to Ukraine — top diplomat“. 2022 vasario 28 d. <<https://tass.com/world/1412801>>

TASS, „European Union closes airspace to Russia — document“. 2022 vasario 28 d.

<<https://tass.com/world/1412833>>

TASS, „EU bans transactions with Russia’s Central Bank — document“. 2022 vasario 28 d.

<<https://tass.com/economy/1412835>>

TASS, „Ukraine to eventually join the European Union, EC chief claims“. 2022 vasario 28 d.

<<https://tass.com/world/1413039>>

TASS, „Lavrov’s visit to Geneva cancelled due to EU ban on his plane’s flight — source“. 2022

vasario 28 d. <<https://tass.com/politics/1413313>>

TASS, „Ukraine pressing for immediate EU membership, says Zelensky“ 2022 vasario 28 d.

<<https://tass.com/world/1413407>>

TASS, „EU taking sides with Kiev regime by supplying weapons to it — Russian foreign ministry“.

2022 vasario 28 d. <<https://tass.com/politics/1413607>>

TASS, „Russian MFA says EU debunked myth that its sanctions don’t target Russian people“. 2022

kovo 1 d. <<https://tass.com/politics/1413613>>

TASS, „EU blacklists 26 Russians, including Kremlin spokesman Peskov, and one company“. 2022

kovo 1 d. <<https://tass.com/world/1413617>>

TASS, „No accelerated procedure for accession to EU, Russian envoy says“. 2022 kovo 1

d. <<https://tass.com/politics/1413661>>

TASS, „Meta to restrict access to RT and Sputnik accounts in EU — VP“. 2022 kovo 1 d.

<<https://tass.com/economy/1413665>>

TASS, „Russian businessman Mordashov makes statement in response to EU sanctions“. 2022 kovo

1 d. <<https://tass.com/economy/1413669>>

TASS, „Kremlin explains why Ukraine’s EU bid is not related to strategic security“. 2022 kovo 1 d.

<<https://tass.com/politics/1414075>>

TASS, „EU mulls disconnecting seven Russian banks from SWIFT — Bloomberg“. 2022 kovo 1 d.
<<https://tass.com/politics/1414189>>

TASS, „European Parliament adopts resolution condemning Russia’s operation in Ukraine“. 2022 kovo 1 d. <<https://tass.com/world/1414493>>

TASS, „EU not at war with Russia, insists Borrell“. 2022 kovo 2 d.
<<https://tass.com/defense/1414783>>

TASS, „Severstal strikes back at sanctions crusade, halts deliveries to EU“. 2022 kovo 2 d.
<<https://tass.com/economy/1414811>>

TASS, „Press review: US-EU sanctions ammo fading and nuclear war between Russia, West unlikely“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/pressreview/1414669>>

TASS, „EU prepares fourth package of sanctions against Russia“. 2022 kovo 2 d.
<<https://tass.com/politics/1414975>>

TASS, „EU cuts seven Russian banks from SWIFT“. 2022 kovo 2 d.
<<https://tass.com/economy/1415175>>

TASS, „EU bans supply of euro banknotes to Russia — official journal“. 2022 kovo 2 d.
<<https://tass.com/politics/1415193>>

TASS, „Disconnection from SWIFT will not affect servicing of VTB clients in Russia — bank“
2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415201>>

TASS, „EU bans Russia Today from broadcasting, Sputnik from working in EU“. 2022 kovo 2 d.
<<https://tass.com/politics/1415253>>

TASS, „Self-inflicted political wound’: Diplomat rips West’s Russophobic Council of Europe moves“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415241>>

TASS, „EU impose sanctions against 22 Belarusian officials amid Russian operation in Ukraine“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/world/1415315>>

TASS, „Lavrov blasts NATO’s attempts to draw EU neutral states into ensuring its needs“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415457>>

TASS, „EU bans supply of euro banknotes to Russia — official journal“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415193>>

TASS, „Disconnection from SWIFT will not affect servicing of VTB clients in Russia — bank“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415201>>

TASS, „EU bans Russia Today from broadcasting, Sputnik from working in EU“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415253>>

TASS, „Self-inflicted political wound’: Diplomat rips West’s Russophobic Council of Europe moves“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415241>>

TASS, „EU impose sanctions against 22 Belarusian officials amid Russian operation in Ukraine“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/world/1415315>>

TASS, „Lavrov blasts NATO’s attempts to draw EU neutral states into ensuring its needs“. 2022 kovo 2 d. <<https://tass.com/politics/1415457>>

TASS, „Press review: Russia busy combatting sanctions and Turkey reminds EU of application“. 2022 kovo 3 d. <<https://tass.com/pressreview/1415605>>

TASS, „EU, US turn blind eye to Donbass tragedy for eight years — envoy“. 2022 kovo 3 d. <<https://tass.com/politics/1416093>>

TASS, „EU membership is not key priority for Kiev for now, says Zelensky“. 2022 kovo 3 d. <<https://tass.com/world/1416319>>

TASS, „Discussions of new sanctions on Russia will take more time — Lithuanian MFA“. 2022 kovo 3 d. <<https://tass.com/politics/1417793>>

TASS, „EU will not be able to fully substitute Russian gas — Engie CEO“. 2022 kovo 6 d.
<<https://tass.com/economy/1418011>>

TASS, „Putin calls on EU to contribute to saving people in Ukraine — Kremlin“. 2022 kovo 7 d.
<<https://tass.com/politics/1418299>>

TASS, „Hungary will not support EU’s energy sanctions against Russia - finance minister“. 2022 kovo 7 d. <<https://tass.com/economy/1418379>>

TASS, „EU Council says it started considering membership bids from Ukraine, Georgia, Moldova“. 2022 kovo 8 d. <<https://tass.com/world/1418499>>

TASS, „Orban tells EU’s Michel Hungary’s economy would stop without Russian gas“. 2022 kovo 9 d. <<https://tass.com/economy/1419209>>

TASS, „EU agrees on sanctions against 14 businessmen and 146 Federation Council members“. 2022 kovo 9 d. <<https://tass.com/world/1419201>>

TASS, „Kremlin spells out what Russia’s withdrawal from Council of Europe means“. 2022 kovo 10 d. <<https://tass.com/politics/1419743>>

TASS, „Russian ministry suggests banning wood, timber-related exports to EU“. 2022 kovo 10 d. <<https://tass.com/economy/1419909>>

TASS, „EU enlargement to complicate decision-making within bloc, says top French official“. 2022 kovo 10 d. <<https://tass.com/world/1419933>>

TASS, „Some European leaders want to close EU doors for Ukraine - Polish premier“. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.com/world/1420319>>

TASS, „EU urges to ensure safety of Ukrainian nuclear power plants with IAEA help“. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.com/world/1420335>>

TASS, „Borrell admits mistake to have promised Ukraine NATO membership“. 2022 kovo 11 d. <<https://tass.com/world/1420623>>

TASS, „EU leaders agree to boost defense spending“. 2022 kovo 11 d.

<<https://tass.com/world/1420913>>

TASS, „Italian Eurodeputy believes EU contributed heavily to conflict over Ukraine“. 2022 kovo 13

d. <<https://tass.com/world/1421423>>

TASS, „Approval of new sanctions against Russia by EU ambassadors due Monday — French

mission“. 2022 kovo 13 d. <<https://tass.com/world/1421511>>

TASS, „EU intends to deprive Russia of most favored nation treatment in WTO — French MFA“

2022 kovo 14 d. <<https://tass.com/world/1421945>>

TASS, „EU imposes fourth package of economic and personal sanctions against Russia“. 2022 kovo

15 d. <<https://tass.com/world/1422309>>

TASS, „EU sanctions against Russia won't disrupt energy supply of Hungary — Foreign Minister“.

2022 kovo 15 d. <<https://tass.com/economy/1422405>>

TASS, „Putin points to EU's ignoring missile strike on Donetsk by Ukraine military“. 2022 kovo 15

d. <<https://tass.com/politics/1422589>>

TASS, „EU decides not to prohibit imports of Russian vodka, caviar“. 2022 kovo 16 d.

<<https://tass.com/economy/1422667>>

TASS, „Interaction between Russia, EU remains mostly suspended, envoy says“. 2022 kovo 16 d.

<<https://tass.com/world/1422949>>

TASS, „Superpower of double standards': Russian envoy calls out EU over refugee problem“. 2022

kovo 16 d. <<https://tass.com/world/1423023>>

TASS, „EU concerned about Russians inaccessibility to ECHR after Moscow's Council of Europe

exit“. 2022 kovo 17 d. <<https://tass.com/world/1423643>>

TASS, „EU countries to lose over 500 bln euro if terminating cooperation with Russia — expert“. 2022 kovo 18 d. <<https://tass.com/economy/1423913>>

TASS, „EU prepares fifth package of sanctions against Russia — agency“. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.com/world/1424879>>

TASS, „EU foreign, defense ministers approve EU’s first defense concept“. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.com/world/1425281>>

TASS, „EU to supplement NATO in defense — EU’s defense strategy“. 2022 kovo 21 d. <<https://tass.com/world/1425379>>

TASS, „Italian expert accuses EU of escalating conflict in Ukraine instead of seeking peace“. 2022 kovo 22 d. <<https://tass.com/world/1425755>>

TASS, „US, EU to toughen anti-Russian sanctions after Biden’s visit to Europe, White House says“. 2022 kovo 23 d. <<https://tass.com/world/1425997>>

TASS, „EU claims to peaceful status are nothing but sham, Russian diplomat says“. 2022 kovo 23 d. <<https://tass.com/politics/1426289>>

TASS, „Restrictions against Russia will aggravate situation in EU fuel market — Deputy PM“. 2022 kovo 23 d. <<https://tass.com/economy/1426451>>

TASS, „US, EU to strengthen combating against digital assets for circumvention of sanctions“. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.com/world/1427131>>

TASS, „EU readies new tough sanctions against Russia, Belarus“. 2022 kovo 25 d. <<https://tass.com/world/1427161>>

TASS, „EU to focus on blocking ways to evade anti-Russian sanctions“. 2022 kovo 26 d. <<https://tass.com/economy/1427711>>

TASS, „EU thinks dialogue with Russia on situation in Ukraine needs to be continued, Michel says“. 2022 kovo 28 d. <<https://tass.com/world/1428063>>

TASS, „EU shows its inability to serve as guarantor of conflict settlement — Lavrov“. 2022 kovo 28 d. <<https://tass.com/politics/1428297>>

TASS, „Moscow ready for Europe’s refusal to buy Russian energy, says top senator“. 2022 kovo 29 d. <<https://tass.com/economy/1428969>>

TASS, „Russia urges EU to drop its current "doomed" policy towards Moscow — Foreign Ministry“. 2022 kovo 29 d. <<https://tass.com/politics/1429215>>

TASS, „US-EU first High-Level Dialogue on Russia looks at further sanctions against Moscow“. 2022 kovo 31 d. <<https://tass.com/world/1430057>>

TASS, „Putin slams EU, says bloc’s nations neglect citizens’ welfare to please ‘overseas master’“. 2022 kovo 31 d. <<https://tass.com/world/1430515>>

TASS, „FIFA chief Infantino says it was an uneasy decision to bar Russia from 2022 World Cup“. 2022 kovo 31 d. <<https://tass.com/sport/1430659>>